

קובץ גליונות

אהרי-קדושים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

הדרת מלך

ראש הישיבה מרן הגאון רבי היים פינשטיין שליט"א במבהן מקיף על כל הש"ס כולו במעמד רבבות הסידי גור

לאברכי הכוללים

ובני הישיבות היקרים

אשריכם שזכיתם להיות

ממוחזיקי העולם

ברכת זמן קיץ בריא ומוצלח

מתוך עמל ויגיעה בתורה הקדושה

בברכת התורה

מערכת "קובץ גליונות"

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:41	7:56	8:34
בני ברק	6:57	7:58	8:31
קרית ספר	6:50	7:57	8:33
בית שמש	6:40	7:57	8:33
אופקים	6:50	7:57	8:32
חיפה	6:51	7:59	8:33

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב הרה"ח רבי **שלום לרנר** שליט"א
לרגל **הולדת הנינה** בת לנכדו הר"ר **ישראל שטיינר** הי"ו
יהי רצון שיזכה לרוות רב נחת מכל יוצ"ח מתוך בריאות ושמחה
בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• ט"ו אייר אמור	• י"ד סיון בהעלתך	• י"ט תמוז פינחס	• ט' אלול כי תצא
• כ"ב אייר בהר בחוקותי	• כ"א סיון שלח	• כ"ו תמוז מטות מסעי	• ט"ז אלול כי תבא
• כ"ט אייר במדבר	• כ"ח סיון קרח	• ד' אב דברים	• כ"ג אלול נצבים וילך
• ז' סיון חג השבועות	• ה' תמוז חקת	• י"א אב ואתחנן	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
נשא	• י"ב תמוז בלק	• ב' אלול שופטים	• חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

בפתח

לכל ידידנו היקרים
השלום והברכה!

בסייעתא דשמיא מרובה עברו על כולנו ימי חג הפסח מתוך התעלות ושמחה

הצבנו לעצמנו במערכת יעד של הוצאת "קובץ גליונות" מורחב ומיוחד לחג הפסח ולהפיצו במחיר הרגיל וב"ה הצלחנו במשימה, הדבר ניכר שלמרות שהגדלנו את כמות הקבצים במוקדים הביקוש היה גדול מאד והתגובות על האיכות והמחיר היו רבות.

כאן גם המקום להודות לכל המסייעים שבזכותם ניתן להמשיך ולהפיץ את הקובץ גם כשהוא מורחב במחיר הרגיל, יהי רצון שיזכו לברכה והצלחה בזכות השותפות בזיכוי הרבים הגדול.

נמצאים אנחנו בפתחו של זמן קיץ הבעל"ט וממשיכים אנחנו בכוחות מחודשים להמשיך ולהוציא לאור "קובץ גליונות" מכובד ומשובח ועם פריסה גדולה יותר של מוקדי הפצה חדשים שנפתחים בימים אלו. שאלות רבות מתקבלות במערכת מדי שבוע כגון: אפשר לעיין במקום? אפשר רק לראות את המדור 'לראותם'? אפשר לקחת ביום שישי אחרי חצות? אפשר לקחת במוצאי שבת? ועוד כהנה וכהנה כל אחד וסגנונו, אין כאן המקום לדון בתשובות לשאלות אלו אבל יש עכשיו הזדמנות לחסוך את כל השאלות. מבצע מיוחד לזמן קיץ: ניתן לשלם סך 100 שקלים בלבד (ניתן לחלק ל5 תשלומים) ותשלום זה נותן לך זכות לקחת מדי שבוע קובץ אחד ממוקד ההפצה הקרוב אליך, זכות זו ניתנת החל מפרשת אחרי קדושים ועד לחג הסוכות הבעל"ט כולל.

למעט החלוקות בבתי החולים לחולים, למאושפזים ולמשמשיהם בהם חלוקת הקבצים מתבצעת ללא תשלום ושם אין את כל השאלות דלעיל.

התגובות הרבות לצערינו מהחולים ומשמשיהם מחייבים אותנו להמשיך בחלוקות אלו, אין לשער את העזרה והסיוע לחולה ולמשמשו שיכולים מעט לעיין באגדה ובהלכה בתור או בהמתנה לרופא או לטיפול ויעידו כל אלו שנאלצו להנות מכך במקומות אלו, אמר לנו אחד ממנהלי בתי החולים שלפעמים התועלת בחלוקת הקבצים בבתי החולים מסייעת לחולה יותר ממנה חמה שמקבל, סיפר לנו פעם אברך שנאלץ לשהות עם בנו שיחי' בטיפול נמרץ בשבת קודש וכידוע אין אפשרות להכנס למחלקה זו כל הזמן וכאשר קיבל את הקובץ לידי הועיל לו רבות וניצל משמירת עינים וכד' שמצוי במקומות אלו.

זוהי גם ההזדמנות לבקש ולסייע בעדינו בחלוקות אלו, לצערנו נאלצנו בסוף זמן חורף לצמצם את החלוקות בבתי החולים מחוסר תקציב ומימון, ניתן להקדיש את החלוקות לרפואה ולע"נ, מדבקות מיוחדות מודבקות עם ההקדשות על הקבצים המחולקים בבתי החולים.

לסיוע והשתתפות פנה עוד היום למס' 053-3 145900

או לכתובת מייל k.gilyonot@gmail.com

ונסיים בהודאה והכרת הטוב לנציגים הרבים הפרוסים ברחבי הארץ הטורחים והדואגים במסירות רבה מדי שבוע בכל מצב ומזג אויר שהקובץ יגיע למוקד בזמן לתועלת הרוכשים והמנויים.

בברכת קיץ בריא

יצחק גולדשטוף

עורך ומו"ל

ה"קובץ גליונות"

לפתוח שער להיכל אוצר קדמון הנעול

הופיע ויצא לאור הספר שער דרכי התלמוד

על פי ספר 'דרכי התלמוד' לרבינו יצחק קנפאנטון
מרבתינו של מרן הבית יוסף

הספר שיפתח לכם
שערים להבנת
דרכי הגמרא

מרן הגר"ד לנהו שליט"א:
"תועלתו המיוחדת של
ספר 'שער דרכי התלמוד'...
הוא דבר נכבד מאוד ונצרך ללומדים..."

מרן הגר"ד כהן שליט"א ר"י חברון:
"ספר יסוד להעמיד דרכי
הלימוד והעיון".

ספר
חובה לכל
אבדן וכן
ישיבה

מכון באר המלך

להשיג בחנויות הספרים • 03-8011213

א. בחורים שהשלימו את המסכת שולמדה
בזמן חורף, נבחנו בע"פ, עדכנו במערכת
ועדיין לא קבלו את השי, מוזמנים לפנות עד
ל"ג בעומר ע"מ לקבלו.

ב. בס"ד כבר קרוב 2007 ישיבות לוקחות
חלק בתוכניות תורת, ישיבות שעדיין לא
הצטרפו ומעוניינים לקבל פרטים יפנו למייל
A733838380@gmail.com

ישיבות קטנות - 03-6150806,
ישיבות גדולות 0504145252

לתועלת הרבים!

ניתן לשמוע שידור חוזר
משו"ת קירוב רחוקים
שהתקיים בכנסיה הגדולה שע"י 'לב לאחים'
עם מרן עמוד ההוראה
הגר"י זילברשטיין שליט"א

בקו 'שיח יצחק'

שמספרו

04-376-0582

בשלוחה 4

כמו"כ בשלוחה 1

ניתן לשמוע שו"ת מרתקות ממרן שליט"א
המתערכנים במה פעמים ביום

שמעו ותחי נפשכם!

הנהלת 'לב לאחים'

רוצה לפרסם במדור זה פנה עוד היום:

053-3145900 או במס' k.gilyonot@gmail.com

מחירי הכרות ל-10 הפונים הראשונים

גיליון מס' 514 פרשת אחרי קדושים
תשפ"ג שנה אחת עשרה

לכל ידידינו היקרים
בברכת קיץ בריא
יצחק גולדשטוף

דברי שני"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות

אסופה מדברי רבינו זצ"ל בענין משקפיים בדיני התורה (המשך המאמר משבוע שעבר)

שרי לצאת עם משקפי קריאה, שצריך משקפיים לקריאה אבל לראיה מרוחק א"צ משקפיים וכשהולך ברחוב רואה טוב גם בלי משקפיים האם מותר לו בשבת לצאת לר"ה כשחובש על עיניו משקפי קריאה שלא נצרך לו עשוי כלל דאולי נאמר שאחרי שנצרך לו המשקפיים לקריאה נהפך למבוש אצלו ולא נחשב הוצאה, והשיב, טוב להזהר. ועי' בס' מעשה איש (ח"ג עמוד קכ"ח) שהחזו"א החמיר בזה. [ופעמים אמר רבינו שאם אינו נופל גם כשטטה ראשו למטה יכול לצאת עמהם].

בענין ניקוי משקפיים בשבת

בס' דולה ומשקה (מהגר"ח שציגל שליט"א עמוד קצ"ד) שאל מרבינו זצ"ל בענין ניקוי משקפיים בשבת, האם מותר לנקות משקפים בשבת, והשיב רבינו, מותר אבל לא להבריק.

אם שרי להניח מקפיים על הספר לסימן

בקובץ זרע יעקב (גליון כ"ח) מובא בתשובות ופסקים מרבינו זצ"ל בענייני אורח חיים (אות ד) שנשאל רבינו זצ"ל (מהגר"ג רבינוב"ץ שליט"א בס' גם אני אורך ח"ב ס' קע"ח) האם מותר להניח משקפיים על הספר כדי שיהיה לו סימן היכן הוא אוהו בלימוד, או לא, והשיב רבינו זצ"ל, לצורך הלימוד מותר.

בענין אם להסיר משקפיים בלכתו ברחוב

ועי' בס' כל משאלותיך (מהגר"א מן שליט"א עמוד תע"ז) שנשאל רבינו זצ"ל עי' בן ישיבה, האם חובה להוריד את המשקפים ברחוב שלא לראות מראות אסורות, כאשר זה גורם לכאב ראש רציני, האם הורדת משקפיים זה חיוב מדין כמו דאיכא דרכא אחרינא אין זה חיוב ולא נחשב כדרכא אחרינא, והשיב רבינו זצ"ל, די לו שיחשוב בלימוד.

הגר"ח לומד עם משקפיים

ועי' בס' מעשה איש (ח"א עמוד קצ"ה) מובא מהגר"ש"פ שטיינברג זצ"ל, שבזקנותו סבל מרן החזו"א זצ"ל, מקוצר ראייה, וכשיצא לרחוב הקפיד בכל פעם לחבוש את משקפיו, אך שבביתו כשלמד ועיין בספרים לא נעזר בהם, ונימוקו עמו, בלא משקפיים קורה שבני אדם מנענעים לי בראשם ברכת שלום, ואינני מבחין ותיגרם להם חלילה אי נעימות, וכן אמר הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל.

נתינת זימון למי שאין לו משקפיים

שמעתי מרא"ש בן מקורב רבינו הגר"י חלופסקי שליט"א ססעד על שולחן רבינו זצ"ל שהקדימו לזימון באומרו שהוא אדם מתוקן, שאין לו משקפיים, [וראיתי שפ"א אמר לא' לזמן כי יש לו זקן ארוך, ואמר אם הקב"ה נתן לו זקן ארוך כנראה שהקב"ה חפץ בו, והכא נמי ממה שחס עליו שראיתו טובה ש"מ שבעל מעלה הוא מאחרים הזקוקים למשקפיים. וכאב לו שעושים משקפיים על דברים בעלמא, ופעמים שאל שיהיה להם משקפיים למה הם צרכים את זה, ולא הניחו דעתו עד שאמרו שרוצים לראות אותיות הקטנות של הר"ח וקרנן נתנאל, ואמר שגדולי ישראל כמרון החזו"א זצ"ל וחמיו זצ"ל לבשו משקפיים רק כדי לראות ד' תודברים טובים, וכן רבינו עצמו פעמים שהשתמש בזה לצורך קריאת מכתבי תורה, ועי' בס' מרון שר התורה פכ"ב מדברי הגר"ש אלישיב זצ"ל בענין הנהגה הקה"ל להנעם ממשקפיים אף לד"ת].

בענין ניתוח להסרת משקפיים

בס' רופא ירפא (מהאסי"א ר' משולם ארט שליט"א פ"ד עמוד ס"ה) נשאל רבינו זצ"ל, פלוני מרכיב משקפיים מספר גבוה והיום עושים ניתוח לייזער, ואז ל"צ להרכיב משקפיים, האם לעשות הניתוח, והשיב, אם זה לא מזיק וכך הם אומרים למה לא, ולשאלת רופא ששאל אם מותר לעשות הניתוח ה"ל שאינו לצורך ריפוי אלא לצורך שלא יצטרכו המשקפיים, השיב, לצורך מותר, אם אין שום נזק בעין מותר.

עונש עין בעין על שלא עסק בעיון התורה

בס' רופא ורפואה (מהאסי"א ר' משולם ארט שליט"א עמוד נ"ב) מביא שאמר רבינו זצ"ל, בפרשת שופטים (דברים י"ט) כתיב נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל ונפש בנפש, היינו שאם הרג נפש יהרגוהו ועין בעין היינו שעבור מה שלא עסק בעיון התורה ילקה בעין, והכל מידה במדה.

כיסוי שקוף ללחם משנה וללועג לרש

ולענין לחם משנה שמעתי מרבינו זצ"ל דאפשר לכסותו בשעת הקידוש גם בכיסוי שקוף דאינו אלא דרך כבוד, ואין לו עינים לראות, ודרך כבוד סגי בהכי. וכן השיב רבינו בס' דולה ומשקה (להגר"ח שציגל שליט"א עינים שונים עמוד ל"ב) לענין מחיצה ללועג לרש דסגי במחיצה שקופה מזכוכית.

ניגוב משקפיים בט"ק וט"ג

בספר פתחי חיים (מהגר"מ חליה שליט"א עיני או"ח עמוד ח' סעיף י) נשאל רבינו בענין ניגוב משקפיים בבגד הטלית קטן, והשיב רבינו זצ"ל בטלית קטן אפשר בטלית גדול לא. וכ"כ בס' דעת נוטה (ח"ב תשובה תרס"ד), עי' שונה הלכות (ס' כ"א דין ו') דשם איתא בזה"ל ט"ג המיוחד לתפלה ויש בו ציצית אסור להשתמש לא בהטלית ולא בהציצית שום תשמיש כגון לקשור שום דבר. ונשאל עוד (שם תשובה תרס"ה) האם בט"ק מיהא שרי לנקות בו המשקפים שהרי מבואר במשנ"ב (ס' כ"א סק"ב) דשרי להשתמש בו תשמיש שאינו מגונה, והשיב, נכון ליהזר גם בט"ק.

עוד נשאל רבינו (שם תשובה תרס"ו) כתב המשנ"ב (ס' כ"א סק"ב) דטלית המיוחד לתפילה חמיר ואין להשתמש בו אפי' תשמיש שאינו מגונה האם אפשר להקל בזה במקום שהוא צורך מצוה וכגון בעל קורא שצריך לקרות בתורה האם יכול לנקות המשקפיים בהטלית שלו, והשיב רבינו, אין להשתמש בטלית גדול.

ועי' בס' דולה ומשקה (מהגר"ח שציגל שליט"א עמוד ל"א) ששאל האם מותר לנגב משקפיים בבגד הציצית ט"ק וט"ג, והשיב רבינו זצ"ל, עי' משנ"ב (ס' כ"א סק"ב) במש"כ השו"ע (ס' כ"א סעיף א') שחוטאי ציצית כל זמן שקשורין לבגד אסורים בתשמיש אפי' אינו של בזיון והמשנ"ב (ס"ק י"ב) כתב שטלית גדול נחלקו הע"ת עם הט"ז והפמ"ג אם

אסור בתשמיש שאינו בזיון כמו חוטי הציצית או לא דדעת הע"ת דבטלית אין איסור תשמיש שאינו של בזיון ואינו חמור כמו חוטי ציצית ודעת הט"ז והפמ"ג דמכיון דהטלית מיוחדת למצוה דינו כחוטאים ואסור גם בתשמיש שאינו בזיון ולענין ט"ק לכ"ו"ע הבד של הציצית אינו חמור כמו חוטאים ואין איסור תשמיש שאינו של בזיון שהוא לבוש הדיוט עכ"ד.

אם שרי ליגוע במשקפיים קודם נט"י שחרית

בדעת נוטה (ח"א דיני נט"י ס' תט"ז) נשאל רבינו זצ"ל במה שכתב השונה הלכות (ס' ד' דין א') אין ליגע במלבושיו עד שיטול ידיו ויש מקילין ומקור החומרא הוא מהמשנ"ב (שם בסק"א) בשם סדר היום, האם לדעת הסדר היום האם מותר ליגע במשקפיים שאינו לבוש בהם קודם הנטילה, והשיב, טוב ליהזר, ואמר רבינו, דאף אי נימא שאין להקפיד אלא במלבושים וכמו שהעתיק המשנ"ב (ס"ק ט"ב) בשם הסדה"י והוא מהמג"א (שם בסק"א) מ"מ משקפיים נמי בכלל זה, כיון ששובש על גופו, וכדאשכחן גבי ציץ שהי' עשוי ממתכת ובכל זאת אקרי בגד עכ"ד, וכמ"ש התוס' בנזיר (נ"ד ב' סוד"ה ת"ש) ועיין דרך חכמה (פ"י מכהמ"ק ה"ה בבה"ל סוד"ה שתי) ואמנם לשון הסדה"י בריש ספרו בקומו ממתנת קודם שיגע במלבושיו או בכל ענין דובר יטול ידיו תהילה עכ"ל, ומבוואר דס"ל שיש ליהזר בכל דבר אבל רבינו טען שמזה שהמג"א והמשנ"ב לא העתיקו דבריו רק לענין מלבושים משמע שהם לא חששו לנגיעה בשאר דברים.

אם שרי להרכיב משקפיים באמצע ברהמ"ז

נשאל רבינו זצ"ל בס' שערי שיח (לר"ע שמש שליט"א ס' קצ"א) האם מותר להרכיב משקפיים באמצע ברהמ"ז כדי שיוכל לברך מתוך הסידור או"ד דחשיב כמלאכה שהרי כתב המשנ"ב (ס' קצ"א סק"ה) דאפילו תשמיש קל אסור לעשות בשעת הברכה, והשיב, לצורך ברהמ"ז ודאי מותר.

אם יש לקנות משקפיים לכבוד שבת

בקונטרס עזרת אליעזר פ' שמות (עמוד י"ב) שאל מרבינו זצ"ל, האם יש איהו ענין למי שלובש משקפיים שראוי להדר לכבוד שבת להחליף משקפיים או שזה לא בכלל מלבוש וגם למי שיש יכולת לא צריך להחליף משקפיים, והשיב רבינו זצ"ל, אם יכול.

בענין יציאה לרה"ר בשבת עם משקפיים

בס' דולה ומשקה (מהגר"ח שציגל שליט"א עמוד קפ"ג) שאל מרבינו זצ"ל בענין אם

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל (א' אייר תשסו) | רבינו יוסף ב"ר מאיר תאומים בעל ה"פרי מגדים" (י' אייר תקנ"ב)

הגאון רבי שמואל יעקב בורשטיין מר"י הברון וקרית מלך בעל 'זאת ליעקב' (י"ה אייר תשע"ז)

רבי שמריהו יוסף קרליץ אביו של מרן החזון איש (כ"א אייר) | רבי ישראל בעל שם טוב מייסד החסידות (ו' סיון תק"כ)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי שרגא פייבל שטיינברג זצ"ל (גלב"ע י גיסן תשל"ח)

מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת

מערכת 'דברי שיח' משתתפת בצער משפחת הג"ר אברהם ישעיהו ב"ר שמחה כהן מבני ברק, שנלב"ע בשבוע שעבר, שהיה נכדו של רבי פייבל זצ"ל ובחודש האחרון עוד נתבקש לסייע בטוב ליבו למערכת 'שנים קדמוניות' ואכן שלח בזריזות חומרים על סביו הגדול. הנפטר זצ"ל היה ידוע כבעל יסורים במשך שנים רבות אך קיבל את מכאוביו בדומיה, ומלבד היותו אברך תלמיד חכם, עסק בגמילות חסד להיטיב עם אחרים שלא ע"מ לקבל פרס. כמו"כ היה מהראשונים שהקלידו את שיעוריו של מרן הגרא"ל שטיינמן לפני כעשרים וחמש שנה. לא לחינם התבטא אודותיו בנו הגאון רבי שרגא שטיינמן כי "יש לי אישית הכרת הטוב גדולה כלפיו הן ממה שסייע לאבי, ולא פחות ממה שסייע מאוד לאימי ע"ה בשנותיה האחרונות" תנצב"ה ויהיו הדברים השבוע לעלוי נשמתו.

חיפש אברך ראוי ללימוד עם בניו

פעם ביקש רבי פייבל מהחזון איש שיברך את בנו שיעלה בתורה ויגדל תלמיד חכם, אמר לו החזון איש שכדי לגדול ולהיות תלמיד חכם צריך למכור כרים וכסתות.

ואכן רבי פייבל שכר עבור בנו הגדול רח"מ אברך תלמיד חכם שילמד איתו בקביעות, ושילם לו על כך סכום הגון, ובנוסף לזה ביקש מרבינו שילמד איתו מעט כל יום, ואכן במשך תקופה של כמה חודשים למדו כל בוקר אחרי שחרית כותיקין והספיקו לגמור כמה מסכתות.

גם את בנו הצעיר רבי צבי אליהו השתדל שיהיה לו קשר עם תלמידי חכמים, והיה שולח אותו בשליחויות שונות אליו כדי שעי"ז יהיה לו הזדמנות לדבר איתו בלימוד.

בישיבת 'תפארת ציון'

רבי שרגא פייבל זצ"ל לימד את רבינו תורה בשנות ילדותו בישיבת 'תפארת ציון', וכל חייו הכיר לו רבינו טובה על כך. גם אחרי שנפטר כיבד והעריך את שני בניו הגאונים רבי חיים מאיר ורבי צבי אליהו שליט"א כי חש הכרת הטוב כלפי אביהם.

תמונה נדירה משנת תש"כ

בנישואי רבי שמחה כהן עם בתו של רבי שרגא פייבל מימין לשמאל: רבי שלמה זלמן אויערבך, רבי אליעזר מנחם מן שך, רבי שרגא פייבל מחזיק את בנו הצעיר רבי צבי אליהו, החתן

אילן העומד ברה"ר

כתב רבינו (בספרו שיח השדה חלק ג' שבת ד' א') ובזה התיישב נמי מה ששמעתי ממו"ר הרש"פ שטיינברג ז"ל, כמדומה בשם החזון איש, שהקשה דגבי ידו נמי נימא שדי ידו בתר גופו והוי מקום ד', ולפי מה שכתבנו י"ל דגבי אילן יכול להניח קצתו על גופו וקצתו על עיקרו, וכיון דראוי להנחה, הוה לה כולו כמקום ד', אבל ביד אי אפשר להניח חציו ביד וחציו על גופו, ולא שייך למישידי היד בתר הגוף.

והסביר רבינו מה שכתב שם "כמדומה בשם החזון איש", שקושיא

זה אמר רש"פ בשיעור בישיבה, והקושיא מצאה חן בעיני, וכשהגעתי הביתה שאלתי את זה לחזון איש, והוא חייך... והבנתי שרבי פייבל שמע את הקושיא ממנו.

תמונה נדירה מישיבת 'תפארת ציון'

שני משמאל: רבי פייבל, מר שלמה בס מנציבי הישיבה, רבי יעקב שניידמן ומאחוריו רבי דוד פרנקל

רבי שרגא פייבל מוקף תלמידים בישיבת 'תפארת ציון' בשנותיו המאוחרות

פר'
אחרי - קדושים
גיליון קצ"ג
שנה ד'
אייר תשפ"ג

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

אחר ככלות השנה - מכוון דרך אמונה מוסיפים בהפצת תורתו.

כינוס רבני וחברי המכון בבית רביה"ק זיע"א - בראשות בנו חביבו הגרי"ש קניבסקי שליט"א

ואשר על כן במלחמת המפרץ שהבטיח על סמך ברכת החזו"א שלא יפול טילים בב"ב, חשש למאן דאמר שאין ברכת הצדיקים עומדת לאחר סילוקם, ואמר את כל התהילים עד שפניו היו ירוקות, כי ידע שסומכים על ברכתו והבטחתו.

כמה חס על זמנו ועם כל זה הקדיש מזמנו לכולם, גם ילדי תשב"ר היו באים לשאלות ואפ"י על צבע הרצועה כדי לקבל יחס, שיצבע לתפילין ביד קדשו. בענוה אמר לי פעם מי מכיר אותי בחו"ל, אולי כאן בלדרמן או בכולל חזו"א, והמציאות שבאו אנשים בטיסה מכל העולם לכמה שעות להתייעצות ולברכה בדברים הרי גורל.

כמה הכרת הטוב אנו חייבים לבנו חביבו מורינו הגאון ר' יצחק שאול שליט"א שפתח והדלה והשקה ומשקה הלאה מתורתו, ומשתמשים אנו רבות בספרי דעת נוטה באגדה והל' שבכל השנים האחרונות, שמענו מפה קדשו של רבינו זיע"א שסומך עליו ביותר שימסור את הדברים בנאמנות במקורם, וא"א לפרט הכל.

הגאון רבי אהרן גרנדש מח"ס תשובות הגרי"ח ומרבני הקו א"ל שרבינו הביא מדרש על בנימין שבו זקונו בין כתפיו שכן, והפליג עימו שכעת שנחלש בתקופה קודם סילוקו שמשאיר בנו, ודרכו ימשיך מסירת תורתו.

והנה זמן קודם עלות הענן זכינו שאמר בפה מלא ולא בר"ת ברכה והצלחה לפעולת הקו, **ושמע ששמע שיום יום ידרשון ומפיצים תורתו בהלכה ואגדה.**

והנה ה' שתל בית רבי וחכמי הדורות, ורבינו נשמה קדושה וגדולה שמעל הדור כידוע ממרנא הח"ח זיע"א שהקב"ה מוריד נשמות שלא כערך הדור

בחרדת קודש התקבצו רבני וחברי מכון "דרך אמונה" שליט"א אחר ככלות השנה מעת חשכו המאורות, לכינוס בקודש הקדשים בית רשכבה"ג מרן רבינו זיע"א, בראשות בנו חביבו הגאון הגדול ר' יצחק שאול שליט"א.

לייסד ולחזק לדורות משנתו ומורשתו של רבינו זיע"א לעילוי נשמתו הטהורה ע"י המכון, עם תחילת שנה החמישית מהקמת המכון ולרגל פתיחת שיעורים חדשים נוספים בקו מתורתו.

...

במרכז המעמד ביקשו רבני המכון מהגאון רי"ש קניבסקי ברכת הצלחה להמשך פעילות הקו, שהעתיר מברכתו: **שתזכו להגדיל תורה ולהאדירה לעשות לטובת נשמתו, ותזכו לקיים מכבדו בחייו מכבדו במותו.**

...

רבני המכון נשאו דברים נרגשים על הזכות הגדולה בהפצת התורה ע"י המכון.

הגאון ר' יששכר ברוך גולדנטל: ברגשות קודש לבוא לחדר הורתינו בבחינת תלמידים כבנים, כאן כולנו רבני הקו המשיבים ומגידי השיעורים בקו הקדוש, ינקנו וקבלנו אהבה וחום בין כותלי מעון קדשו של אדוננו אבינו מו"ר רש"י שה"ת זצוק"ל הבית שהיה תל תלפיות של כל כלל ישראל מתוך ענוה וחסידות רבינו זצ"ל קירב כולנו כקטן וגדול.

זכינו שכבר לפני קרוב למ"ה שנה אמר מרנא האבי עזרי זצוק"ל לאאמו"ר זצ"ל שיקח את רבינו להיות הסנדק שהוא יהיה גדול הדור, וכאן גדלנו מסיבב לדמות קדשו בתור שכנים.

יש מחלוקת תנאים בין ר' יוסי בר"י לבין רשב"י אם ברכת הצדיקים עומדת לעד לאחר סילוקם.

לעצור את ירידת הדורות, ולא בכדי שאצל רבינו ראו שאין טבע ואין רופאים.

ולא תגורו מפני איש בפני הכל היה אומר תוכחת אמת מאהבת אמת והיה מתקבל, ולא בכדי שנקבר שהתחילו במנחה בשבת פרשת שמיני, ששמיני מעל הטבע, ובגיימטריא שמו המלא של רבינו הפסוק **בפרשה את השריפה אשר שרף ד'.**

והראתי למרן את דברי הח"ח שנדפס ע"י הגר"ש גריינמן זצ"ל שכתב ששרה צחקה ונתבעה רמז לבניה שבאחרית הימים יעמוד אחד מגדולי ישראל ויכין את ישראל לבקש ד' ולשוב בתשובה שלמה שע"י כל נזכה לגאולה השלימה.

וכך רבינו נשאל בתחילת הקורונה אם זה מה שכתוב בחז"ל שיהיה דבר גדול קודם התגלות המשיח, והשיב: **הכל מוכן, המשיח כאן בדלת רק צריך שנרצה זאת בכל לב,** כמו שכתוב בהושע ג' ה' ברש"י וברד"ק שאין מראין לישראל סימן גאולה עד שיבקשו שלשתן.

שאינא קמ"י רבינו, דברמב"ן עה"ת וכן בראב"ד במשניות עדיות, כתוב שבמצרים ה' אמר שיהיה ארבע מאות שנה השעבוד, ואח"כ כתוב שהיה ד' מאות שנה ושלושים שנה.

הרמב"ן שואל איפה נתווסף שלושים שנה, ואומר שכבר נגזר להם שיזכו להגאל אבל עד שלא ביקשו לא קיבלו, כמו שכתוב ברש"י בבראשית בפסוק "שיח שדה טרם יצמח" שלא היה אדם שהתפלל לגשם לכן הקב"ה לא הוריד עד שביקשו, ולכן במצרים על אף שהגיע הזמן חיכו עוד שלושים שנה עד שביקשו את הגאולה, הרמב"ן אומר שאותו דבר יהיה בגאולה העתידה.

והראב"ד תירץ שיש קץ השנים דהיינו ארבע מאות שנה שה' אמר לאברהם, וקץ השנים כבר הגיע, **אבל עדיין צריך קץ הדורות שהדור צריך להיות ראוי לקבל את הגאולה.**

וכן בגאולה העתידה שכתוב שיש קץ בעיתו, שיהיו כך וכך שנים בגלות כמבואר בדניאל שהקב"ה אמר לו קץ שנים, אבל עדיין יצטרכו קץ הדורות שהדור יהיה ראוי לקבל את המשיח.

הרב כתב לי א"כ נתקיים מה שהראב"ד אומר גם החלק הזה כמו שכתוב בסוף כתובות שדור שבן דוד בא יהיה קטגוריא בתלמידי חכמים, וזה היום קורה ביתר שאת ובתוקף עוז, **ומסברא ניכר שהוא זמן הכי קרוב לגאולה שלימה, אבל צריכים להתפלל.**

כמו שהרמב"ן אומר שצריך להתפלל ע"ז. כי שום דבר לא מגיע בלי תפילה, ככתוב בנביא בבכי יבואו ובתחנונים אובלים.

ואמרתי לרבינו שהגר"ח ברים אמר בשם החזו"א שמלכות הזלה לא ימסרו למלך המשיח, אלא

שקודם הגאולה, יום א' יפתחו את החלון ויראו שהכל קורס וזה מה שקורה כעת.

רבינו היה אומר **שבארץ ישראל יש הבטחה ב"הר ציון תהי' פליטה והיה קודש" ובחז"ל סכנה,** שבאטום יכול להחריב הכל, ומה שכאן עומדים עלינו לכלותינו בא"י יש שמירה והשגחה עליונה, וכך עודד במלחמת המפרץ.

וכן בקורונה אמר שאדרבא ע"י שילמדו זה ההצלה, והיו כאלו שרח"ל לא הבינו והשכילו, **אך הקו הקדוש "דרך אמונה" מסר לאלפים שהתקשרו לשמוע דעת תורתו של רבינו זיע"א.**

והנה שם רבינו ש"ח מבואר שאליעזר עבד אברהם בגי' שיח הגר"א חבר מביא בשם אדונינו הגר"א וכן כתב רבי צדוק הכהן דיאוש עולה בגי' ש"יז א' פחות, **אבל ע"י חיזוק באמונה באחד עולה ש"ח, וזה מה שאברהם השריש אמונה,** וזה רבינו השריש לכולנו אמונתך בלילות עד שנזכה בקרוב לאור חדש בגאולה השלימה.

הפסוק שהיה אומר רבינו, שהוא תחילת שמו הראשון וסוף השם השלישי כנודע, הוא הפסוק בתהילים (ל"ז ל"ז) "שמור תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום".

ויעו"י בגמ' נדרים (ל"ב ע"א) אמר ר' יצחק כל המתמים עצמו הקב"ה מתמים עימו שנאמר (תהילים י"ח כ"ו) עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם, א"ר הושעיא כל המתמים עצמו שעה עומדת לו, שנאמר התתהלך לפני והיה תמים וכתוב והיית לאב המון גויים (בראשית י"ז ד').

וע"י נתיבות עולם למהר"ל (נתיב התמימות פ"ב) **שהתמים שאינו מתחכם מדעתו יותר ממה שנתן לו הקב"ה הוא מתעלה עד שהוא נחשב עם השי"ת,** וזה כוונת הגמ' שהקב"ה מתנהג עמו בתמימות.

ועיין מהרש"א, שאברהם אע"פ הטבע והמזל שהראו לו חוקרי השמיים באיצטגנינות שאין לו המשך וזרע, וכיוון שהתהלך בתמימות וישרות זכה להיות אב המון גויים ולהפוך למעלה מן הטבע.

והנה שמו דרבינו קא גרים (כמבוי' ביומא פ"ג ע"ב, וברכות ז' ע"ב) שהלך בתמימות כפי חלקו המיוחד לו, להעמיד היושר וסלל ארחותיה, בעולם של "חשבונות הרבים" ועקמימות.

ודבריו שבאו מלב אוהב ויר"ש נתקבלו על הכל כקטן כגדול, מכל העדות והחוגים, שועי עולם ופשוטי עם, קטנים עם הגדולים, וקיים לא תגורו מפני איש, וכאמרם (ברכות ו' ע"ב) כל אדם שיש בו יראת שמיים דבריו נשמעים וכו' עיי"ש.

והנה תוקף קדושתו וגדלותו זה כבר התוצאה, אבל עשה כל מה שבכוחו לפי טבעו וחלקו בעולם בלי חיקויים עד שהגיע לדברים הרבה, שזוכה העוסק בתורה לשמה, בפרט מעלת "אש תמיד", קביעות

הגאון ר' משה חליווה: הייתי רוצה להביא נקודה קטנה של הכרת הטוב שכל הדור כולו חייב להגריי'ש שליט"א, הרי תמיד אומרים מאחורי אדם גדול עומדת אישה גדולה.

באמת הגאון ר' יצחק שאול שעמד לימינו במשך שנים, כל המכתבים האלה שלקחו במשך שעות ארוכות כמו שכתוב בהקדמה לדעת נוטה, שזה זירז אותם להוציא את זה כדי שלא ילך לטמיון.

אני לא יודע אם בהיסטוריה היה כזה דבר שאדם אחד כתב כ"כ הרבה תשובות, **נראה לי זה המשיב הגדול בכל הזמנים לכל הגילאים, בכל הענינים, אין דבר כמעט שמחפשים ולא מוצאים תשובה ממרן רבינו**, כל דבר שמחפשים יש, רק השאלה אצל זה או אצל זה.

כאן בבית הכל גנוז, הייתי עכשיו אצל הגאון הגדול רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א, הוא אמר לי **מי יכול לענות בכך ולא, רק ר' חיים יכול לענות כן ולא**.

אבל הכן ולא של רבינו זה לא כן ולא סתם, הכן ולא של רבינו זה התורה אומרת כן והתורה אומרת לא, שהוא אומר אולי, זה לא כמו שאנחנו אומרים אולי, אלא הפשט אם יש כזה צד בתורה או שאין כזה צד בתורה.

גם כאן בקו דרך אמונה, ב"ה כבר כארבע שנים, ניגשים בחרדת קודש אמיתית לתשובות רבינו, יודעים שמאחורי הכן והלא של רבינו אפשר לעשות חבורת שלימות.

עכשיו שהוצאתי את הפתחי חיים כתבתי בהקדמה שאמרו לי תרחיב קצת בהערות למטה, אמרתי אם נבוא להרחיב זה יכול לקחת שנים רבות, (רק הגריי'ש שיש לו מכון גדול עם הרבה ת"ח יכולים לבוא ולפלפל על כל דבר ודבר ולהוציא בזמן יותר מהר), אז לכן הוצאתי כך, ואי"ה עוד חזון למועד להרחיב.

עכ"פ הגישה הגדולה לדבר הזה לבוא לכל תשובה בחרדת קודש אמיתית, אני חושב שזה העילוי נשמה הכי גדול שעוסקים בתורתו של מרן רבינו.

כמו ששמעתי שמרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א אמר את הדבר הזה, שמה שנשאר לנו עכשיו, זה הספרים זה התורה של הרב, זה הדרך שהרב הנחיל לנו.

וכמוכן אי"ה לשכוח את הכרת הטוב לבית חיינו למרן רבינו זצוק"ל, והרבנית ע"ה, אשר כידוע מסירותם של מרן זצוק"ל והרבנית ע"ה לקבל את כולם בחביבות בספר פנים יפות, אני באופן אישי במשך עשרים שנה שהייתי כאן בבית, ימים ולילות, זמנים לא זמנים, **הכל היה כאן הפקר כידוע ומפורסם**.

אני זוכר שעשו פעם איזה משהו בבית הרב, אז ביתו הרבנית חנה שטינמן ע"ה שאלה אותו מי עשה, מה עשה, אז הוא אמר: **כל אחד עושה פה מה שהוא**

תמיד עדיף על מקודש כמו שפסק הרמב"ם, ומאז שבוטל התמיד מיד היה חורבן.

וכיוון שנסתלק רבינו אור העולם זיע"א, כולם דיברו מגדולי ישראל שזה לפעול ולקרב הגאולה השלימה, שנרגיש שאין לנו על מי להישען רק על אבינו שבשמיים, ואין לנו שיוך רק התורה הזאת, ותמיד ה' מעמיד מנהיגים בכלל ישראל.

וב"ה שממשיכים בתורתו, בנו חביבו שמעמיד ישיבה על קברו במעון קדשו, ובספריו ובכתב יד קדשו, שיו"ל ע"י מכון שיח אמונה, ושאר מפעלותיהם.

והקו דרך אמונה והגליון בדרכו אמונה שיו"ל ע"י מכון דרך אמונה שמפיץ תורתו בגאון ובעוז, וזכה לעידודו וברכתו המלאה של רבינו זיע"א להמשיך תורת חסד על לשונו, כדאי בסוכה (מ"ט) איזהו תורת חסד ללמדו לאחרים.

וזה היעסוק בתורה וגמילות חסדים להנצל מחבלי משיח שכל יום ויום ידרשון בשיעורים מגדולי תלמידיו תלמידי חכמים, שזכו לדלות ממנו בהרבה חלקי התורה.

ודולים ומשקים עם ה' ג"כ מאלפי תשובות שהודפסו ושעמהם מלבנים זה עם זה, בתוך חדרי חדריו מהו משנה ראשונה ומהו אחרונה, במשנתו ותורתו ודרכו אמונה בהלכות והליכות לעודד עם ה'.

ות"ח גדולים מאזינים לקו וכפי שאמר אי' מרה"י החשובים בישיבה קטנה בק"ס אי"ל שבלכתך בדרך הולך ושומע הקו ומשאר לנו הערות והערות כדרכה של תורה, וכן עוד רבנים חשובים העידו, עד בחורים משיבות גדולות וקטנות, ואפי' מחו"ל ברזיל ארגנטינה מקסיקו צרפת ועוד.

רואים שהעולם גועש ורועש בפני מלחמת עולם שלישית, כמו שאמר הח"ח זיע"א שבה היה מכתב מרן רבינו האחרון, והי' רגלי מבשר כמש"כ הח"ח עה"ת שהיום שאין נביאים יעמוד אי' מגדולי ישראל חכם עדיף מנביא, **וכמה רבינו הכין אותנו בשמיטה לחזק קדושת הארץ ולחזק לבוא לא"י, כי קרוב יום ד', ולבקש ע"ז בכל לב**.

רואים שפך דם אחים ואחיות רח"ל, ובסוכה (כ"ט א') דע"ז החמה לוקה, ובקרוב תכלה המלכות הזלה, השופטים ושוטרים הרעים מישראל, (כדאיתא בשבת דף קל"ט וסנהדרין דף צ"ח ובמגילה דף י"ז ע"ב).

ובקרוב נזכה להתגלות מלכותו השלימה בגה"ש, ורבינו יעתיר בעדינו לזכות לזה בקרוב, ומחכי קץ ישועתו יקיצו בראשונה (כמש"כ הריטב"א בתענית שרבינו היה מצינו רבות), ורבינו זיע"א בראשם אכ"י"ר.

בכל דור ודור כל רב לתלמידיו, ואילו לא סמכו על רבם היתה כל התורה בטלה.

הנה כתב לנו פה מרן רבינו זצוק"ל מעין צוואה שתמשיכו את דברי תורתנו כדי שתהיה תורתנו שווה ואני אכיר לכם טובה על כך.

ובודאי שאנו פה שממשיכים בלימוד ועסק בתורתנו בספריו ובמסורת תורתנו שבע"פ מקיימים את דבריו ורצונו, ואנו עצמינו צריכים להכיר לו על כל מה שהוא העמיד לנו, והוא בודאי מכיר טובה על כל המפעל הגדול "מכון דרך אמונה".

וכעת שזכינו לראות את השגחתו יתברך בכל המפעל הגדול הזה איך שזימן לנו השי"ת כל מיני ידיעות ממרן רבינו זצוק"ל בדיוק כשהיו שאלות בעניינים אלו, כגון ששאל השואל איך הדין להוריד את הרצועות התפילין מכף היד כאשר עושים הגבהה וגלילה, ובדיוק אסתייעא מילתא שהזדמן ספר הנחת תפילין כהלכתו ששם הביא את זה בשם רבינו שאמר לו כן בשם אביו הקהילות יעקב.

כעת בתקופה הזאת שזכינו להתחיל חלק חדש בסדר הלימוד של שונה הלכות הנלמד מידי יום ע"פ סדר הלימוד של דרשו, ראינו כמה דייק רבינו בכל מילה שם.

נקוה להשי"ת שנצליח הלאה בס"ד בהמשך המפעל הגדול הזה בשיעור שונה הלכות ושאר השיעורים והתשובות.

וברכה מיוחדת לרבנים המצטרפים כעת בהפצת שיעורים נוספים, ועל כולן לידידינו ראש הקו היי"ו אשר טורח בכל האפשרויות ביום ובלילה להוסיף חיל מתורתו של רבינו זצוק"ל שנוכח כלנו לס"ד.

...

בסיום הכינוס העלו הרבנים בדיבוק חברים את זכרונות ההוד מעת זכו לקנות הודם והדרם בלשכת הגזית מרביה"ק מרן זיע"א.

עוד השתתפו בכינוס תלמידי רבינו, רבני המערכת הגאונים (לפי סדר א' ב'): רבי יהושע אייזנשטיין. רבי אהרן גרנדש. רבי חיים משה דרורי. רבי שמעון וויסברג. רבי מנשה מועלם. רבי חיים מלין. רבי משה פוליסנסקי. רבי אברהם מאיר הכהן קפלן. רבי אברהם חיים שציגל. וכמה שואלים קבועים מרחבי הארץ.

רוצה, כאן זה הפקר, הוא לא אמר את זה בתור טרונייה ח"ו, אלא בפשטות: מה את רוצה ממני, זה לא בית שלי, זה בית של כולם.

ב"ה בשנה האחרונה מסרנו שיעורים בקו בספר "ארחות יושר" לע"נ רבינו, והתחלנו כעת את "השם ארחותיו", יש אנשים שהם כותבים אבל הם לא עומדים מאחורי מה שהם כותבים.

אבל אצל רבינו שאני קורא מה שהוא אמר, אני רואה שזה בבחינת "הוא היה אומר", מה שהוא כתב זה מה שהוא אחז, בכל דבר ודבר שכתוב בספר רואים מפורש זה היה הרב, כזה ראה וקדש.

בעזרת ה' במורשת הזאת נזכה להמשיך, והגריי"ש ימשיך בעז"ה את המורשת המפוארת בהרבצת תורה, ונזכה גם אנחנו כאן בקו להמשיך את תורתנו ואורו של מרן רבינו עד ביאת גוא"צ ועד בכלל.

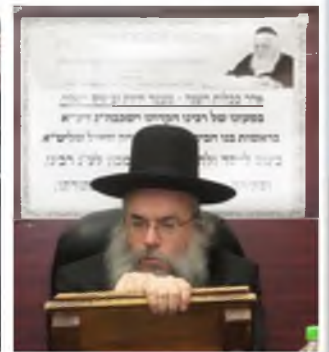
...

הגאון ר' יוסף ברנר: התאספנו כאן במקום הקדוש הזה בו רבנו ז"ל יגע בתורה והתפלל עשרות בשנים, איני ראוי לדבר בכזה מקום קדוש, אבל דבריו של רבינו עצמו בספרו אורחות יושר נתן לי את החיזוק לעמוד ולדבר.

בפרק ט"ו על כבוד רבו ות"ח שואל רבינו למה החמירו כ"כ עד שמי שמהרהר אחר רבו נחשב כמהרהר אחר השכינה, ועונה על כך בזה"ל: **אבל הענין הוא כי כל התורה אנו מקובלין דור מפי דור עד משה רבינו ע"ה,** וכמו שמנה הרמב"ם בהקדמתו ארבעים דורות ממשה רבינו עד רב אשי וכן הלאה כל דור מוסר לדור שלאחריו.

וכמו שאמרו בספרי סוף פרשת האזינו: "אשר תצום את בניכם" וגוי אמר להם: צריך אני להחזיק לכם טובה שתקיימו את התורה אחרי, **אף אתם צריכים להחזיק טובה לבניכם שיקימו את התורה אחריכם.**

משה גדול הוא ואילו לא באו אחרים לא היתה תורתנו שוה, אנו על אחת כמה וכמה, וכן התורה נמסרת מדור לדור וכמו שאמרו בריש אבות משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו', וכן

יו"ל ע"י מכון "דרך אמונה" בקול ובכתב - קו דרך אמונה: 0799-211-666 לקבלת הגיליון במייל: a0799211666@gmail.com

נדפס בחסות מכון "גם אני אודך" בראשות ידידינו הנפלא הגאון ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך וש"ס

מנחת דבר פרשת אחרי מות - קדושים מרבנינו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

בזאת יבוא אהרן אל הקדש בפר בן בקר וגו' (ט"ז ג')

כתב החכמת אדם (בסוף הספר) משמיה דהגר"א (וכ"ה בהגר"א פ"א דכלים) עפ"י מדרש, דאהרן הכהן היה רשאי להכנס לקודש הקדשים בכל שעה שהוא רוצה להכנס רק שיכנס בעשיית סדר העבודה האמור בפרשה, ורק שאר כהנים גדולים אסורים לבוא בכל עת. וע"ש בהכמ"א שדקדק עפ"י הפסוקים בפרשה. ויל"ע מהא דאימא במנחות צ"א ב' א"ר שמעון לרבות אילו של אהרן, ופריך אילו של אהרן דמועדיכם נפקא וכו', ולכאן לדברי הגר"א הא איכא נפ"מ לאילו של אהרן בבואו אל הקדש שלא ביה"כ דלא שייך לדרשא דמועדיכם, וא"כ בעי קרא להכי, וצ"ע. – יל"ע בדיון ביאת אהרן הכהן בשאר ימות השנה בהבאת קורבנות האמורים בפרשה, אי איכא בהו בקורבנת אלו דינא דנאשפך הדם מביא אהר, למש"כ החזו"א או"ח סי' קכ"ו ס"ק ל"ט דדין נשפך הדם נאמר דוקא בפר ושעיר דיה"כ ולא על שאר הטאות הפנימיות ע"ש טעמו, ולכאן טעמו ל"ש בהני שמביא אהרן בכניסתו לקודש שלא ביה"כ. ואולי י"ל להכשר ביאה לקודש כדן חיוב היום הוא, ויל"ל.

וכל אדם לא יהי' באהל מועד בבואו לכפר וגו' (ט"ז י"ז)

אימא בירר' יומא כ"ז א' בשמעון צדיק שאמר שהי' זקן אחד דכנס עימו וכו' והק' בירר' והא כל אדם לא יהי' וכו' אפי' אותן שכתוב בהן דמות פניהם פני אדם וכו', וקשה וכי שייך איסור על המלאכים שאמרינן דאפי' הם לא יהיו בקודש, אלא דהאיסור הוא על הכהן שלא יקטיר בשעה שנמצא שם אחרים. וכן מבואר בהגרי"פ על הרס"ג. והקשו (עפ"י השפ"א) דמאי מק' הירר' הרי אפשר שהי' זה בשעת הוצאת כף ומחאתה ועלה לא כתיב דלא יהי' כל אדם באהל מועד דדוקא בבואו לכפר הוא דלא יהי' שם אדם. ויל"ע ע"ד השערה, דהענין שנכנס עימו אותו זקן היינו לשמור עליו באהל מועד וא"כ בכל הכניסות הי' צריך לשמירה זו, וא"כ שפיר מק' הירר' דוכל אדם לא יהי' עימו והיינו בשעת הקטרה שג"כ נכנס עימו.

ושלח ביד איש עתי המדברה (ט"ז כ"א)

יש לעיין אם עכו"ם כשר להולכת השעיר דאימא במתני' יומא ס"ו א' דהכל כשרין להוליכו, ובגמ' שם ילפינן מדכתיב איש להכשיר את הזור. ואכתי יש לעיין אם עכו"ם נמי כשר, ויש להביא ראיה מהא דאימא בזבחים כ"ב ב' ת"ר בן נכר, יכול בן נכר ממש, ת"ל ערל לב, ובשטמ"ק שם הק' תימה תיפוק ליה שהוא זר וי"ל דשמא פסול זרות לא שייך אלא מבני ישראל, מבואר מדבריו דלולי המיעוט הוא"ו דעכו"ם כשר לעבודה אע"ג דזר פסול לעבודה, וא"כ בשילוח השעיר דזר כשר וי"ל דעכו"ם נמי כשר.

וכסוהו בעפר (י"ז י"ג)

המכסה דם היה ועוף ואינו מכוי לשם מצות כסוי הדם כאילו לא כיסה ומבטל מצוה, (והרי"ז כלובש ד' כנפות שיש בהם ציצית ואינו מכוי לשם מצות ציצית דמבטל העשה כמי שאין לו ציצית בבגדו. וכמש"כ הבה"ל סי' ס' ד"ה וי"א. יעו"ש), שאין החיוב אלא קיום מצות כסוי הדם, ועשיית המעשה ללא קיום המצוה לא כלום הוא, וכן כיוצא בשאר מצוות. (וכבר דנו כעין זה לענין מצוה הבאה בעבירה). וצ"ע לשון הבה"ל בס"י תצ"ח ס"ח סד"ה ואפי', שכתב שם שהמכסה דם הכוי ביו"ט דשרי בשכוונתו לניקוי חצרו, לא שרי ל' אלא שיכוון גם למצוות כסוי, דאל"כ מבטל מ"ע בידים לפי הכלל דמצוות צריכות כוונה, דאם לא היה מכסה כלל הלא אפשר שהיה רישומו ניכר לערב לכסות.

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם (י"ח ב')

יעו"ר רמב"ן לענין אם כשומר משה לעם דברי השם אמר כה אמר השם או לא היה צריך לומר כן, ויעו"ש ב' דרכים בזה. ויעוין רמב"ן דברים ה' י"ב, וכנראה דאזיל שם בדרך קמא דויקרא. ויל"ע שם ל"א ב"ג. ועי' בהשג' הרמב"ן על סהמ"צ מ"ע א'.

ויל"ד לפי"ז לענין ברכה במש"כ בס' בית מאיר או"ח סי' תל"ב כ' דברכה דעביד שליחה לעשיית המצוה היא בשם המשלה יעו"ש דכ' עלה דהוא כמו שמצינו בתורה ובנביאים שזיכרו על שם משלהם. ע"ש. ועי' במ"ב שם סק"י. אמנם יעוין בשו"ת רע"א סי' מ"ב (ד"ה אמנם) שכ' דל"מ ענין שליחות על ברכה, דל"ש דאחר יברך מצד שליחות [ויל"ע אי שייכא האי מילתא דכ' הגרעק"א בהא דכתבו דמצוה שבגופו לית בה שליחות, ולפי השי' בזה]. ויעו"ש לענין ברכה דשליחה שעושה מצוה בשליחות. וראיתי נידון בשם הגר"א מרגליות לענין ברכת שליחה דאונן לבדוק חמץ, ודו"ק להנ"ל, ויל"ל. ע"כ.

ועי' רש"י משיל' ד' ב' כי לקח טוב נתתי לכם וכו' הנביא מתנבא ומדבר בשליחותו של הקב"ה והרי הוא כפיו. ע"כ. ועי' רש"י מגילה ל"א ב' ד"ה משה וז"ל משה מפי הגבורה אמרן ונעשה שליחה לומר כך אמר לי הקב"ה שהרי אמורין בלשון ונתתי והפקדתי ושלחתי מי שהיכולת בידו לעשות וכו'. ועי'.

לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר (י"ט י"ג)

כתב הרמב"ם בפ"א מהלכות שכירות ה"א דגר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואם איחרו אינו עובר בל"ת.

ויש לעיין בעכו"ם ששכר פועל ונתגייר בו ביום אם יש לו מצוה דביומו תתן שכרו, וכן אם ישראל שכר עכו"ם ונתגייר הפועל בו ביום מהו.

לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר (י"ט י"ג)

לכאן לאו דבל תלין בחיוב ממון תליא, והנה באהבת חסד פ"י ס"ד כ' דאפוטרופוס ששכר פועלים עובר בבל תלין דכאומר שכרם עלי, ולכאן מסתמא אינו חייב מנכסי אלא החיוב חל על הבעלים והוא אינו אלא ממונה לעסוק בנכסים ולשאת ולתת בהם, וא"כ מאי בל תלין שייך, ואולי חל עליו חיוב להמציא מנכסי בעלים לפועל ואהא גופא (דהו"ל חיוב ממון, ועי') חל לאו דבל תלין. וצ"ת.

ולפני עור לא תתן מכשול (י"ט י"ד)

כתב החזו"א יו"ד סי' ס"ב ס"ק כ"ה דיל"ע במכשיל את עצמו אם עבר במעשה הראשונה על הלאו דלפני עור.

ונראה שאין כוונתו באופן שאחר המכשול הוא עדיין בר בחירה וכגון הנכנס למקום שבו סועדים מאכלות אסורות אין בהכנסתו לשם משום לפני עור אף בנכנס ע"ל לאכול שם, כיון שהוא עדיין בר בחירה, אלא כוונתו באופן שאינו תלוי אה"כ בבחירתו.

עוד כתב החזו"א שם דיש לעיין באיסור לפני עור, אם הושיט כוס יין לנזיר, ונמלך ולא שתה מהו, ונראה דאין לפני עור במחשבה לחוד, הרי זה כמדליק הגדיש, ובא אחר וכבהו, ומיהו אי שתה, מקרי עבירה בתחלה, ואפי' מת הנותן קודם ששתה, וכבר הוא הפשי מלאו דלפני עור, הרי זה כמדליק הגדיש ומת דגובין מנכסיו וצ"ע.

ויש להוכיח לכאן מדברי הר"ן ע"ז ה' א' (קרוב לתחילת העמוד) במה שכתב שם ואיכא למימר עיי"ש שכתב שכל ההיתר בזה שיש קונים בהמה לשחיטה הוא רק מחמת שאם קנה לשחיטה הרי למפרע לא עמד לשלון, ומשמע שאם רק אה"כ נמלך לשחיטה כבר עבר על לפני"ע אף שלבסוף יוצא שלא היה כאן כשלון. ועי' די מלאכי אות שס"ו, ועי' שלטי הגבורים שלהי ב"מ לענין איסור שימת תקלה ברשות הרבים דאין האיסור אלא בשעת ההיזק, ואי נימא דגם בנמלך עבר, והכ"כ במידי דנוק כך הוא, א"כ איכא איסורא מיד, ומיהו התם נחית השלטי גבורים לאיסור מזיק ודו"ק.

וע"ע מש"כ בפרשת לך לא אהא דאמר אברהם אמרי נא אחותי את וגו' והרי עבר בלפני עוור שהכשילם בא"א.

ולפני עור לא תתן מכשול (י"ט י"ד)

הקשה הגר"ל דיסקין זצ"ל בשו"ת מהר"ל ד"ק בא"א (אות קמ"ד) היאך שרי למסור נפשו על המצוות, כמש"כ הרמ"א יו"ד סי' קנ"ז ס"א דאם גזרו גזירה שלא לקיים מצות עשה אין צריך לקיימו ושיהרג. מיהו אם השעה צריכה לכך ורוצה ליהרג ולקיימו הרשות בידו. ע"כ, והא מכשיל עי"ז העכו"ם בעבירה דשפיכות דמים וקעבר בלאו דלפני עור. יעו"ש.

וה"ל דיש להסתפק מה דינו בגוונא דאיכא ל"ת דעשה דחי ליה מי שרי ליה ליהרג ולקיימו, ככל מצות עשה, או"ד כיון דהשתא מיהת פטור מחיוב המצוה מטעם פקו"נ לא דחי ל"ת ואסור לו לקיים העשה. מיהו יתכן דלא חשיב פטור מן המצוה דשורש החיוב רמי עליה ואי מקיים חשיב כקיום דבר חיובא (ואם ירד אה"כ האונס ולא יהרגוהו ולא יצטרך לקיים עוד פעם), ועל כן גם כה"ג דחי עשה ל"ת. וכן יש לדון בכופין שלא ללבוש בגד שיש בו ציצית מהו ללבוש בגד של פשתן שיש בו תכלת, ועי' שאג"א סי' ל'. וכן כיו"ז.

ואי נימא דכה"ג דחי עשה ל"ת, י"ל לפי"ז למאי דנראה מדברי הפמ"ג או"ח סי' קס"ט (בא"א סק"ו) דעשה דוחה ל"ת דלפנ"ע. ואע"ג דלאוין דבין אדם לחבירו מסתמא אין עשה דוחה, צ"ל דלפנ"ע לא חשיב בין אדם לחבירו כשהלה מזיד, וכמש"כ החזו"א יו"ד סי' ס"ב ס"ק ז' וס"ק כ"ד, דבמזיד ובגוי אין כאן איסור לפני הנכשל אלא לפני ד' דגרם לעשות דבר השנאו לפני המקום. (ועי' בס' שערי דעה לבעל השעה"פ סי' ק"ס ס"ק ה' וצ"ב). ועכ"פ לענין גוי לא גרע לפני עור דידי' מכל הלאוין שעשה דוחה. וא"כ א"ש הא דשרי למסור נפשו לקיים העשה דאתי עשה דחייב ב' ודחי ל"ת דלפנ"ע. ואף בגוונא דליכא עשה גמור, ואפי' במצוה דרבנן (למאי דחקר שם הגר"ל"ד אי שרי למסור נפשו על מצוה דרבנן), יש לומר דאיכא בהא קידוש ד', אלא דפקו"נ דוחה בכה"ג גם מצוה זו, אך אי בעי לקיים מצות קידוש ד' ולמסור נפשו אתי עשה דקידוש ד' ודחי ל"ת דלפנ"ע. ומיהו יל"ע בזה, וגם לא דמי כ"כ לגידון דלעיל דאיכא עשה דוחה ל"ת בלא הכפל. ועי'.

לא תאכלו על הדם (י"ט כ"ו)

בברכות י' ב' אר"ר בר' הנינא משום רבא"י מאי דתיב לא תאכלו על הדם לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם, והיינו שלא יאכל קודם שיתפלל תפלה ראשונה ביום ולא דוקא בשחרית אלא אפי' נאנס ולא התפלל שחרית וכגון שהי' אונס אסור לו לאכול עד שיתפלל מנחה. וכן יש לומר בגר שנתגיר אחר זמן תפילת שחרית שאסור לו לאכול עד שיתפלל מנחה דהא עדיין לא התפלל. ויל"ע אם מהני לו מה שהתפלל בגיותו (אם התפלל). מפני שיבה תקום והדרת פני זקן (י"ט ל"ב)

יש אדם שרי במימם יותר מחברו וחייב לקום מפניו, כיצד, נולד אחד ב' אדר ב' וקדם לו אחר שנולד בכ' אדר א', הנוול קודם חייב לעמוד לפני הקטן ממנו, (אם שנת הגיעם לשיבה יש בה רק אדר אחד) בעת שהגיע הקטן לשיבה ב' אדר.

במה"ר הגיז כתב התאומים שנולדו אחד בשלהי אדר א' והשני בתחילת אדר ב' הנוול באדר ב' חשיב גדול יותר שהרי נולד בא' בחודש וזה שנולד לפני צריך לכבדו מדין אה גדול רוב ועבוד צעיר, יעו"ש. והוא הידוש גדול, ולכאן' הדין הוא דהנוול קודם הוא הגדול לענין זה דהא אינו תלוי בימי החודש אלא בנוול קודם. ומיהו לענין קימה מפני שיבה וכן לענין מצוה בגדול לייבם, משכח"ל נפ"מ בזה דזה תלוי במנין השנים דחל עליו שם שיבה קודם. עמש"כ בזה לעיל.

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן (י"ט ל"ב)

בדין קימה מפני ת"ח, אם באו שתי ת"ח יחד מהו, דיעו' בתוס' בשבועות ל' ב' בד"ה אפרה עליו וכו' דבעינן קימה שיש בה הידור כדאמרינן פ"ק דקדושין ל"ג מ"מ אין איסור שהרי עומד הי'. ולכאן' מבואר דאם עמד משום ב' סיבות לא קיים מצות קימה. ואמר דבאמת יל"ד דחשיב כזה יכול וזה יכול שהרי הי' מחויב לקום מפני כל אחד מהם וא"כ לא יחשב קימה כלל, ומיהו א"כ ה"נ כשמוצאים ב' ס"ת דיש ב' סיבות המחייבות קימה נמי נימא דלא קיים בזה מצוה, ואמנם ס"ת הוי תרווייהו כחד דכל הס"ת שוים, מיהו אין לחלק בין ס"ת לת"ח והנידון שייך בשניהם. ואמנם יכול לכונן שאינו קם אלא בשביל ת"ח אחד מבניהם ובזה קיים לכה"פ קימה לאחד, וצ"ע.

וצריך לכוון בקימה בפני ת"ח או ס"ת לשם מצוה דאם לא כיוון לא קיים המצוה והוי כמבטל העשה, וכמש"כ המשנ"ב לענין לבישת ציצית בלא כוונה דחשיב מבטל עשה. ושייך שאדם קם בלא שימת לב למצוה אלא כי כולם קמים והוא שקוע בהרהוריו וקם עם כולם או שקם כי לא נעים לו לשבת שכולם עומדים ואינו קם לשם מצוה. ואם קם קודם שמוצאים הס"ת או קודם שנכנס החכם נמי לא קיים המצוה, ומיהו ציור הנ"ל שקם ולא כיוון גרע טפי מהיכא שקם קודם החיוב, דאם קם קודם לא הי' מחויב במצוה ומ"מ אינו כמבטל מצוה, אבל היכא שהי' מחויב לקום ולא כיוון הרי"ז ביטול עשה. ואף למש"כ הבית הלוי גבי צדקה שאי"צ כוונה במצוה כה"ג שעיקרה היא תכליתה והרי נעשית התכלית הנרצית, ואפשר שה"ה בכיבוד אב ניומא כן אביו והוא א"א לומר כן בכל המצוות, ואם יברך ברכה"ז בלא כוונה למצוה אלא סתם מרצון ההודות על המזון או שמברך ברכה"ז בלא כוונה, לא חייב בבני' שלכא"פ קיים את המצוה ולהחזיר ולברך אינו יכול דכבר בירך על אכילה זו.

ואיזהו שיעור ד' אמות שצריך לעמוד להחכם אם כהשיעור הקטן או השיעור הגדול, אפשר שכבר בשיעור הגדול הי' מחויב לעמוד מספק אף של השיעור הקטן נמצא שלא קיים המצוה שהרי קם קודם שנכנס החכם לד"א. ובמקום שאינו יודע לשיעור הד"א, אפשר שכל שכבר מסופק שהוא בד"א אם קם הרי"ז ניכר שקם לכבודו ושפ"ד. - לכאן' אזלינן בתר ד"א הבינוניות אמות של קודש ולא משערים באמה דידי'. ואם היו משערין בד"א דידי' לפי כל אחד, האם בד"א של החכם או בד"א של העומד מפני החכם. ועוד אפשר לדון אם בעינן ד"א עצבות או שוחקות, כמו שהמנ"ח דן בהרבה מקומות. בתוס' ערכין כ' ב' ד"ה אע"פ וכו' מבואר דבית המוחלט אסור בהנאה אף קודם נתיצה, וכ"ה ברכינו גרשום שם. ויל"ע אהא דתניא בתוספתא ב"ק פ"י ה"ב גזל וכו' בית ונתנגע אומר לו הרי שלך לפניך, ולכאן' מאי טעמא בית ונתנגע לא הוי הזיק ניכר ויחשב שינוי כמבואר בסוגיא בגיטין נ"ג ב' דנינא דהרי שלך לפניך תליא בדין הזיק שאינו ניכר אי שמיל' הזיק, דהרי ניכר הוא ע"י נגע, ועדיף משרץ ע"ג הפירות שכ' התוס' ב"ב ב' ב' דחשיב הזיק ניכר (אלמלא דאין ניכר שהוכשרו). וכאן ודאי ניכר הוא בעצמותו בניגעו, ולהנ"ל י"ל דאין ניכר דהוה מוחלט דילמא מוסגר הוא (והוי כעין הכשר דכ' התוס'), דאין ניכר שכבר הוסגר קודם), ומוסגר לא חשיב שינוי דאין איסורו החלטי, דילמא ירפא ושפיר יכול לומר לו הרי שלך לפניך. מיהו אי"צ לזה דהא אין ניכר דהיתה בזה ראיית כהן שהסגיר את הנגע (ובלא ראיית כהן אין בו דין נגע) ואע"ג דעומד לראיית כהן אכתי ממונא הוא ושפיר יכול לומר לו הרי שלך לפניך.

פרפראות להכמה

חידה לפרשת אחרי מות - קדושים - איזה תרומה מציינו שלא תבטל אפילו באף?

תשובה על החידה לפרשת תוריע מצורע - מותר לאדם לטלטל ברה"ר בתוך ד"א. וננס בגופו ואבריו משערין בד' אמותיו. עיין שעה"צ ש"מ סק"ד וא"כ משכח"ל שפיר.

לקבלת הגליון בקביעות במייל שדה בקשה ל: D7648493@gmail.com

שיעור מרן הגאון רבי אשר דייט שליט"א

בחוקותיהם לא תלכו

"והחכמים פירשו מה המעשים וחוקים שהורגלו לעשות לשם תורה שלהם, בשבת ב'פ' במה אשה יוצאה, ובתוספתא דשבת מונה כל מה שהיתה קבלה ביד חכמים שהיו מחוקותיהם, ואין להוסיף עליהם."

ואף זו שלא כדברי שאר פוסקים, וכדמשמע מדברי הרמב"ם והשו"ע דאזהרה תמידית היא, שלא להיות עושים כמעשה העמים, אלא מובדלין ומופרשין מהם בדעותיהם ובמנהגיהם, וכל שמנהג העמים עתה כן הוא, יש להם לישראל ליבדל מהם ומהמונם.

אכן תב"ח שם הכריע להלכה, דאותן שקבעו חכמים ופירשו בדבריהם [בפרק במה אשה ובתוספתא דשבת וביתר מקומות] לאסור משום חוקות העמים, "אע"פ שאין הגוים נוהגין עכשיו בהם במקצת מקומות, אסור לישראל לנהוג בהם, דכיון שכבר היה קבוע חוק זה לשם תורה שלהן, נראה כמורה להן ולתורתן, אם נוהג אותן מנהגים שהיה חוק מקדם", ויש לו לאיש ישראל להיות נבדל ממנהגי הגוים שנתחדשו בכל הזמנים ולייחד עצמו במלבוש מנהג ודיבור [וע"י עוד בזה בשו"ת דברי חיים (יו"ד ה"א סי' ט) מש"כ בענין מלבושי הגוים].

ברם, דברי המאירי בשמועה זו נראין כדרך הממוצעת בין אלו השיטות, דהנה כתב (סנהדרין י"ב ע"ב) במהות איסור זה:

"אע"פ שיעיקר מניעת הליכה בחקות עובדי האלילים אינה אלא לענין שרשי ע"ז, שלא יתדמה להם במלבושיהם המיוחדים להם ובתספורת שערם, ובשאר דברים המיוחדים לכומרם, ובבנין היכלות כשלהם, עד שיחשוב הרואה עליו שהוא משלהם, אע"פ הדבר מתפשט מדברי סופרים בהרבה דברים שאינם כמין זה, כדי שיתרחקו מהם ומאליליהם ולא ימשכו אחריהם מזו לזו."

הרי לן דנקיט דעיקר איסור תורה אינו אלא גבי הליכותיהם ומנהגיהם משום דתם ואמונתם, ומ"מ הוסיפו חכמים וכללו באיסור זה כל עניין הדמיון להם ולהמונם, כדי שלא ימשכו לטעות אחריהם ואחר אמונתם.

ב. אם כל מנהגן שאין לו סמך בתורה בכלל האיסור

ולהלכתא נחלקו הרמב"א והגר"א בזה האיסור, הנה הרמב"א (שם) העתיק לדברי מהר"ק (שורש פ"ח, ופ"ח ש' ה"ן ע"ב ע"ב ברי"ף) ד"ל כל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשם פריצות, וכגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים [ענין ברכות (כ"א) "רב אדא בר אבהו חזייה לההיא כותית דהות לבישא כרבלתא בשוקא, סבר דבת ישראל היא קם קרעיה מינה וכו'"], ובפ"י הערוך (ע"כרבלתא) דכרבלתא היינו בגד אדום, והיינו טעמא דקרעיה. והוא מלבוש שרים וכדומה לזה מלבושי הפריצות, או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר, דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי, ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם, אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה, יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן, מותר ללבושו, וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר מותר, לכן שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי", ומבואר בדבריו דלא אסרה תורה אלא בב' פנים, הא' אם נהגו מנהג זה משום פריצות, והב' אם עשו כן לשום עבודת כוכבים, וכאותן המנהגים שאין בהם טעם דיש לחוש לזה.

אולם הגר"א בבאורו שם כתב להוכיח דב' חוקים הם, היינו, חוקים שנהגו לשום עבודת כוכבים, אלו אסורין אף כשנתפרש יסודם בתורה, ושאר כל חוקיהם שנהגו, אף אם טעם יש בהם, כז"ל חוקת הגוי הם, ואינו מותר אלא דוקא בדכתיבא באורייתא, והענין שסמכו עליו הראשונים הנ"ל, דכל מנהג שיש בו טעם יש להיתר, וכחא דשורפין על המלכים, זה אינו, דלא שרינן ענין זה דשריפה לכבוד, אלא משום דכתיבא באורייתא וכדילפינן (סנהדרין י"ב ע"ב) מקרא דכתיב (ירמיה ל"ד ה) "ובמשרפות אבותיך וכו'", דדרכן היה לשרוף על המלכים בגדיהם וכלי תשמישן, ולכן אין בזה משום חוקות הגוים, אולם אותן הדברים שלא מציינו להם סמך מן התורה, אף אם יש בהם טעם אין למדין מן העמים ואסור.

ומן הנראה דהרמב"א והגר"א יש להם בית אב בדברי רבותינו הראשונים, דהנה הר"ן (סנהדרין שם) ודרי"ד (נ"ז י"א ע"א) פירשו בב' פנים מה שאמרו שם בגמ' "כיון דכתיב באורייתא לאו מינייהו גמרינן", דכיון שנוכר דין זה בתורה שוב אין בהם משום חוקות הגוי, דקדמה מנהגו

"וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלקיכם, כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו" (י"ח א"ג).

"ולא תלכו בחוקות הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקוץ בם" (כ"ג).

א. באלו עמים ובאלו חוקות הוזהרנו

נחלקו רבותינו הראשונים בפירוש אזהרה זו שלא ללכת בחוקות הגוי, אם חוקות הגוים כולם בכלל האזהרה, או רק מקצת הגוים, ובאלו חוקים מחוקות הגוים הוזהרנו הכתוב שלא לילך בהם.

הנה שיטת בעל היראים (מצוה ש"ג ובדפוס אחר מצוה פ"ה) שאין אזהרה זו כוללת אלא ההליכה בחוקות שבעה עממין שישבו מלפנים בארץ כנען ובחוקות ארץ מצרים, וז"ל:

"וכאשר הוזהר הכתוב על מעשה שבעה אומות וחוקותיהם כך הוזהר על מעשה מצרים וחוקותיהם, שהרי הוקשו זה לזה דכתיב 'כמעשה ארץ מצרים לא תעשו וכמעשה ארץ כנען' וגו' עכ"ל.

ודבריו מבוססים על לישנא דקרא דכתיב בהאי פרשתא "ולא תלכו בחוקות הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקוץ בם", הרי האיסור הוא לילך בחוקות יושבי ארץ כנען מלפנים שעשו כן, ומאס ה' בם ונתן ארצם נחלה לישראל עמו, וכן הוא אומר "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו" וגו'.

ובחינוך (מצוה רס"ב) הוסיף עוד וכלל במצוה זו כל העמים עובדי האלילים, דבכלל חוקות הגוי הם, וזה לשונן שם:

"שלא ללכת בחוקות האמורי וכן בחוקות הגוים, שנאמר 'ולא תלכו בחוקות הגוי אשר אני משלח מפניכם' והוא הדין לכל שאר הגוים, כי הענין מפני שהם סרים מאחרי השם ועובדין עבודה זרה."

ושיטת הרמב"ם (הל' עבודת כוכבים פ"א ה"א) דכל האומות כולם בכלל מצוה זו, דציוה הכתוב שיחא הישראל מובדל ומופרש מן העמים ומנהגיהם, וכמשמע מדבריו שכתב:

"אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים, ולא מזמין להן לא במלבוש ולא בשער וכיוצא בהן, שנאמר 'ולא תלכו בחוקות הגוים', ונאמר 'ובחוקותיהם לא תלכו', ונאמר 'השמר לך פן תנקש אחריהם', הכל בענין אחד הוא מזהיר שלא ידמה להן, אלא יהיה הישראלי מובדל מהן וידוע בלבבו ובשאר מעשיו, כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו, וכן הוא אומר 'ואבדל אתכם מן העמים'."

הרי לן איפוא דלא נתייחדה אזהרה זו בשבעה עממין ובעובדי אלילים דוקא, אלא להבדיל ישראל מן העמים ומכל חוקות הגוי, וכן רווחת השיטה בדברי כמה מרבותינו הראשונים שאפילו חוקות הישמעאלים שאינם עובדי ע"ז אסורים (עי' תשובות הרשב"א ה"א ס' שמ"ה שו"ת הר"ב ש"ס ק"ח, תשב"ץ ה"ג ס' צ"ג וק"א) וכן פסק בשו"ע (יו"ד ריש ס"י קע"ה), עיי"ש.

נמצא דג' שיטות הן בפירוש זה הגוי שאסרה תורה לילך בחוקיו.

ושתי שיטות הן במהות חוקי העמים שהוזהרנו עליהם, דהנה בספר יראים שם כתב וז"ל: "אפילו אינם עבירות, אלא מעשיהם וחוקותיהם שהורגלו לעשות לשם תורה שלהם, הוזהרה תורה עליהם."

ומדבריו נשמע דלא אסרה תורה אלא חוקי דת ועניני הפולחן שעושין העמים משום ציווי דתיהם, דאין לנו לעשות תורתנו השלימה כתורתם התפילה, אולם כל שאינו לפולחן דתם אינו אסור. ומאידך, דברי הרמב"ם ברור מללו דכל חוקי העמים ומנהגיהם בכלל אזהרת התורה, לפי שיש לו לישראל להבדל מן העמ"ם בכל עניניו, ולהיות מופרש מהם וממנהגם אף בלבשו ושיערו וכז"ב.

עוד חידש לן היראים בדבריו דמשוקבעו הלכות אלו ע"י חכמים, שמצאו וקבעו לאסור כמה וכמה מנהגי העמים והליכותיהם, שוב אין לגרוע או להוסיף עליהם לפי מנהג העמים בכל דור ודור, וז"ל שם:

מרת מלכה מזהלה בת הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
גלב"ע ג' אייר תשס"ו

חרה"ח משה בן משה"ר יוסף דוד ז"ל
גלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז הר"ר דוד הגר"ר הי"ד לוס אנג'לס

ה. בהיתר למקורבים למלכות לספר קומי

ועוד הלכתא גבירתא תנינן בשמעתתא דא, הנה בב"ק (פ"ג ע"א) מבואר דהתירו למקורבי המלכות ובני ביתם לספר 'קומי' בחוקות הגויים, וכבר פירשו התוס' (שם ד"ה התירו) דלא התירו איסור דאורייתא, כי אם 'מתחילה לא גזרו על קרובים למלכות'. ומבואר לכאן דאין איסור זה מן התורה אלא מדבריהם, והם אמרו לאסור אכולא עלמא ולהתיר למקורבים למלכות וב"ב, וזה דלא כשיטת הרמב"ם דנצטוונו מן התורה שלא לידיעות להם בלבוש ובשיעור וכל כיוצא, וכבר הקשה הבית יוסף (יו"ד סי' קע"ט) וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה, ועיי"ש שתיקן דלא פירשה תורה פרטי האיסור אלא כללות הענין "ומסרה הדבר לחכמים, והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם, ולא רצו לאוסרם לקרובים למלכות, וקרא ד'בחוקותיהם לא תלכו' יתקיים בקרובי מלכות, בדברים שאינם מעלים ולא מורידים לענין קורבתם למלכות", נתבאר בדבריו דאיסור זה דחוקות העמים מן התורה הוא, אלא שפרטי האיסור וגדריו נמסרו ביד חכמים, והם ברוחב דעתם ובפלט חכמתם קבעו כללי האיסור, ולא אסרו למקורבי המלכות.

ובדרך אחר תירץ עוד, דאף דאיסור זה מן התורה הוא, מכל מקום 'משום הצלת ישראל יש כח בידם להתיר, דכשיש ישראלים קרובים למלכות עומדים בפרץ לבטל הגזירות, וכדאשכחן ברבי ראובן בן אצטרובלי במסכת מעילה (י"ז ע"א) וכשהוא גברא דאיתא בפירקא דחסידי (תענית כ"ב ע"א), והנהו ת' ילדים שהיו לדוד שהיו מספרי קומי ומוגלדי בלורית, הנך נמי משום הצלת ישראל שרו להו, דהוה אזלו בראשי גייסות לבעותי האויבים", ומכאן יסוד ומקור נאמן, דכל שהותר משום הצלת הנפש, לאו בשעת מעשה ההצלה בלבד הוא שהתירו, אלא אף במה שאין בו הצלת הנפש אלא באופן עקיף, שהרי התירו לספר קומי בכל מקום ומקום משום שלפעמים יש בזה הצלה, הרי שאף אותן שיש בהם הצלת הנפש בדרך רחוקה, חשיבי כהצלת נפשות ומותרין.

ובב"ח שם כתב לתרץ לפי דברי הרמב"ם, שפירש במהות האיסור דחוקות הגוים שלא יבקש האדם להתדמות לבני העמים ולנהוג כמותם, ולכן במקום שאין עושה כן להתדמות להם ולנהוג כמותם, שוב אינו בו איסור, וז"ל שם 'ולי נראה דליכא הכא קושיא, דלשון 'ובחוקותיהם לא תלכו' לא משמע אלא שרוצה להתדמות ולנהוג כמותם, שנראה שמודה לדתם, וכלשון הספרי הואיל והן יוצאים בארמון אף אני אצא בארמון וכו', אבל מי שאין דעתו להתדמות להן, אלא שצריך ללבוש כמלבושיהם ולדמות להם כדי שלא יהיה לו גנאי אם לא ידמה להן, דבר זה לא אסרה התורה ולא עליו קאי הלא, והכי משמע מלשון הרמב"ם שכתב וצריך לישב לפני מלכיהם והיה לו גנאי שלא ידמה להן וכו', ואין ספק דמפי השמועה למדנו כך פירוש הלא ד'ובחוקותיהם לא תלכו', עכ"ד.

ו. במנהג עכו"ם שנשתרש אצל ישראל אם הותר

והנה יש לדון באותן הדברים שישודן במנהגי העכו"ם, אלא שברבות הימים נשתרש הדבר והמניין ישראל נוהגין אף הם באלו המנהגים, אם יש בזה כדי להתיר האיסור, או שמא נאמר וכי משום דעברו ושנו נעשה לו כהיתר, ומן הנראה דנחלקו רבותינו האחרונים בזה, דהנה כתב החת"ס בתשובותיו (או"ח סי' קנ"ט) לדון אודות המנהג שנהגו רבים מאח"ב שמוגלחים זקנם, אם יש במנהגם זה משום חוקות העמים, וכתב שם להשיב דאין בידינו לקבוע שמתחילת מנהג זה ויסודו במעשי העמים, אחר שמלפנים הילכו אף בני העמים בחתימת זקן, ושכא נתחדש הדבר בכרם ישראל ובמנהגי העכו"ם בו בעת, ולא למדו זה מזה, ועיי"ש שהעיד דהמקובל האלקי רמ"ע מפאנו נהג בגילוח זקנו ולא הותיר שער בזקנו כלל, ומכוח שאין בו איסור, ובאמת כד מיעינינן בדבריו נראה לכאורה, דלא פסק להיתר כי אם משום שאין בידינו לקבוע ששורש הנהגה זו מן העכו"ם, אולם אם אמת הוא דמן העמים בא, אף בזמנינו שנהגו בו רבים אסור הוא משום חוקותיהם, עיין היטב בדבריו.

ומאידך בתשובות בית שלמה (יו"ד סי' קצ"ח) כתב דפרטי לבוש שנהגו ישראל ללובשם, אף אם יסודם במנהגי העכו"ם, מ"מ משנפרץ הדבר ומצוי הוא בקרב שלומי אמוני ישראל, לא שייך לומר בו שיהיה אסור משום חוקות הגוים, ואפשר דיש יותר טעם להתיר בזה, באופן שאף אם מנהג העכו"ם היה זה, מ"מ עתה אין אוחזין בזה המנהג כלל, ונתר הוא ביד ישראל כמנהגם לחוד, ודו"ק.

ז. מול פרצת הדורות

עוד נראה בכללות איסור זה, דיש שדקדקו והחמירו בו לפי מאורעות הזמן והנהגת כלל ישראל בציוק העיתים, דהנה בכתבי תלמידי מרנא החת"ס נראה כמה חלו וחרדו על איסור זה, ועמדו בפרץ בשער בת רבים להבדיל ישראל מן העמים, כהא דכתב בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קס"ה) באלה שעקרו הבימה מאמצעו של בית הכנסת, והעתיקוה אצל מזרח ההיכל, שאסור להתפלל בבתי הכנסת שלהם, ועוברין במעשה זה בלאו ד'בחוקותיהם לא תלכו'. כיו"ב כתב עוד (אבה"ט סי' פ"ח) אודות מנהג איזה קהילות לערוך חופות חתנים באולם בית הכנסת ולא בחצר כנהוג, דיש לחוש שעוברין בזה בלאו דהליכה בחוקותיהם, משום שנהגו הם לערוך טקסי נישואין בתוך שולחנם.

ואל תתמה על הא דאיתא ברמ"א בהל' אבלות (יו"ד סי' שצ"א) דיש להתיר לאבל להשתתף בחופה הנערכת בבית הכנסת, דפשוט הדבר דאין הדברים אמורים אלא בתצר בית הכנסת, והלא הרמ"א לשיטתו (אבה"ט סי' ס"א ע"א) דאין עורכין חופה תחת הגג, אלא תחת כיפת השמים.

כיו"ב השיב במהר"ם ש"ק (או"ח סי' קס"ט) דאין לקרוא לישראל בשמות הלוקוחין מן העכו"ם, דעוברין בזה אלאו ד'בחוקותיהם לא תלכו', ויש לתמוה על דבריו מדתנינן (גיטין י"א ע"ב) "רוב

למנהגם ומותרים אנו באלו [וסייעתא היא לדברי הגר"א ז"ל, דכל כה"ג אין בו משום חוקות הגוין], ועוד, דכל שנוכח הדומה לו בתורת ה', שוב אי"ז כחוק טפל שאין בו טעם, דמשצוותה תורה על אותו הדבר ע"כ דטעם וסיבה יש בו, וכל שיש בו טעם אין בו חשש ושוב אינו אסור [וסייעתא היא לדברי המהר"ק והרמ"א, דיש לחוש לע"ז רק במקום שלא נראה בו טעם], ודו"ק.

ובדעת הגר"א שפירש דכל שלא נמצא מקור וסמך למנהגם מן התורה, הרי הוא באיסור הליכה בחוקותיהם, כתב בחכמת אדם (כלל פ"ט א) דאסור להעמיד אילנות בבית הכנסת בחג השבועות כמו שכתבו האחרונים, כיון שכך נהגו בחג שלהם [והביא מקור לשיטת הגר"א מתוס' בע"ז י"א ע"א ד"ה ואי], הרי אף שידענו טעם לזה המנהג, וכמש"כ הפוסקים [ראה להלן] שהוא זכר להר סיני, מ"מ כיון שאין לו רמז וסמך מן התורה, יש לחוש שעובר בזה בלאו דהליכה בחוקותיהם. אכן המג"א (תצ"ד סק"ה) הביא המנהג להעמיד אילנות בבית הכנסת ובבתים, וזכר לכן שבעצרת נידונים על פירות האילן, נמצא דהרמ"א והגר"א לשיטתייהו אזלי ברם, זאת למודעי דאף אליבא דהגר"א, לא אמרו לאסור כלים ומכשירים שפיתחו חכמי אומות העולם, לעזר ולסייע להאדם במלאכתו ובמציאות חייו, וכן הוא מפורש בתורת הכהנים "יכול לא יבנו בנינות ולא יטעו נטיעות כמותם, ת"ל 'ובחוקותיהם לא תלכו', לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם", דכל כה"ג אין בו משום חוקות הגוי, וכן הלשון מדוייק דחוקה היינו מנהג, כאותן שאסרו חכמים, וכגון מנהגם זה שהיו שורפים על המלכים, דאין באלו טעם ותועלת במציאות החיים והנהגת האדם, כי אם מנהג מובהק שנהגו האומות ומטעמים הנ"ל, באלו לבדם פליגי הרמ"א והגר"א אם אסרתם תורה אם לאו, אולם אלו המעשים שענינם בהשתמשות לסייע במלאכת האדם ולהקל מעליו, ואינם מנהג דין, פשיטא דאין בהם איסור הליכה בחוקות הגוי, ויתירה מזו כתב הגר"א שם, דכל שהיו בני"א עושין לולי מנהג הגוים, ולא בשל מנהגם יעשו כן, אין בו איסור כלל, עיי"ש.

וראה שם ברמ"א שכל' לדון לפי"ז, כמה שנהגו שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן [וכיו"ב לפקדי השלטון וחילות המלכות וכדו'] ופסק להתיר אחר שיש בזה סברא וטעם, ואף זו נוחא משום שיש בזה חוק וטעם, אולם אלו שענינם להקל בחיי האדם פשיטא דשרי, וכמש"כ, ובדעת הגר"א יש לדון אם כה"ג שעושין לבוש מיוחד יש בו איסור, ואפשר דאף זו סמך ושורש יש לה בתורת ה', וכדחזינון שציוותה תורה שיהיו הכהנים מיוחדים ומובדלים בבגדיהם לכבוד ולתפארת, אף דודאי יש להבדיל בין הקודש ובין החול, ויל"ע.

ג. מנהג הכתוב בתורה ועשאוהו פולחן לדתם

כתבו התוס' (פי"ז ע"א ד"ה ואי) דאף אותן המנהגים דכתיב באורייתא, דתו לאו מינייהו גמרינן, מ"מ אם עשאוהו האומות חוק ופולחן לדת שלהם, יש לאסור, דומיא דמצבה כשהיו מקריבין עליה אבותינו היתה אהובה לפניו, אולם משעשאוהו האמורים חוק לעבודת כוכבים שנאה והזהיר עליה, דכתיב (דברים ס"ז ב"ב) "לא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלקיך", ש"מ כל שנעשה פולחן לדת העמים אסור.

ומ"מ נראה פשוט דאין דברי התוס' אמורין, אלא באותן שלא ציוותה עליהם תורה לעשותן, דבאלו אף אם יעשו העכו"ם פולחן לע"ז שלהם לא ישתנה אף קצו של יו"ד מצוות התורה, וכהא שציוותה תורה להתפלל אליו ית' בכל יום, דהגם שעשו עובדי האלילים מנהג בעצמן להתפלל לאלהיהם, מ"מ אנו נוסף חיל ואומץ לישא לבינו אליו בתפלה כמצוות שציונו, ולא דיברו התוס' אלא במה שאין בו מצוה כשריפה על המלכים ופשוט.

והנה בשבת (ס"ז ע"א) אמרו ד"כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי", וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' שי"א ס"ה) דכל דבר העשוי לרפואה אין בו משום דרכי האמורי [והיינו היכא דמוכחא מילתא דלרפואה עביד].

ובב"מ (כ"ז ע"ב ד"ה כ"ס) הוסיפו התוס' עוד כיוצ"ב, דלאו בכידי דרפואה דוקא הוא דשרי, אלא אף בדבר שיש בו הצלת ממון ש'להתי, דלגבי דברים שאינם עשויין להשאיל ולהשכיר אמרו "כיס וארנקי וטבעת לא משאלי אינשי, כיס וארנקי משום דמסמני, וטבעת משום דמזדייף", ותמורה התוס' על אתר דהא כל כה"ג כתיב "לא תנחשו", וכתבו לתרץ מדאמרו בשבת דכל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, ה"ה כל כה"ג דעבדי אינשי להצלת הממון.

וכדבריהם נשמע תרתי, חדא דהצלת ממון כהצלת הגוף ומדהותר בזה הותר בזה, ועוד, מה שהשוו זה הלאו דבחוקותיהם לא תלכו ללאו דלא תנחשו, לעשותן כאחד לומר שכל שהתירו בזה הותר בזה, ובאמת כבר נראה כן מדברי הרמב"ם, דכלל בדבריו בהל' עכו"ם כל אלו הלאוין דלא תנחשו, לא תעוננו, לא תקיפו פאת ראשכם, לא תלכו בחוקות הגוי, הרי שכל אלו מהותן וענינן אחד, והרי הם כענפי אילן אחד ויש ללומדם זה מזה.

ד. לנהוג בחוקותיהם פעם אחת

הנה בפירושו הרי" פ"ל לרס"ג (פ"ח י"ב) הביא מש"כ האבן עזרא במהות זה הלאו, וז"ל 'ובחוקותיהם לא תלכו, שלא ירגיל אדם ללכת בדרך הזה עד שיהיה לו חוקי' [ונראה דנתיי לפרש כן, משום לישנא דקרא דכתיב ביה "לא תלכו", שהוא לשון הליכה והרגל, ומקרא מפורש הוא "אם בחוקתי תלכו", וש"מ על הרגל שבדרכיהם הזהיר הכתוב], וכתב לדייק מדבריו דליכא איסורא דאורייתא אלא היכא שמרגיל א"ע בחוקותיהם, אולם הנהוג פעם אחת כחוק שלהם לא עבר באיסור, וצ"ע.

ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים, וצ"ע, וע"ע מה שכתבתי באריכות במנח"א שמות (סי' א') בענין זה.

תדע דבתשובת מהרש"ם (י"ד סי' קצ"ט) איתא דנשאל ע"י אנוסי פורטוגל שהיה הכרח לקרוא שמותם כשמות הנכריים, כדי שלא יעלה בהם החשד ויכלו לקיים מצוותיהם בהתאב, דמשזכו להימלט מארצם וקבלו ע"י כנותן זה את זה בשמות ישראל, אם יש להם להקפיד אף באיגרות שלומים שכונתבין לאחיהם שהינם תחת יד הרשעה בפורטוגל, שלא לכנות עצמם בשמות מן העמים, והשיבם דשרי לקרותן בשמות הנכריים בכל מקום שחפצם בכך וא"צ לחשוש, וכאמרם בגיטין דרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות העכו"ם (י"ב בשו"ת מהר"ט צהלון החדשות סי' קנ"ח).

ולכן אומר אני ביישוב דברי המהר"ם ש"ק, דמשום שבני אותו הדור החלו נוהים אחר רוחות ההשכלה שנשבו בתוככי המחנה פנימה, בשל כך אזרו כגיבור חלציהם, וחגרו כלי זינם להלחם בעוקרי הדת, והתמירו טובא בכל אלו האיסורים עד קצה האחרון, כנ"ל בזה.

ואף בזרות האחרונים יש להעיר, אודות מנהג שנהגו התועים מאחב"י בהנחת זוי פרהים ע"ג קברי ישראל, דאע"ג דלשי' הרמ"א אין עובר בלאו לפי שיש טעם וסברא במעשה זה, מ"מ אליבא דהגר"א יש לחוש שעובר באיסור תורה, ופשיטא דמנהג זה אין ראוי ולא מכבודו של מת הוא שיעטרוהו במנהגי העכו"ם.

כיו"ב עניני הקמת אנדרטאות לזכר נופלים וכיוצא שנהגו בו, לא נמצא לו מקור בדברי ימי ישראל, ואף דנמצא בדברי נביאים (שמואל ב' י"ח) שעשה אבשלום יד וזכר לשמו, מ"מ לא נתבאר אם הגון היה אותו המעשה, ומנהג נכרים הוא.

ה. בגזירת המלבושים

והנה איתא בשו"ע (י"ד סי' קע"ח ס"א):

"אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים (ולא מדמין להם), ולא ילבש מלבוש המיוחד להם וכו'. הנה: אלא ירא מובדל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו (שם). וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשום פריצות, כגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים, והוא מלבוש שרים וכדומה לזה מלבושי הפריצות, או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם, אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן, מותר ללבושו. וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר, מותר (מהר"ק שו"ת סי' פ"ח). לכן אמרו שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי (ר"ן פ"ק עבודת כוכבים)".

העולה מדברי הרמ"א, דאף שהלבוש בגדי נכרים עובר על "ובחוקותיהם לא תלכו", אין זה אלא באחד משני פנים, או בבגדים של פריצות, או בבגדים שלובשים אותם לשם דת ופולחן, אבל במה שיש בו טעם, כגון לבוש של רופאים, אין בו סרך איסור. ומקור הדברים בדברי המהר"ק (שו"ת סי' פ"ח), שדייק כן גם מדברי רש"י בסנהדרין (ע"ב ע"ב ד"ה ערקתא) שפירש לגבי ערקתא דמסאנא "שרון הנעל, שאם דרך הנכרים לקשור כך ודרך ישראל בענין אחר, כגון שיש צד יהדות בדבר ודרך ישראל להיות צנועים אפילו שניו זה שאין כאן מצוה אלא מנהג בעלמא יקדש את השם בפני חבדיו ישראל, והיא פרהסיא מדבר בישראל", ע"ש.

וכתב המהר"ק וז"ל:

"משמע דאפילו הנהיגו ישראל במלבוש אחד והגויים במלבוש אחר, אם אין מלבוש הישראלי מורה על היהדות או על הצניעות יותר מאותו שהגויים נוהגים בו, אין שום איסור לישראל ללבוש לבוש הנהוג בין הגויים מאחר שהוא בדרך כשרות וצניעות כאותו של ישראל. דאי אמרת אפילו כה"ג אסור, כיון שלא נהגו בה ישראל, א"כ מה לו לפרש ולומר דדווקא כגון שיש צד יהדות בדבר וכו', נימא דאפילו אין צד יהדות בזה מביזה מ"מ אסור בפרהסיא ויקדש את השם בפני ישראל חבדיו כיון שהוא אסור משום בחקותיהם לא תלכו, אלא ודאי פשיטא דאין איסור בלבישת לבוש אשר הם רגילים בו ואפי' אין ישראלים רגילים בו כיון שלא נמנעו בלבישתן משום צד יהדות וצניעות כדפירש"י".

ויש ליעין במלבושי הנכרים שאין בהם פריצות או ענין דתי מחד גיסא, אך מאידך גיסא אין בהם טעם ברור, כגון תלבושת רופאים ואחיות וכדו' ולא מלבושי נכרים סתם, האם יש בהם איסור.

והנה היו תקופות שונות שבהם גזרו המלכותיות כמזרח אירופה גזירות נגד הלבוש היהודי ואסרו על היהודים להתלבש כמנהגם ותייבום להתלבש במלבושי הגויים, וגזירה זו נגרה בעיקר בארצות שתחת שלטון הרוסי בימי מלכות הצארים הרוסיים, וגרמה למבוכה עצומה במתנה ישראל כאשר נחלקו גדולי ישראל האם הגזירה הוי כגזירת שמד ויהרג ואל יעבור כמ"ש על ערקתא דמסאנא, או שמא יעבור ואל יהרג.

בחכמת האדם (כלל פ"ט ס"א) הביא בשם הגר"א שדבר זה הוא בכלל "יהרג ואל יעבור", ואיסור גמור הוא לשנות הלבוש וללבוש מלבוש הגויים, ואכן רבים ברחו מביתם ועברו הרים ונבעות ימים ונהרות כדי להמלט אל חק מבטחים שם ויכלו לשמור על צבינם ומלבושם כמנהג בית ישראל.

אך בשו"ת צמח צדק (י"ד סימן ז' - צ"א) כתב להקל משלשה טעמים:

א. אין כאן גזירת שמד להעביר ישראל על דתם, אלא להנאת עצמם הם מתכוונים כדי ליצור תחושת שווין בין כל העמים אשר בממלכה, וכדי שבנ"י לא יחשבו עצמם כשונים משאר העמים שסביבותיהם ובל יתגאו עליהם, וכיון שלהנאת עצמם ולתועלתם מתכוונים אין כאן גזירת שמד.

ב. עד כאן לא אמרו יהרג ואל יעבור אלא במה שאין בידם לכפות עלינו, אבל במה שיש בידם לכפות עלינו בעל כרחנו לא אמרו יהרג ואל יעבור, וכך גם בנידון דידן שכל העובר על הגזירה יאסר ויכלא בבית האסורים וגם שם לא יוכל ללבוש בגדי היהודים.

ג. כיון שרבים היהודים שכבר לבשו בגדי הנכרים, שוב אין בזה איסור בחוקותיהם לא תלכו, ובגדים אלה כבר לא בגדי נכרים המה מאחר שרבים מבני ישראל לובשים אותם.

וכדברי הצמח צדק מצינו גם בשו"ת דברי נחמיה (י"ד סימן קפ"א), וכע"ז כתבו גם גדולי גליציה, דהנה בשו"ת בית שלמה (י"ד סימן קצ"ו) דן גם הוא בענין גזירה זו וגם הוא הסיק להקל בזה, ע"ש.

אמנם דעת הגר"א היתה דאכן יהרג ואל יעבור וכדין ערקתא דמסאנא בשעת הגזירה, כך כתב בחכמת אדם (שם), והחכמת אדם כתב שפסק זה צריך עיון גדול וסתם ולא פירש, וז"ל: "ונהירא כשגזרו פה בק"ק וילנא בעת המלחמה שילבשו היהודים מלבושי עכו"ם שמעתי מפי הגאון החסיד מורינו הרב אליהו ז"ל שאמר דיהרג ואל יעבור ואף שזה צריך עיון גדול על כל פנים צא וראה כמה גדול האיסור בזה וכל בעל נפש ישים הדברים בלבו".

וכדברי הגר"א כתב הגר"ק בטוב טעם ודעת (קמא סימן קפ"ח - קפ"ט) ודחה בתוקף את סברת הצמח צדק דלאחר שרבים מבני ישראל לובשים בגדי נכרים כבר אין בזה איסור, עיי"ש. והביא בין השאר מקרא מלא בספר צפניה (א' ה') "והיה ביום זבח ה' ופקדתי על השמים ועל בני המלך ועל כל הלובשים מלבוש נכרי", עיי"ש.

ובשו"ת בית שלמה (שם) כתב לדחות בתוקף את דברי אחד הגדולים שהחמיר בזה, וכפי הנראה כוונתו לגרש"ק שהיה בן דורו ובן גילו, ע"ש.

אמנם כבר מצינו כסברת הצ"צ בשו"ת חתם סופר (או"ח סימן קנ"ט) לגבי גילוח הזקן דכיון שנהגו בני ישראל לגלח זקנם אין בזה משום חוקות הגויים, אך להדיא מבואר בדבריו דאם תחילת המנהג היא באיסור אין האיסור נהפך להיתר, אך כל שנתפשט בין היהודים בהיתר שוב אין בו משום מנהג הגויים, ע"ש.

והנה בשנת תר"ד גזרו גזירה אחרת בעיר קראקא שבגליציה, דכל הרוצה לישא אשה לפני שמלאו לו שלשים שנה, צריך להתלבש בבגדי נכרים ואסור לו להתלבש בבגדי היהודים וחייב לגלח את זקנו. אך אין זה אלא בנישואין עד גיל שלשים, ולאחר שימלאו לחתן שלשים שנה שוב יכול הוא לשאת אשה בלי לשנות את לבושו.

וכונתם היתה בזאת להביא לידי שינוי הלבוש בידעם שדרך היהודים שבו שמונה עשרה לחופה ובדאי לא יתאחרו מלהתחתן עד גיל שלשים, ואפשר שיעקר כוונתם למעטם מפו"ר וכעצת פריעה "הבה נתחכמה לו פן ירבה".

ושבו עלתה שאלה חמורה על שולחן מלכים מאן מלכי רבנו, האם לבטל מצות פו"ר ולדחות את הנישואין עד גיל שלשים כדי שלא לשנות את הלבוש, או שמא מצות פו"ר בעתה ובזמנה דוחה איסור שינוי הלבוש. הגאון ר' שאול לנדא רב העיר והגאב"ד מהר"א יענער פנו לגדולי הדור בשאלה כיצד לנהוג, ושני גדולי עולם פסקו את פסקם.

בשו"ת אמרי אש (י"ד סימן נ"ה) פסק לאסור [להלן נביא את עיקרי דבריו]. וכן פסק הגאון ר' אברהם זאב פרנקל שהיה רבה של ריישא, בשו"ת משיב כהלכה (סימן ז' - ה') כנ"ל דאין להקל בזה.

אמנם לדעת הגדולים הנ"ל שהקילו בגזירה שנגזרה ברוסיה, ק"ו שהיו מקילים בגזירה זו שיש בה ביטול מצות פו"ר שכל העולם לא נברא אלא בשבילה, וכן בשו"ת אמרי נועם להגאון מדו"ק (ח"ב סימן ט"ו) שגדרש אף הוא לשאלה זו, כתב דאין לבטל מצות פו"ר והתיר לגלח זקנם וללבוש בגדי עכו"ם, וכתב ככל סברות הצמח צדק כמבואר.

וזקנינו האמרי אש (שם) האריך מאוד בתשובתו, בתחילה הביא את דברי המהר"ק דכאשר אין מדובר בבגדי פריצות או בבגדי עכו"ז אין איסור בחוקותיהם לא תלכו, וכן נטה לומר דאין גזירה זו גזירת שמד כיון דעיקר כוונתם רק להבדיל ולצמצם את הריבוי של בני ישראל, וכדברי פריעה מלך מצרים פן ירבה ונוסף גם הוא על שונאיו, וכיון שאין כאן גזירת שמד אין הדין יהרג ואל יעבור.

אך שוב הביא את קושיית הגר"א (סי' קנ"ח סק"ז) על דברי הרמ"א והמהר"ק מהמבואר בגמ' בסנהדרין (נ"ב ע"ב) דסייף אי לאו דכתיב באורייתא היה בכלל בחקותיהם לא תלכו, הרי דאף במה שאין בו לא פריצה בגדי הצניעות ולא מנהג עבודה זרה יש בו עבירה דבחוקותיהם לא תלכו, והביא שכך הקשה גם הגר"מ בנעט על המהר"ק והרמ"א. וכתב לחדש דגם מנהג מוגדר כחוק במקומות רבים במקרא ולפיכך יש איסור בחוקותיהם לא תלכו בכל דבר שהוא מנהג קבוע, דאף זה בכלל הלאו דבחקותיהם לא תלכו.

ולפי"ז הסיק להלכה דבגזירת הלבוש יש איסור, ומוטב לבטל מצות פו"ר בשו"ת ולא לעבור על לאו זה בקו"ע, ופסק דאין ללבוש בגדי נכרים אף אם יצטרו לדחות את הנישואין לאחר גיל שלשים.

ולענ"ד נראה יותר ביישוב הקושיא מסנהדרין, דשאני מנהג הקבוע של הסנהדרין ובתי הדין שבישראל או של מלכות ישראל דודאי אין להם לאמץ את חוקי האומות ונימוסיהם, ממנהג היחיד שאין בו איסור אלא בהני גווי הנ"ל. ולפי"ז אין זה ענין כלל לגזירות הלבוש שאין בו איסור.

והנראה בזה לעיקר ההלכה, דכל שיש שינוי מסויים בין בגדי היהודים לבגדי הגויים בהכי סג, ואכן כתבו הגדולים הנ"ל בתשובותיהם דאם אפשר לשנות שינוי מסויים יוצא בזה מידי חשש, וכן נהגו בני הכשרים בכל מקומות מושבותיהם דאף אלה שאכן שינו לבושם, מ"מ היה במלבושם שינוי מסויים שלא להיזמות לגויים כידוע.

הן עם לבדד ישכון

הנה דרשו חז"ל את כפל הלשון לדם פסח ודם מילה, אך לפי פשוטו של מקרא לא בדם המצוות מדובר, לא בדם היעוד של כלל ישראל, אלא בדם הגורל. בדם הלידה ויסוריה. ובאמת אלו ואלו דא"ח בדמייך כתיב שתי פעמים ושני דמים, דמים כפולים ומכופלים. אם נשכיל להתקדש ולהתבלד בדם הייעוד מוטב, ואם לאו ניבדל בדם הגורל. ראה את דברי הבית הלוי וחזונו.

"כפל הכתוב למען ירמוז לנו שני העניינים האלו, הן דרך הפשט דקאי על היותם מאוסים, והן לפי הדרש דקאי על דם מילה ושניהם מבוארים כאן בפסוק. והמשך ביאורו 'ואראך מתבוססת בדמייך' וכו' שהיה שורה עליהם מיאוס כתינוק שלא נרחץ מלכלוכו, 'ואומר לך בדמייך חיי' וכמו שפירש"י דאמר לה שאל יפול לך מזה, דאזרבה עיי'ז שאת מאוס תחיי וכל הצלחתך תלוי בוזה, דלכא"ה היו עלולים להשתקע בהם וכל הצלחתך היא רק מה שאתה מאוס בעיניהם והם בבלים ממך. והנה לא הוצרכו ישראל לטובה זו רק אחר שהפירו ברית מילה אבל אם היו שומרים המצוה והיו הם מובדלים מהם לא היו צריכים להיות מאוסים בעיניהם וכמו שהיה קודם לכן שהיו המצריים אוהבים אותם, וזה שפלא הפסוק דבריו 'ואומר לך בדמייך חיי' פירוש, אמרתי לך הלא יש לך עצה טובה יותר מן העצה הקדומה! דלמה לך להיות חיותך על ידי היסורים ובזיון בעיניהם הלא יותר טוב לך אם תזרחי במצות מילה ואתה תבדיל עצמך מהם בדם פסח ומילה ועיי'ז תחיי ולא תצטרכי לסבול המיאוס והבזיון, וכמו שהיה בעת הגאולה כשהבדיל ישראל עצמן עיי' פסח ומילה כתיב 'זה' נתן את חן העם בעיני מצרים, דמעתי יוכל ליתן להם חן שיאהבו המצרים. וזהו מה שאנו רואים בחוש אשר בגלות הארץ בזה במדינת הגר ומדינת ראמניע אשר בכל יום מתרבת השנאה ונתוספת יותר משלפניו, אשר לפי דרך השכל והטבע צריך להיות השנאה הולכת ומתמעטת תמיד כדרך כל דבר שבתחילה היא בתוקפה ואח"כ הולכת ודלה כן הגלות בתחלתו היה צריך להיות השנאה יותר גדולה מאח"כ, והסיבה האמיתית לזה הוא כמו שנתבאר דל מה שישאל ממעטים בהבדלים שנתנה להם התורה ק"ע קיום התורה והמצוה הקב"ה מוסיף שנהא בלבם לפי ערך תכלית המבוקש כדי שישארו ישראל מובדלים" (בית הלוי פר' שמות) הוא הוא שהפליאו אגונו פולין בחריפותם ורמוזו רמז נוקב בסוד קידוש והבדלה:

"אם יעשה היהודי 'קידוש' או לא יקרב הגוי לעשות 'הבדלה', אולם אם לא יעשה היהודי קידוש, הגוי הוא זה אשר יעשה 'הבדלה'."

אם יעשה היהודי 'קידוש' יקדש עצמו מן העמים (כמאמר הכתוב 'קדושים תהיו') או אז לא יבוא הגוי לעשות 'הבדלה' להבדיל את ישראל מן העמים בזרוע (כמאמר הכתוב 'ואבדיל אתכם מן העמים'), אולם אם לא יעשה היהודי 'קידוש', הגויים הם ובדרכם, יעשו הבדלה.

"יחשוב כי ברלין היא ירושלים וכמקולקלים שבהם עשיתם כמותקנים לא עשיתם, ואל תשמח ישראל אל גיל בעמים - אז יבוא רוח סועה וסער יעקור אותו מגזעו..." (משך חכמה שם).

באספקלריא המאירה, ראו חכמינו בתורת הנצח את הקורות בדברי ימי ישראל. כמו נבואה נורקה מפיהם להודיע את העם אשר ימצא אותו באחרית הימים.

מה נואלו איפוא אלו הנוקטים בשיטות המצויית כלפי גלותם של היהודים, "מודדים הם במידה מזויפת ושוקלים במשקל מרמה. סחורות מודדים במטרים וחלב בליטרא או בכוסות, הבא למדוד משק במטרים וסחורה בליטרה הרי הוא משוגע. אלה הם המדינאים החדשים שלנו, הם מודדים במידה בלתי מתאימה, השיטות המתאימות לגבי עמים היושבים על אדמתם אינם מתאימות לגבי מצב היהודים... כשם שמצבנו הוא מיוחד במינו כך גם מיוחדות הן השיטות המדיניות שלנו. אלפי שנה הוכיחו עד כמה צדקו שיטות התורה" (עקבא דמשיחא).

הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב

להם ובשלהם ברא את בריאתו (כמו שפרש"י 'בראשית - בשביל ישראל שנקראו ראשית'), ישראל קודש הם לה' ראשית תבואתו. אלה הסמוכים על שולחנו של מלך, כמה יש להם להיות קדושים, מיוחדים ומובדלים לו ולשמו (עיי' תוס' קידושין ב' ע"ב הרי את מקדשת לי - מיוחדת ונזומנת לי" יחיד זה מיוחד האשה אל האיש ומפרישה משאר העולם) ובמה יתחדו ישראל אל מלכם להיות לו ממלכת כהנים וגוי קדוש, הלא ברחקם מן התועבות אשר שנה למען קדושת שמו.

אם חלילה לא ישיכלו ישראל לדעת את סוד יעודם, אם מבקשים הם לפרוץ פרצות בחומת ההתבדלות בין ישראל לעמים, הנה כי אז הושפלה עד עפר רוממות ישראל והיותם אדוני ממלכות כל הארץ, תפארת ישראל השילה עדייה מעליה.

ואז כמו מאלהים, יתרופפו מוסדי תבל ותגעש ותרעש הארץ.

החומה, זו החוצצת בין עולמו של היהודי לזה שחוצה לו, חייבת להתקיים ויהי מה, מוכרחה היא לעמוד כל העת על מכונו וגיבולה מול המבקשים לבטל את יחודה, לגח בה, לבקוע בה פרצות. אם חלילה לא הגינה חומת ההבדלה, אם נפלה החומה ונטשטה דמותו היהודית של העם, קום תקום חומה אחרת, חומת דם ואש תקיף את העם, תכה ללא רחם את המבקשים לחצות את גדרות עולם.

"והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגויים כמשפחות האדמה! חי אני נאום ה' אלקים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם" (יחזקאל כ').

חומה ומגדל של חימה שפוכה, חומת אש ותמרות עשן. 'ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי' אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנאצר וחביריו ותגלו מארץ הקדושה" (תורת כהנים שם).

"הגויים מגרשים אותנו מגבולם. מרגלא בפי העולם כי קשה להיות יהודי, הנה נשתנו העתים ובזמן האחרון קשה פי שבע ליהודי להיות גוי, הגויים שולחים אותנו מעל פניהם. בשם הגאון בעל בית הלוי ז"ל אומרים: כתוב 'המבדיל בין אור לחושך בין ישראל לעמים', בין אור לחושך יש מרחק ידוע וקבוע (בין השמשות) ואין בכוח ילוד אשה להוסיף או לגרוע על מרחק זה. גם בין ישראל לעמים יש מרחק ידוע המבדיל ביניהם. אם היהודים מדלגים על הגבולות ומתקרבים לגויים יותר מן המידה, הגויים דוחפים אותם חזרה למקומם הקבוע. מדבריו של הגאון הנ"ל יוצא, כי באופן יחסי למידת ההתקרבות מצד היהודים באה גם הדחיפה מצד הגויים. נוכחנו לדעת במדיניות שהיהודים התבוללו כמעט לגמרי בין שכניהם ספגו גם דחיפה איננה מידם, גם במצרים בשעה שהשעבוד הכבד מאוד על בני ישראל התחילו בני ישראל מקרבים עצמם אל המצרים בחשב כי זה יקל עליהם את העול הקשה. מה עשה הקב"ה 'הפך להם לשונא עמו' (תהלים קי"ח), שנאתם של המצרים עוד גברה אל היהודים מבקשי קרבתם, עד שנוכחו היהודים ועמדו על טעותם ובאה גאולתם הוא הדין אצלינו 'אם אתם מובדלים מן העמים הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנאצר וחביריו'" (רבי אהרן וסרמן הי"ד - עקבא דמשיחא).

האומה הישראלית נתייחדה ונתבדלה מן האומות בשתיים, ביעוד ובגורל. הללו משמשים בערבוביא, כמטה נועם ומקל חובלים, להבדיל בין ישראל לעמים. ייעודו של העם להתרחק מן העמים, ליצור חומת הפרדה ומגן בתורת הקודש, לעם הקודש. אם נשכח לו הייעוד הבבלי הזמן, או אז יהיה זה הגורל שבעל כרחם יחוצץ ויבדיל בין ישראל לעמים.

"ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שערך ובמים לא רוחצת למשעי והמלה לא המלחת והחתל לא הותלת... ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך ואומר לך בדמייך חי ואומר לך בדמייך חיי" (יחזקאל פרק ט"ו)

"וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלקיכם, כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מניא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו" (י"ח א-ג). "ולא תלכו בחוקות הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקוץ בם" (כ' כ"ג).

"כך היה דרכה של האומה, שכאשר יכנסו לארץ נכריה, יהיו אינם בני תורה, כאשר נדלדלו מן הצרות והגזרות והגירוש, ואח"כ יתעורר בהם רוח אלקי השואף במ להשיבם למקור חוצבו מחצבת קודשם, ילמדו, ירביצו תורה, יעשו נפלאות, עד כי יעמוד קרן התורה על רומנו ושיאו, הלא אין ביד הדור ההוסיף מה, להתגדר כנגד אבותם, מה יעשה חפץ האדם העשוי להתגדר ולהתחדש? יבקר ברעיון כוזב את אשר הנחילו אבותינו, יעשר חדשות בשכוח מה היה לאומנו בהתנודדו בים התלאות, ויהיה מה, עוד מעט ישוב לאמר שקר נחלו אבותינו, והישראלי בכלל ישכח מעצבתו ויחשב לאזרח רענן, יעזוב לימודי דתו, ללמוד לשונות לא לו, יליף ממקלקלתא ולא יליף מתקנתא, יחשוב כי ברלין היא ירושלים וכמקולקלים שבהם עשיתם כמותקנים לא עשיתם, ואל תשמח ישראל אל גיל בעמים. אז יבוא רוח סועה וסער, יעקור אותו מגזעו, ולשונו שפת קדשנו, ולשונות זרים המה כלבוש יחלוף, ומחצבתו הוא גזע ישראל ותחזומיו ניהומי ד' אשר נבאו על גזע ישי באחרית הימים" (משך חכמה פר' בחוקת).

ועקתו של הכהן הגדול מדווינסק, הלא היא רשומה, חרוטה בדם ובדמע, בקורות ימי ישראל..

כל בר דעת המביט נכחו יראה ויבין כי דברי ימי ישראל הולכים במסלול יחיד ומיוחד שאין דומה לו בכל אומה ולשון. שנות טובתם ותקופות גלותם, כמו גם תוקף גורלם הנודד נעם מאז היותם לגוי, יעידו כאלף עדים כי רוח אחרת היא המנושבת על במת חיי ישראל. הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב. אולם המתעמק בתורה ימצא את הכל ברור ומפורש. כל הקורות בדברי ימי ישראל, מאורעות והגבר וההווה, נתפרשו בתורתנו הקדושה בדברי ימי ישראל. העבר והעתיד יחדיו, נתפרשו ונאמרו נבואה האלוקית. אם נשוא את הכתוב עם המתרחש, נראה באספקלריא מאירה את כל המוצאות את העם ואת העילות המביאות לידי כך.

"ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם ולא תקיאו אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לישבת בה, ולא תלכו בחוקות הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקוץ בם, ואומר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה ארץ זבת חלב ודבש אני ה' אלקיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים... והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" (שמות כ').

"והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום ונתת ה' אלקיך עליון על כל גויי הארץ, ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ה' אלקיך... והיה אם לא תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחוקותיו אשר אנכי מצוך היום ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך... ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ כאשר יראה הנשר גוי אשר לא תשמע לשונו, גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחון, והצר לך בכל שעריך עד רדת ומומתין הגבוהות והבצורות אשר אתה בוטח בהם בכל ארצך והצר לך בכל ארצך אשר נתן ה' אלקיך לך, והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ וגו', ובגויים ההם לא תרגיע ולא יהי מנוח לנפש רגלך" (דברים כ"ח).

מסרה לנו התורה מפתח גדול, לידע את הציר אשר עליו תיסוב ההנהגה העליונה בעולם, 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו' - אין ישראל ככל העמים. א-ל אלקי עולם בהציבו גבולות עמים הפרידו ברצונו את בני האדם. הוא ההווה ומהווה את כל, הועיד את ישראל להיות לו לעם,

מערכי תורה

אח"ק

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת אחרי

ויאמר וידבר - אזהרה ועונש על כניסה לקה"ק

כתוב (ט"ז, א' ב') 'וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' וימותו, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת וגו'. הכתוב מתחיל וידבר ה' אל משה וגו', ואינו מפרש מה נאמר בזה, וחוזר ואומר, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך וגו', וצריך ביאור מהו הכפילות שכפל הכתוב בפתיחת הפרשה שה' דיבר אל משה, ושוב חוזר, שה' אמר אל משה, ומפני מה כפל הכתוב את עצם ענין הדיבור של ה' אל משה. עוד צריך לבאר דבתחילה כתוב לשון דיבור, ולבסוף כתוב לשון אמירה, וברש"י בפר' בהעלותך (פרק י"ב, פ"א) הביא הא דאיתא בספרי, דאין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וא"כ צ"ב מאי טעמא פתח בלשון דיבור שהוא לשון קשה, וסיים בלשון אמירה שהוא לשון רכה.

ונראה לבאר בזה על פי דברי הגמ' ביומא דף נ"ג תניא רבי אלעזר אומר, ולא ימות, עונש, כי בענן אראה, אזהרה, יכול יהיו שניהם אמורים קודם מיתת בני אהרן, ת"ל, אחרי מות שני בני אהרן, יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן, ת"ל, כי בענן אראה על הכפורת, הא כיצד, אזהרה קודם מיתה, ועונש אחר מיתה, מאי תלמודא, אמר רבא אמר קרא כי בענן אראה ועדיין לא נראה, ואלא מאי טעמא איענוש, וכו' על שהורו הלכה בפני משה רבן.

ומבואר בדברי הגמ', דהאזהרה על כניסה לקודש הקדשים נאמרה קודם מיתת בני אהרן, והעונש מיתה ע"ז, נאמר לאחר מיתת בני אהרן. ונמצא דהך קרא ד'אל יבא בכל עת אל הקודש וגו' ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת', דבזה נאמר גם האזהרה וגם העונש, לא נאמר באותו זמן, אלא נאמר בשתי זמנים חלוקים, דהחלק של ואל יבא בכל עת אל הקודש, שזהו האזהרה, זה נאמר קודם מיתת שני בני אהרן, והחלק של ולא ימות, שזהו העונש, זה נאמר לאחר מיתת שני בני אהרן.

ולפי זה יש לפרש, דמשום שנאמרו בשתי אמירות נפרדות, לכן נכפל כאן פתיחת הפרשה, דהייתה אמירה על האזהרה, והייתה אמירה נפרדת על העונש, ולכן כפל הכתוב את ענין האמירה.

ולפי זה יש לפרש גם דמשו"ה פתח הכתוב בלשון דיבור וסיים בלשון אמירה, דהרישא ד'וידבר ה' אל משה', שהוא לשון דיבור, זה הרי מיירי ממה שאמר אחר מיתת שני בני אהרן, כמו שכתוב בפסוק להדיא שהיה זה אחרי מות שני בני אהרן, וא"כ זה איירי מהעונש מיתה, שזה נאמר אחר מיתת שני בני אהרן, וכמשנ"ת מדברי הגמ' ביומא, ולפי"ז האמירה שכתובה בסיפא ד'ויאמר ה' אל משה', זה איירי רק מהאזהרה. ולפי זה יש לבאר דבתחילה דמיירי מהעונש מיתה, אמר הכתוב לשון קשה, משום חומר עונש מיתה, אולם האמירה השנית שהיא מיירי רק מהאזהרה, נאמר בלשון רכה.

וכסה ענן הקטורת

כתוב (ט"ז, י"ג) 'ונתן את הקטורת על האש לפני ה' וכסה ענן הקטורת את הכפרת וגו'. במשנה ביומא דף נ"ב ע"ב תנן דהכהן גדול לא יצא מבית קדשי הקדשים רק אחר שנתמלא הבית כולו עשן. ובחידושי מרן רי"ז הלוי כתב דדין זה נלמד מהכתוב כאן וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות. ועוד כתב שם בחידושי מרן רי"ז הלוי דדין זה הוא דין מיוחד בקטורת דיוה"כ שקיום מצות הקטורת הוא במה שכל הבית מתמלא עשן ובזה מתקיים הדין 'וכסה', ובזה חלוק משאר הקטורות דכל השנה שבהם המצוה מתקיימת בנתינתן על האש ומשעת נתינה על האשים כבר נתקיימה מצותה לגמרי, ולכן יכול הכהן לצאת מיד, אבל בקטורת של יוה"כ שנאמר בו דין בקיום המצוה שהוא נגמר ונשלם רק כשכל הבית נתמלא, אין הכה"ג יכול לצאת עד גמר המצוה עכ"ד.

ונראה לבאר הענין שנאמר דין וכסה בקטורת דיוה"כ ואין נשלם ונגמר קיומה עד שכל הבית מתמלא עשן, דהנה במדרש (מדר"ר שיר השירים פ"א סי"א) איתא וכסה ענן הקטורת, הכסוי הזה אין אנו יודעים מהו, עד שבא דוד ופרשו נשאת עון עמך כיסית וגו'. ובמדרש תנחומא (תצוה ט"ו) איתא, וכסה ענן הקטורת, מהו וכסה, לשון מחילה הוא כענין שנאמר כיסית כל הטאתם סלה. ומבואר מדברי המדרשים שהענין בזה הוא שש"י הקטורת מתכסים עונותיהם של ישראל, והקטורת מכסה על העונות.

ולפי זה יש לבאר שלכן נאמר הדין וכסה שהוא דין מיוחד שלא נשלם ולא נגמר קיום מצות הקטורת עד שיתמלא הבית כולו עשן, דכיון דהקטורת באה לכפר ולכסות על העונות, על כן מעיקר קיום ההקטרה הוא שנעשה כיסוי ומכסה בזה על העונות.

ויש לומר שענין זה נכלל בכתוב במשלי 'על כל פשעים תכסה אהבה', דהנה הקטורת הוא הקרבן החביב יותר מכל הקרבנות, כמש"כ רש"י בפר' קורח, וא"כ י"ל דנכלל בזה שהקטורת של יוה"כ מכסה על כל הפשעים.

ויש להוסיף עוד בביאור הדבר שבית קדשי הקדשים הוא מקום הכיסי של החטאים, על פי מה שכתוב בנפש החיים שהחטאים פוגמים בכל העולמות העליונים, ועל כן בית קדשי הקדשים שהוא מקום כסא הכבוד כמבואר במדרש בכ"ד, הוא המקום שבו נמצא פגם החטאים, ועל כן הוא המקום שבו צריך לכסות החטאים.

ובזה יש לבאר בהא דתנן ביומא שם שאחר שנתמלא כל הבית כולו עשן יצא ובא לו דרך בית כניסתו ומתפלל תפילה קצרה בבית החיצון, ולכאורה הרי יכול היה להתפלל מיד אחר נתינת הקטורת בעודו ממתין בבית קדשי הקדשים ולמה המתין מלהתפלל עד שימלא הבית עשן. אכן להמבואר שגמר קיום ההקטרה הוא רק כשמתמלא הבית עשן, א"כ רק אז הוא זמן הריצוי שהוא בעת גמר קיום ההקטרה, ובעת שנתכסו ונתכפרו עונותיהן של ישראל, על כן רק אז הוא הזמן להתפלל, ולכן המתין מלהתפלל עד שנתמלא הבית כולו עשן.

פרשת קדושים

לא תגנובו - בגונב ממון

כתוב (י"ט, י"א) 'לא תגנובו', וכתב רש"י, אזהרה לגונב ממון, אבל לא תגנוב שבעשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות וכו'. יש לומר דלכן בגונב ממון נכתב האיסור בלשון רבים, משא"כ בגניבת נפשות, עפי"ד הגמ' ב"ב דף קס"ה דרובם בגזל, ולכן איסור זה נכתב בלשון רבים, משא"כ באיסור דגונב נפשות.

'ובשנה הרביעית כל פריו קודש'

בדין רבעי כתוב (י"ט, כ"ד) 'ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה'. וצריך לבאר מה בא לרבות באומרו כל פריו, וכל לרבווי מאי. ויש לומר דהנה דיני קודש זה של שנה רביעית ילפינן ממעשר שני, וכמו שהביא רש"י דברי התו"כ, וא"כ יש לומר דאתא לאפוקי דלא נימא דדין שנה רביעית הוא דין מעשר והוא חל רק בעשירית הפירות כמו מעשר שני, וע"ז הוסיף הכתוב דבשנה הרביעית כל פריו קודש, ולא רק מעשר מהפירות.

כבוד ת"ח - כבוד המקום

בדין הידור פני זקן כתוב (י"ט, ל"ב) 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלוקיך וגו'. וברש"י הביא דברי דלכן נאמר ויראת מאלוקיך שהרי דבר זה מסור ללב של עושהו שאין מכיר בו אלא הוא.

ויש לומר בזה עוד, דהנה בקידושין דף נ"ז איתא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש, עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים. וכתב שם רש"י בטעמיה דשמעון העמסוני שהיה ירא לרבות שום דבר להשוותו למורא המקום. ובטעמיה דרבי עקיבא דמרבה מורא ת"ח כתב במהרש"א בב"ק דף מ"א דסובר דאין זה משה מורא ת"ח למורא מקום, דהמורא מת"ח הוא מורא המקום כי מתוך שהוא ירא מה' הוא נשמע להם לקבל עליו יראת ה' ומצותיו. ולפי זה יש לפרש הא דסיים הכתוב ויראת מאלוקיך, לומר כי הכיבוד והיראה לזקן ותלמיד חכם הוא ענין אחד עם כבודו ויראתו של מקום.

'אתם תרשו את אדמתם - ואני אתננה לכם'

כתוב (כ', כ"ד) 'ואמר לכם אתם תרשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה ארץ זבת חלב ודבש'. צריך ביאור מה שכפל הכתוב דבריו ואמר 'ואני אתננה לכם וגו', והרי כבר אמר 'אתם תרשו את אדמתם', ולמה כפל הענין בשנית.

ויש לבאר בזה, דהנה תנן בביכורים (פ"א מ"י) רבי יוסי אומר אין מביאים ביכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש. ובירושלמי שם אמרו עוד טעם דכתיב אשר נתת לי, ולא שנטלתי מעצמי, ועבר הירדן חשוב שב"ג וב"ר נטלוהו. ומבואר דיש בזכיה בארץ ישראל שתי אופנים אחד ע"י נטילה וכיבוש, ואחד ע"י נתינה. ולפי"ז יש לבאר דזהו שכפל הכתוב, שהם יזכו בארץ הן מכח נטילה וכיבוש, וזהו שאמר 'אתם תרשו את אדמתם', והן מכח שיקבלוה במתנה, וזהו שאמר 'ואני אתננה לכם לרשת אותה'.

והנה הזכיר הכתוב שהארץ היא זבת חלב ודבש, ויש לבאר למה הזכיר זה כאן, על פי דברי המשנה בסוטה דף מ"ח דזנות וכשפים כילו את הכל, וזה קאי על טעם והריח ושומן הדגן והפירות, והיינו שבטל כל שבח ומעלת גידולי ופירות ארץ ישראל, ונמצא דע"י שישמרו עצמם מהאמור כאן בפרשה, יזכו שתהיה הארץ זבת חלב ודבש, ויזכו לשבח ומעלת פירות וגידולי הארץ.

ויש להוסיף בזה דלכן הזכיר הכתוב שהארץ היא זבת חלב ודבש רק בסיפא כשאמר ואני אתננה לכם, כי בזכיה ע"י ירושה וכיבוש הרי זכו גם בעבר הירדן, והיא אינה ארץ זבת חלב ודבש, משא"כ בזכיה ע"י נתינה מאת ה', שזיה קאי רק על ארץ ישראל עצמה, היא זבת חלב ודבש, ע"כ הזכיר הכתוב שהארץ היא זבת חלב ודבש רק בסיפא גבי הנתינה, ולא ברישא כשמדובר על הירושה. וזהו שאמר הכתוב שלא ילכו בחוקות הגוי המשולח מפניכם, ובה יזכו לארץ ישראל הן באופן של כיבוש והן באופן של נתינה, ובחלק שיקבלו בנתינה גם יזכו שתהיה ארץ זבת חלב ודבש.

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

עמידה בניסיון ע"י האמונה התמימה

היו לו כוחות רגילים, ופתאום המצב השונה מחייב אותו לעבוד עם כוחות שלא היו לו ועם דברים שלא הורגל בהם.

פעמים רבות פוקדים את האדם נסיונות שהוא מרגיש כאילו העולם התהפך והוא לא יודע מה לעשות עם עצמו. מהיכן יהיה לו את הכח, ומה הוא יעשה עכשיו... עד עכשיו היו לו כוחות והמצב התאים למה שהוא צריך לעשות, ופתאום מתחדשים עליו מאורעות שסותרים את מה שיש לו.

אבל זה כל ענין הנסיון - לא להתרע מהמצב החדש, ולהמשיך לעבוד את ה' גם כשהדברים השתנו. אפילו שהבעיה נראית גדולה בלי מוצא, צריכים לדעת שהבעיה כולה היא רק כעשרים אחוז ממה שנראה, וכל שאר האחוזים הם רק הבעיה הנפשית שיש לאדם בעקבות הבעיה... ואכן זו צורת הנסיון - עצם הבלבול והבהלה שיש לאדם ממה שהכל השתנה ואין לו את מה שהיה לו עד עכשיו. על הנסיון הזה צריכים להתגבר ולהמשיך, וכך מתרוממים עוד יותר ומגיעים לדרגות גבוהות של 'נס' יותר מאשר היה במצב הטבעי.

המעלה המיוחדת שהיתה לאברהם התייחדה דוקא בכגון דא, שביטל את עצמו כל כך לרצון ה', עד שלא היה אכפת לו כלל מה היה איתו עד עכשיו. עד עתה היה את המבט שלו שראה את הדברים בצורה אחת, מהמקום שבו הוא נמצא, ואז באו הנסיונות שהפכו את הכל ושינו לכאורה את כל מה שהיה לו, והוא בכל זאת עשה את מה שנצטווה בלי להתחשב כי הוא זה במה שהיה עליו לחשוב.

אם ניקח לדוגמה את הנסיון הראשון של 'לך לך מארצך', הרי שהוא היווה סתירה מוחלטת לכל עבודתו של אברהם, שבנה אוהל עם ארבעה פתחים, גייר את האנשים, ומתוך מקומו והכנסת האורחים שהיתה לו קירב את הבריות תחת כנפי השכינה. כעת הוא נאלץ לנדוד בגלות ולהתאכסן אצל אחרים, ולכאורה בזה נעקרת כל עבודתו כלפי הקב"ה. היה עליו לחשוב שאדרכתו, רצון ה' אומר שהוא יאשר בארצו ולא יילך הלאה. ועם זאת אברהם לא עייב ועשה בדיוק את מה שנצטווה, הכל משום שזה מה שנצטווה.

וכך כאשר אברהם אבינו נצטווה להכנס אל הארץ, לכאורה הוא הגיע אל המנוחה ואל הנחלה: אם הקב"ה מצווה אותו לנדוד כדי להגיע לכנען, לפחות בזה מתקיים רצון הקב"ה ששיגע לכנען. אבל גם שם, מיד עם הגעתו - 'ויהי רעב בארץ' והוא צריך ללכת הלאה, בלי להרגיש אפילו שתהיה תועלת במה שנודד.

ולא עוד אלא שהיה זה לכאורה כנגד הבטחת הקב"ה עצמו שקבע לו שכר כנגד ההליכה ואמר לו 'ונברכו בך כל משפחות האדמה' וכו', והנה כעת ההבטחה לא מתקיימת והוא צריך לנדוד שוב, אך גם בניסיון זה אברהם עמד, שלא היה אכפת לו ההליכה עד הארץ וכל ההבטחות שנלוו אליה, אם כעת רצון ה' שהוא ייצא משם. וזה היה המשותף בכל נסיון ונסיון מנסיונותיו של אברהם, שבכל פעם נקלע לקושי דוקא מתוך מה שהיה צריך לעשות, כגון מה שקירב את לוט בן אחיו ועל ידי זה נקלע למלחמת המלכים, ומה שירד למצרים ועל ידי זה נלקחה שרה, וכן הלאה בכל הנסיונות, שבכולם היה אמור לעלות במחשבתו שבדיוק ההפך הוא הנכון והמצב לא אמור להשתנות אף בדיני שמים, אבל מה שאומר ה' גובר על הכל ואפילו על מה שנדמה כרצון ה', הוא כלל אינו צד בסיפור ואין לו זכות טענה, כי אם אשר ידבר ה'.

ג. נסיון העקידה:

ועל כולנה עלה אברהם בניסיון העקידה, שלכאורה במובט פשוט קשה להבין מה היה בה גודל הנסיון עד כדי כך, הלא כל יהודי מאמין שישמע ציווי מפורש מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו ודאי היה עושה את המצוה כמאמרה בלי היסוס גם אם ייאלץ לההרג ולא לעבור, שהרי פי ה' הוא המדבר אליו ומה שייך לעשות אחרת, אולם אצל אברהם אבינו מצינו שהתורה שיבחה אותו דוקא במעשה העקידה ובשכרה זכה לו ולבניו אחריו עד סוף כל הדורות.

ושמועתי לבאר מפי מו"ר בעל האבי עזרי זצ"ל (א.ה. וכן כתב בספרו הלכות דעות) על פי דברי הגמרא ביבמות (מ"ט, ב') שכל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה ומשה נסתכל באספקלריא המאירה, ובזה עלה משה על כל הנביאים שהוא התנבא ב"זה הדבר" והם התנבאו רק ב"כח אמו" (כמו שהביא רש"י מחז"ל ריש פ'אשת מטות), והיינו שאצל כל הנביאים - צורת הנבואה לא הגיעה באופן שיכלו לראות במפורש מה דיבר ה', אלא התגלה להם רק מחזה מסויים שאותו היו צריכים לפרש מעצמם למה בדיוק הכוונה, ומשה רבינו היה היחיד שהדיבור פורש אליו וגילה לו להדיא 'זה הדבר'.

והנה נתאר לעצמנו מה היה עושה כל אדם אחר במקום אברהם, בשעה שמתגלה אליו אספקלריא שאינה מאירה ודברים עמומים שאינם מפורשים, שכאשר הוא בא לפענח אותם ולנסות להבין, יוצא לו לפי דעתו שהכוונה היא לקחת את יצחק ולהעלות אותו לעולה... לכאורה הוא מוכרח לומר לעצמו שודאי הכוונה אחרת, והוא טעה איך לפרש את הנבואה. הרי הקב"ה עצמו הבטיח לו 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ומאי אולמיה האי מהאי.

"עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד ככולם להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום" (ה', ג').

א. עשרה נסיונות נתנסה אברהם:

רבינו יונה והרמב"ם ושאר המפרשים על המשנה מונים אחד לאחד את כל עשרת נסיונותיו של אברהם אבינו, כיצד עמד ככולם ולא הרחיק אחר מידותיו של הקב"ה, 'יעוין שם'.

ועל כולנה אומרת המשנה, שתכלית הנסיונות היתה 'להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום', ופירש רבינו יונה שלכך הקב"ה היה מנסהו, 'לגלות לבריות כי ירא אלוקים ושלם בכל המידות'.

וכעין זה מפורש כבר בלשון הכתוב לאחר מעשה העקידה (בראשית כ"ב, י"ב), 'כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה', וכתב רש"י: "מעשה יש לי מה להשיב לשטן ולאומות התמהים מה היא חבתי אצלך, יש לי פתחון פה עכשיו שרואים כי ירא אלוקים אתה".

ומבואר לפנינו שמטרת הנסיונות שנתנסה אברהם היתה להודיע לכל באי עולם שהוא 'ירא אלוקים', כי עד עתה הם לא זכו להבין מדוע אברהם מכונה 'אברהם אהב' והוא חביב כל כך לפני המקום, ולאחר עשרה נסיונות הגלה לכולם עד היכן מגעת יראתו של אברהם כלפי הקב"ה.

אך עצם הדבר אומר דרשני, וכי זו היתה כל סיבת הנסיונות של אברהם - להודיע לכולם מה הוא באמת?... האם זו כל הסיבה שמחמתה העמידו אותו בכל אותם קשיים, ודרשו ממנו להתגבר ולעבוד במשך עשרה פעמים...?

הלא לכל אדם קרוץ חומר ישנו שאלות אין ספור על כל הנעשה בעולם, אולם אנו יודעים שלא כמחשבותינו מחשבותיו והקב"ה אינו טורח לענות תשובות על כל שאלה, אך במה נשתנתה שאלה זו 'מה היא חיבתו' שעליה הוצרכנו לתשובה גדולה כל כך של עשרה נסיונות.

ואם כי אכן יש ענין להודיע לברואים את דרכי הקב"ה שמשלם שכר טוב ליראיו, הרי ודאי שהרבה דרכים למקום להראות עוד כנהנה וכהנה מדוע הוא אוהב צדיקים וכיצד הוא מביא אותם על שכרם. לשם מה נצרכו עבוד כך דוקא אותם עשרה נסיונות שנתנסה אברהם, שבהם חפץ ה' כדי לגלות לבריות ולהשיב לאומות התמהות.

אך באמת גם אם נאמר כפשוטו, שמטרת הנסיונות היתה לבחון את אברהם מהי דרגתו, וכמו שאמרו חז"ל בכמה מקומות שהקב"ה "היה מנסה את אברהם כל פעם ופעם לידע את ליבו אם יכול לעמוד ולשמור את כל מצותיה של תורה" (לשון פרקי דר"א פרק ל"א), יש להבין מה שייך 'נסיון' כלפי אברהם. הלא כלפי שמיא ודאי גליא מה היתה דרגתו ועד כמה הוא ירא אלוקים, ומה יש במעשה הנסיון שגילה זאת יותר. ועי' בגמ' בסנהדרין (פ"ט, ב') ויתירה מזו בתנחומא פרשת שלח לענין נסיון העקידה, שאם אברהם לא היה עומד בנסיון היה מתגלה כביכול שאף הראשונות אין בהם ממש, וכל דרגתו נקבעה לפי הנסיון. והדבר צריך מובן כל כך למה, מדוע אותו נסיון בודד של פעם אחת קובע את דרגת האדם.

וביאור הדברים מתבאר בלשון המדרש בפרשת וירא לגבי מעשה העקידה: "כתיב (תהלים ס"ו) נתתה ליראין נס להתנוסס מפני קושט סלה, נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה".

ומבואר במדרש שכל הלשון 'נסיון' היא מלשון 'נס להתנוסס', לגדל ולהרים את האדם עוד יותר ממה שהיה, וכעין לישנא דקרא (ישעיהו מ"ט, כ"ב) 'ואל עמים הרים ניסי' וכל כיוצא בזה, שכולן הם לשון גידול והרמה לגובה - 'כנס הזה של ספינה' שמתרומם עד למעלה. ואם כן מבואר שהנסיון לא רק קובע את הדרגה הקודמת, אלא מעלה את האדם לדרגה אחרת, וזה היה ענינם של עשרת הנסיונות.

אך עדיין לא נתבאר לנו כל הצורך מה היה בניסיונות שגידל כל כך את אברהם, והרי כאמור, ודאי שדרגתו כבר היתה ידועה מלכתחילה, ולכאורה כל כוחו לעמוד בניסיונות הוא מכח הדרגה שהיתה לו קודם, ואם עד הנה הוא היה גדול - מה היה בניסיונות שגידל אותו עוד יותר.

ב. 'נס להתנוסס' - עמדו ואשמעה מה יצוה ה':

אך עלינו לדעת שכל ענין הנסיון הוא שינוי מהמצב הטבעי של האדם, וסתירה למה שהיה לו עד כעין. אמנם ודאי שכל החיים רצופים נסיונות, ו'כל עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון', כלשון המוסילות 'ישרים בפרק א', אולם הנסיונות שעליהם מדובר כאן שהם מלשון 'נס להתנוסס' - הכוונה לנסיונות כאלו שמשנים לאדם את כל הקרקע שעליה הוא עומד. עד עכשיו הוא היה רגיל להיות במצב מסויים עם דרך מסויימת, ופתאום מגיע מצב חדש שמערער את הכל ולא נותן לו להשאר באותו מקום.

על נסיונות כאלו אומרים חז"ל שהם 'גידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם', כיון שכאשר האדם נקלע למצב חדש ולמקום לא מוכר, ובכל זאת מגלה בעצמו כוחות חדשים - הרי הוא גודל ומתעלה עוד יותר. עד עתה

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

ורצית בנו: ההנהגה הראויה בשבת קודש

"ואת שבתתי תשמרו אני ה' אלקיכם" (ויקרא יט, ט).
מדי שבת בשבתנו, בבואנו לברך על מצות השבת בקידוש ליל שבת, אנו נוקטים בלשון מיוחדת השונה מברכות שאר המצוות. "אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו, ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו". בזה אנו מגדירים את שנצטוונו בפתחת הפרשה "את שבתותי תשמורו" שהוא ציווי מיוחד השונה משאר מצוות התורה, עליהן אנו מברכים אשר קדשנו במצוותיו "וציוונו".

ביאור ההבדל בזה הוא מחמת דברי רש"י (ראש השנה כ"ה) "המצוות לא ליהנות ניתנו לישראל, להיות קיומם להם הנאה, אלא לעול על צוואתיהם ניתנו".

כלומר שמטרת נתינת המצוות היא לעול עלינו, למרות שראוי ורצוי לשמור בגדלות המצוות, ובזכות המיוחדת הניתנת לנו בקיומן.

וטעות היא המחשבה שנטילת 'עול' סותרת לעשייה ברצון ובשמחה. וכפי שהוכיח מרן הגר"ה קניבסקי (שיח שפתותינו מקבלים עליהם עול) מבהמה הנרכעת שנקראת בלשון התורה "עלה עליה עול" (פרה פ"ג) למרות שעושה זאת ברצון ובשמחה.

אך שונה השבת משאר המצוות, בכך שלא ניתנה לנו מתוך עול, אלא כמתנה טובה על מנת שנתענג בה, שהרי אמר הקב"ה למושה קודם נתינתה לבני ישראל (שבת י, ב) "מתנה טובה יש לי בבית גוני ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל" ולכן אומרים 'ורצה בנו' ולא 'וציוונו' כיון שמודים על עצם זה שרצה בנו, לתת לנו את המתנה הנפלאה הזו (ימלא פי תהלהך קידוש ליל שבת).

חדר יהוד בשבת

ויותר נראה לבאר בזה, שהדגשת הלשון 'ורצה בנו... באהבה וברצון הנחילנו' היא מחמת שהרצוי המיוחד המתבטא בעצם נתינת השבת מאת הקב"ה לבני ישראל, אינו סתם 'רצונו' בעלמא אלא גילוי של חיבה יתירה כגילוי חיבה הנראה בעצם כניסתם יחד של חתן וכלה לחדר ייחוד.

וכפי שנתבאר במכילתא (חובא בילק"ש כי תשא י"א אות ה"א) ששונה שבת מכל מצוות התורה, שבכל המצוות עכו"ם רשאי לקיימם ואף מקבל שכר על כך, כמי שאינו מצווה ועושה. כמבואר ברמב"ם (מלכים י, ב), אך באיסורי שבת דינו שונה, עד שנפסק כי גוי ששבת חייב מיתה (שם ט), והוא משום ששבת דומה לחדר ייחוד "ביני ובין בני

ישראל".
ואמר רבי היא בר אבא: נוהג שבעולם הוא שמי שמכניס ראשו בין מלך ומטרוניתא המשווחים זה עם זה, שחייב מיתה, "כך השבת היא אות בין הקב"ה ובין ישראל, שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא, לפיכך כותי שבא ומכניס עצמו ביניהם חייב מיתה".

ומכילא הלשון המיוחדת בקידוש, היא הוראה על כך שרצית בנו והסכמת להתייחד עמנו בהדר ייחוד.

וכפי שטמון בתוך אמירת החתן לכלתו "הרי את מקודשת לי" שאות מובדלת ומופרשת מהעולם להיות רק בשבילי (תוס' קידושין ב, ב) כך אומר המקדש לשבת, שתהיי מופרשת מכל העולם, ותהיי רק בשבילי.

מהאמור לעיל נראה כי ישנה הנהגה מיוחדת בשבת בין ישראל לקב"ה, כחתן וכלה בחדר ייחוד, כך אף נראה מנוסחאות תפילות השבת, שבלייל שבת קודש אומרים "אתה קדשת" שהוא לשון 'קידושין' בין ישראל לקב"ה, ועם ריבוי קדושת השבת בשחרית, כבר ניכרת השמחה שבין החתן והכלה ואומרים "ישמח משה". ולאחר התעצמות קדושת השבת, אומרים בתפילת מנחה "אתה אחד... ומי כעמך ישראל גוי אחד", שזהו הייחוד ממש של ישראל וקודשא בריך הוא.

ומעתה שומה עלינו לבחון את דרכינו והנהגותינו בשבת קודש בבחינה כפולה ומדוקדקת.

שהרי כפי שברור לכל בן דעת שאם זר הכניס ראשו ביניהם חייב מיתה, כל שכן שאם המטרוניתא עצמה תיסב ראשה מהחתן ותשוחח עם איש זר מבחוץ, אין לך ביזיון גדול מזה, וכמה שזה סותר את מצב הייחוד הנורא של שבת קודש.

זמן פנוי בשבת קודש

ולעתים קורה שאדם מוצא את עצמו בפרט בשבת עם זמן פנוי, ומשום מה לא מנצל את הרגעים היקרים מאוד מאד לתורה ולעבודת ה'. וכיון שקשה לאדם לשבת בטל באפס מעשה, אומר לנפשו: 'הרי בין כך אינני לומד כעת, ומה רע לקרוא איזה מאמר או סיפור שאין בהם סרך דברים אסורים'. אך באמת מלבד איסור ביטול תורה שיש כאן, יש בזה הריס של מצב הייחוד שיש בשבת מכוון קדושת היום.

אך גם אם יושב בטל, למרות ש"בישן דמי" אך

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

מזווה בפתח מעלית

שאלה האם יש לקבוע מזווה בפתח המעלית.

תשובה צריך לקבוע מזווה בפתח כדן סולם (יו"ד רפ"ו, י"ט) המחוייב במזווה כשיש צורת הפתח. ואף שאין במעלית ד' על ד' אך כיון שכתב בפתחי תשובה (רפ"ו, י"א) בשם המו"ד דניאל שבית שער חייב במזווה. ויש לקבוע המזווה בלא ברכה (ובקנה רבינו במעלית בית).

ובמנחת שלמה (א, ק, ה) שצידד לפטור מזווה בפתח המעלית דלא דומה לסולם לעליה שהוא קבוע שם וחשוב כמדרגות משא"כ המעלית מסתלקת בכל שעה מהפתח ונשאר בור של חלל ריק וכל כשמומנים אותה היא נמצאת כאן, הרי זה כסוס שנושא תיבה זו והסוס צמוד ועומד לרשותו של בעה"ב לכניסה ויציאה מהבית בכל עת ובכל שעה שהוא רוצה, שמה אין זה חשיב פתח של בית.

מיקום המזווה

שאלה היכן יש למקם את המזווה בפתח המעלית.

תשובה יש לקבוע המזווה בימין היציאה מהמעלית לכיוון הבניין, כיון שהיא רק כסולם המוביל אל מוגרי הבניין, ואין לה חשיבות בפני עצמה.

אמנם בפתח המעלית בקומה ראשונה, יש להניח המזווה בצד ימין לכיוון הכניסה למעלית כדן "בית שער" (פתחי תשובה רפ"ו, י"א).

עיכוב תשלום ועד וחובת הדיירים

שאלה האם ניתן לעכב תשלום לוועד הבית, בזמן שעדיין לא רכשו וקבעו מזווות בפתחי המעלית.

תשובה אינו יכול לעכב את חוב תשלומיו לוועד הבית המופקד על ניהול הבניין, כיון שיכולים למעון 'קים לי' כהפוטרים במעלית.

אכן הדר בקומה תחתונה אינו חייב במזווה בפתחים שבקומה העליונה, למרות שהוא שותף בבעלות בכל הבניין, כיון שסוף סוף אינו משתמש במקומות הללו ונחשב שלא גר בהם כלל, וכיון שמזווה היא "חובת הדר" פטור מזווה.

סעודת הבראה לאבל בערב שבת

שאלה האם יש לעשות 'סעודת הבראה' לאבלים השבים מהלוויה בערב שבת לאחר תשע שעות.

תשובה יש לעשות סעודת הבראה. אמנם לא על פת ממש, אלא בפת הבאה בכיסוין.

ביאור הדברים כתב השו"ע (שעש"ה, ה) "כיון שאינו חובה (שהרי סעודת הבראה היא 'מצווה' ולא 'חובה') טוב שלא להברותו אז מפני כבוד השבת וכן נוהגין". מפני שמצווה להימנע שלא לאכול פת בערב שבת מן המנחה ולמעלה (או"ח רמ"ב, ב). ואין להקשות מהמבואר בביאור הלכה (שם) "לאכול מעטפת

אמר ב"ר שב"ק יתרו תשפ"ג בה"ל ביה"ד אבי עזרי פ"ת. נכתב ועוד ע"י שומעי השעור ובאחריותם

הלכה למעשה

««

וכן הרעק"א י"ד שם). כפי שבבית המדרש שאינה קימה של הידור (י"ד רפה, ד) אין מקום להחמיר ולעמוד מפני שאין בזה כבוד כלל.

והוסיף מרן הגרי"ש אלישיב שאף שמדברי הלבוש (שם) פטור מלקום מפני שטרה בצער, משמע שיקבל שכר טוב של קיום מצוה אם יחדר ויקום, "אבל נראה יותר הטעם השני" (שבטת יעקב הרעק"א) שלא קם מפני שאין כבוד בקימה זו" (שם זצ"ל).

ספירת העומר - טעות בזמן השלמת שבוע

שאלה הזכיר את מנין השבועות המדויק וטעה במנין הימים, כגון שביום הארבע עשרה אמר: היום חמשה עשר יום שהם שני שבועות, ולא נזכר עד למחרת כשבא לספור. האם יכול להמשיך ולספור בברכה.

תשובה יכול להמשיך לספור בברכה. ומה שכתב במשנה ברורה (תפ"ט, ז) שביום שמשלים שבוע, ספירת הימים היא לעיכוב, כיון שלא מזכיר ימים כלל, וא"כ יש להחמיר בזה, אכן כבר כתב בבה"ל (ד"ה יספור) "ואפשר דדעת הט"ז שאף בזה יש להקל... וצריך עיון למעשה". ומספק נראה להקל בזה.

כדי להשקיש רעבוננו אינו בכלל קביעות סעודה לענין זה" הרי שיוכל להברותו במעט פת, משום שהיתר זה הוא רק כשאוכל "להשקיש רעבוננו", ולא כשאוכל משום מצוות סעודת הבראה. אכן אם האכל רעב, ודאי הותר לאוכל פת גמור בסעודת הבראה להשקיש רעבוננו.

ובכל אופן יכול לאכול פת הבאה בכיסנין אף כשאינו רעב, ויוצא בזה ידי חובה בסעודה מפסקת, כמבואר בדברי מלכיאל (ב, ז) שלחם אינו מעכב בסעודת הבראה, וכן משמע מהשער הציון (תעא, כ) "בערב פסח אין מברין האבל - משום מנהגו שאין אוכלים לאכול מצה עשירה כלל" הרי שלאוכלים מצה עשירה שהוא פת הבאה בכיסנין, יכול לכתחילה לצאת בזה ידי סעודת הבראה (ציוני הלכה - אבולת רסח).

קימת האבל לכבוד הרב

שאלה כשנכנס רב לבית האבלים, האם על האבלים לקום לקראתו.

תשובה "אין אבל או חולה הייבים לעמוד אפילו מפני נשיא" (רמ"א שם, א). ואף אין מקום להחמיר ולעמוד, כיון שקימה זו בשעה שמעולל בעפר קרנו, אינה קימה של כבוד (שבטת יעקב א, טו).

בשמירת האיסורים הברורים, אלא בקיום כל הלכותיה ודקדוקיה ושמירת כבודה ועינוגה כראות. עלינו לעורר עצמנו מהמחאה הזו, לפשפש בשמירת השבת האישית של כל אחד ואחד.

אמר המשגיח צ"ע רבי יחזקאל לוינשטיין: הדרך לחוש בהרגשת קדושת השבת - ב'עיון תפילה' בשבת, כשישים לבו למה שאומר בברכות 'אתה קדשת', 'תכנת שבת', 'אתה אחד... ומי כעמך ישראל גוי אחד'. בכל תפילות השבת, יתעורר ליבו לחוש בהרגשי קדושת השבת המרוממת.

כיבוד אב בשבת כ-613 בחול

אומר החפץ חיים (לב אליהו א 86) שדברי הירושלמי (דרים ג, ט) ששקולה שבת כנגד כל התרי"ג מצוות, אין פירושו שרק שמירת השבת שקולה כנגד תרי"ג מצוות, אלא כל מצוה ומצוה שאדם מקיים בשבת, שקולה כתר"ג מצוות.

ברכת 'אשר יצר' בשבת שקולה כשש מאות ושלוש עשרה פעמים ברכת 'אשר יצר' ביום חול. כיבוד הורים בשבת, שקול כאילו כיבדם ביום חול שש מאות ושלוש עשרה פעמים.

מעתה עלינו לחשב כמה זוכה האדם בלימוד התורה בשבת: מצוות תלמוד תורה שקולה כתר"ג. בדקה ניתן לקיים מאתיים מילים של לימוד תורה, ובשבת כל החשבון הזה נכפל בתרי"ג, יוצא יותר מ-75 מיליון מצוות לכל דקה של לימוד (613X200X613=75,153,800).

ואם לומד מתוך שמחה על הזכות הגדולה שנפלה בחלקו להיות מעובדי ה', נכפל הסכום העצום באלף, כפי שכותב הארחת צדיקים (ט) ששכר "העושה מצוה בשמחה, גדול אלף ידות יותר מהמקיימה שלא בשמחה" (75,153,800X1000), והם מיליארדים רבים של מצוות שמקיים הלומד דקה אחת בלבד בשבת מתוך שמחה.

זהו חשבון פשוט אשר כל אחד יכול להגיע אליו, ואף כל אחד ואחד יכול לקיימו ולהשיגו ברגע אחד בלבד. אם רק נחשב ונפנים זאת, לא יהיה לנו צד שלא לעסוק ולעמוד עוד ועוד בתורה. ובוודאי שעל אותן מצוות רבות אף ניתן שר רב ועצום, וכפי שאנו אומרים באותה משנה "אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא".

חושב לעצמו 'איני קורא בדבר זה, מפני שעכשיו שבת, איני משתתף בשיחה במילה זו מפני שעכשיו שבת', או אז הדבקות הנוראה של שבת חלה גם עליו מומילא, מחמת עיצומו של יום, ומחמת קיומו את מצוות זכור את יום השבת לקדשו" (שבת מלכה).

אמנם חלילה לדבוק בקיצוניות השניה, שלא תעלה על ליבך המחשבה להתעלם חלילה מוסובך ולעבור על 'בין אדם לחברו', שהרי בשבת-קודש הנך מוקף בבני משפחה שטרחה ועמלו לכבוד עונג השבת, חובה לומר להם מילה טובה, ל"אשת החיל" ושאר בני המשפחה והקרובים והאורחים, משום שכיון שכל זה הוא רצון הבורא יתברך, מומילא זהו חלק מהייחוד עצמו. אך יש להזהר מלהיסחף ולהיגרר לשיחות שעוללות לפגום ברוממות שגב קדושת ייחוד השבת קודש.

האם אנו שומרים

לפני כשלושים שנה אחר שהתרבו חילולי שבת ברבים רח"ל, יצאוגדולי ישראל בקריאה לצאת לתפילות מוסף ברחובה של עיר כאות מחאה המונית.

למחרת, ביום ראשון, אמר מו"ר המשגיח רבי שלמה וולכה בישיבה: "אף אני יצאתי כהוראת גדולי ישראל להתפלל ברחובה של עיר, אך התעוררתי לחשוב מי אני שעומד וזועק נגד הנוסעים בשאט נפש ורומסים את כבודה של השבת. אמנם ודאי שלא הרבה ירושלים אלא על שחיללו בה את השבת (שבת טו) וברוך ה' אני לא נוסע, ולא מוחלל כך את כבודה של השבת. אך שאלתי את עצמי, האם אני נזהר לשומרה כראות, האם אני חס על כבודה בשלמות, האם אני מסיר דאגה מלבי ביום השבת לגמרי".

והוסיף ואמר שמי שלומד מוסר, חושש ממחאות העולות ליצור בליבו את ההרגשה שהוא שומר ומכבד את השבת בשלמות ושלום עלי נפשי.

והרי מביא המשנה ברורה (תקדמה לחלק ג) בשם היעדות דבשי' כי כל שלא לומד הלכות שבת ויודע על בורין, בוודאי יצא תחת ידו איסור בהלכות בורה או חזרה ועוד. ואומר הירושלמי (שבת טו, א) "אמר רבי חנינא מרחק התירו לומר שלום בשבת" הרי לנו כמה צריך להזהר אף בדיבור המתור. שמירת השבת לא מסתכמת רק

ציוני הלכה

ספר תפילה א

מאות פסקי הלכה
ממך רשכבה"ג הגרי"ש אלישיב זצוק"ל
בהלכות תפילה וברכת כהנים

בתוספת הערות תלמידו המובהק
מוריט הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

להשיג בחנויות הספרים המובחרות | הפצה ראשית: קלמנס | להזמנת ובידורים: beithorah@gmail.com

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:
Beithorah@gmail.com

מישבטי התורה

הסיגריה במקום שעוברים הולכי רגל - נחשב אדם המזיק, והסיגריה הינה כמו הקורה שמחזיק בידו והזיקה להולכי הרגל שנתקלו בה ללא כוונה או למזומם, שהתבאר לעיל שחייב מדין אדם המזיק.

2. ואם הסיגריה הועפה ללא כוונה ע"י שמעון ופגעה בלוי, מעשהו של ראובן נחשב - כאבנו וסכינו ומשאו שהניחם בראש הגג, כלומר - שהניחם במקום שאסור היה לו להניחם ללא שמירה, ובאה רוח מצויה והעיפה אותם, שחייב מניח האבן על הנזקים שנגרמו בשעת נפילת האבן מהגג מדין אש.

והוא הדין בנידון דנן, החזקת הסיגריה ברה"ר במקום שעוברים הולכי רגל נחשבת כהנחת אבן או כל תקלה אחרת בראש הגג, והולכי הרגל ההולכים לתומם ברחוב נחשבים - כרוח מצויה המוליכה את התקלה למקום אחר. לפיכך, אם הולך הרגל שהעיף אותה לא ראה את הסיגריה והלך כמקובל - פטור הוא על נזקי הסיגריה שעפה מחמתו. וכן מוכח מהתוס' ב"ק (ו. ד"ה לאתוי) שרק אם הולך רגל התיז צרורות בחזקה הוא חייב לשלם על נזקיהם, כי אין דרך בני אדם ללכת באופן כזה ללא כוונה, משא"כ בנידון דנן שהסיגריה הועפה תוך כדי הליכה רגילה, וללא ידיעת הולך הרגל. לפיכך המעשן חייב על נזקיה כאמור, מדין אש שהניחה במקום שרוח מצויה יכולה לקחתה למקום אחר ולהזיק עמה כתוצאה מכך.

3. מבואר בגמ' ב"ק (ל.) וברש"י (כט: ד"ה אצל צמצמן וכו') שאם אדם גדר את שדהו בגדר העשויה משיחים קוצניים בתוך שטח השייך לו, אולם הוא נתן רשות לבני רה"ר ללכת שם מחוץ לגדר. והולך רגל התחכך בכותל שלו וניזוק מחמת הקוצים - פטור בעל הגדר מלשלם עבור נזקיו, מכיון שאין דרכם של בני אדם להתחכך בכתלים, והולך הרגל פשע בזה שהתחכך בגדר.

לפי"ז הוא הדין בנידון דנן, אין דרכם של בני אדם גם כשהולכים ברה"ר להתחכך בבני אדם אחרים. ומכיון שבנידון דנן המעשן החזיק את הסיגריה צמוד לגופו באופן ובמקום שהולכי רגל לא עוברים שם. נמצא שהוא שמר על ממונו כראוי, והולך הרגל שהלך במקום שאין רגילות ללכת שם הזיק לעצמו. לפיכך פטור המעשן על הנזק שנגרם להולך הרגל מהסיגריה.

כמו כן נראה, שאם ע"י הליכת הולך הרגל עפה הסיגריה למקום אחר והזיקה שם, למרות שהוא לא ידע ולא התכוון

הליכות חיים

בס"ד

הזיק על ידי סיגריה

שאלה

ראובן המתין בתחנת אוטובוס ברחוב הומה אדם, כאשר בין אצבעותיו סיגריה בוערת. שמעון שעבר לידו דחף את הסיגריה בגופו ללא כוונה על לוי וחרכה את בגדיו. מי חייב לשלם עבור הנזק?

תשובה

א. אם ראובן החזיק את הסיגריה בידו במקום שעוברים אנשים, דינו כאדם שמזיק בפשיעה. לפיכך הוא חייב לשלם עבור הנזק שנגרם לזולת מחמת הסיגריה. 1

חיוב זה קיים בין עבור נזקים שהסיגריה גרמה להולך רגל שנתקל בה, ובין עבור נזקים שהסיגריה הזיקה לאדם שלישי. כגון, אם הולך הרגל נתקל בה תוך כדי הליכתו, וכתוצאה מכך היא הועפה לעבר אדם שלישי ועשתה חור בחולצתו. 2

ב. אם ראובן החזיק את הסיגריה צמוד לגופו, ושמעון התחכך בו וניזוק מהסיגריה - פטור ראובן מנזקיה. לפיכך, אם מחמת ההתקלות בשמעון הועפה הסיגריה לעבר לוי שניזוק מחמתה - פטור ראובן מנזקיה, ואילו שמעון ישלם ללוי את נזקיו.

אמנם אם ראובן הלך ברה"ר במקום שהיה בו דוחק רב של אנשים או שעמד בתור להיכנס למקום מסוים והיה שם ריבוי אנשים שרצו ודחקו להיכנס, מכיון שהרגילות במקומות אלו שאנשים מתחככים זה בזה, אם נגרם למתחכך או לאדם שלישי נזק מחמת הסיגריה, חייב ראובן בלבד על נזקיה. 3

מקורות

1. מבואר במשנה במסכת ב"ק (אב:) שאם אדם הלך עם קורה ברה"ר, ובגלל שלא נזהר בהליכתו או בשעה שעמד עמה ברה"ר היא גרמה נזק למזמן אחרים שנתקלו בה, הדין הוא שבעל הקורה חייב לשלם עבור נזקי קורתו מדין אדם המזיק, ואין הקורה נחשבת ממונו שהזיק. והטעם לכך, מכיון שהקורה נמצאת באויר רק מחמת כוחו של המחזיק אותה ולא מחמת עצמה, ונחשבת כידו הארוכה של המחזיק בה. וע"ש בנמוקי יוסף. לפי"ז הוא הדין בנידון דנן, ראובן שהחזיק בידו את

אמר לאהרן (בפ' שמיני, ג כמבואר שם ברש"י), שאני רואה שהם גדולים ממני וממך, הרי לפי דברי חז"ל שפירטו את חטאיכם, לכאורה נדב ואביהוא חטאו בחטאים רבים וחמורים, שמושה ואהרן לא חטאו בהם?

ביאור האור החיים הקדוש את מעשה נדב ואביהוא

והנה למרות שאין לנו שום הבנה והשגה בגדלותן של נדב ואביהוא, אולם ננסה להבין מעט בנושא נשגב זה, על פי האור החיים הקדוש בפרשתנו (טו, ח) בתוספת הרחבה. ועל פי דבריו, אולי נוכל בס"ד להבין פרשיות קשות נוספות שקשורות למיתת צדיקים.

כתוב בגמ' מועד קטן (כח. והובאה ברש"י במדבר פ' חוקת כ, א) לגבי מיתת מרים הנביאה: למה נסמכה [בתורה] מיתת מרים הנביאה לפרשת פרה אדומה. וביאר שם השפתי חכמים, שהרי שריפת פרה אדומה נעשתה בשנה השנייה ליציאתם ממצרים. ואילו מיתת מרים היתה בשנה הארבעים ליציאתם ממצרים? אלא לומר לך, כשם שפרה אדומה מכפרת - כך גם מיתת צדיקים מכפרת. ובגמ' שם הוסיף ר' אלעזר, שמסיבה זו נסמכה בתורה גם מיתת אהרן לבגדי כהונה כמבואר בפ' חוקת (כ, כו) ללמדינו, שכשם שבגדי כהונה מכפרים - כך גם מיתתם של צדיקים מכפרת, ע"כ.

שני סוגי כפרה מחמת מיתת צדיקים

אמנם ישנם שני סוגי כפרה במיתת הצדיקים על דורם. ישנם צדיקים שבמיתתם מכפרים על חטאי דורם. ועל האופן הזה כתב האוה"ח הקדוש בתחילת פ' כי תשא (ל, יב) שלוקחים את הצדיק מהעולם הזה לעולם האמת לפני זמנו - כדי לכפר על נפשות בני ישראל שחטאו בדורו. ומיתת הצדיק - היא הכפרה ופדיון הנפש עבור העם שנשאר בחיים.

אולם ישנה דרגה גבוהה מכך, שישנם צדיקים מופלגים במיוחד, שגלוי וידוע לקב"ה שלא יהיו כמותם בדורות הבאים, וממילא לא יהיה צדיק שיוכל לכפר על חטאי אותו הדור. ולכן אם יענשו וימותו אנשי אותו הדור עבור חטאם - לא יהיה חלילה המשך לעם ישראל. ואותם הצדיקים המופלגים נלקחים מוקדם לעולם האמת, כדי לכפר במיתתם לא רק על חטאי דורם, והדורות שקדמו להם, אלא לכפר גם על חטאי הדורות הבאים. ולפעמים לצורך כפרתם - אפילו מיתה רגילה לא מספיקה, וצריך להוסיף על כך, שיענשו צדיקים אלו במיתה משונה ובוויה עם יסורים קשים ומרים. שרק בצירוף כל זה, תהיה מיתתם כפרה גם על הדורות הבאים. אלא שחשבונות אלו, ומצב הדורות הבאים - ידועים רק לבורא ית"ש, ולא נמסרו אפילו למשה רבינו. כמבואר בגמ' במנחות (טו): ששאל

להעיק את הסיגריה, בכל זאת מעשהו נחשב כפשיעה, מכיון שהלך במקום שאסור לו ללכת שם, ומחמת הליכה זו נעשה מעשה האונס שהועפה הסיגריה למרחק רב, לפיכך יתחייב מעיק הסיגריה על נזקי הסיגריה.

אמנם אם המעשן והולך הרגל נמצאים במקום הומה אדם, ומקובל שנדחקים שם אחד בשני וכדו', חזר הדין שהמעשן פשע בכך שהחזיק סיגריה בידו כשעמד במקום זה - למרות שהחזיקה צמוד לגופו, כי גם שם הוא מקום שיכול להזיק לבני רה"ר. לפיכך בנידון זה מכיון שהפשיעה הינה של המעשן ולא של הולך הרגל, נשאר הדין כמבואר בסעיף א בתשובה.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מיתת צדיקים מופלגים - מכפרת על דורם, ועל הדורות הבאים

כתוב בפסוק בתחילת הפרשה "וידבר ה' אל משה, אחרי מות שני - בני אהרן, בקרבנתם לפני ה' וימותו". והקשו חז"ל: א. מה היתה הסיבה למיתת שני בני אהרן? ב. למה תמיד כשמוזכרת מיתתם בתורה, מציינים שהיו בני אהרן, ולא הוזכרו בשמם בלבד?

פירוט חטאי נדב ואביהוא שהוזכרו בחז"ל

והנה חז"ל פירטו את חטאי נדב ואביהוא [חלקם הוזכרו בילקוט שמעוני פ' שמיני (רמז תקכד) וחלק במקומות נוספים]: א. נכנסו שתויי יין למקדש. ב. נכנסו למקדש ללא קידוש ידיים ורגלים. ג. נכנסו לעבוד מחוסרי בגדים. ד. שלא נשאו נשים. ה. שהורו הלכה בפני משה רבינו. ו. שאמרו, מתי ימותו משה ואהרן - והם ינהיגו את בני ישראל. ז. הביאו אש שלא ציווה ה'. ח. הקטירו קטורת שלא נצטוו. ט. בגלל עוון העגל שעשה אהרן אביהם, כמבואר ברש"י בספר דברים (ט, כ), שבגלל עשיית העגל, היו צריכים למות כל ארבעת בני אהרן, אלא שמחמת תפילת משה, ניצלו שניים מהם. י. כתוב בספר שמות (כד, יא) וברש"י שם, שבמתן תורה הסתכלו נדב ואביהוא בשכינה בלב גס, ומחמת כך הגיע להם מיתה, אלא שהקב"ה דחה זאת ליום חנוכת המשכן.

לאור האמור לכאורה צריך להבין למה נענשו במיתה, הרי בחלק מהחטאים שצוינו - אין העונש מיתה. וכן על חלקם נצטוו הכהנים רק לאחר מיתת נדב ואביהוא, כמו איסור שתית יין בזמן העבודה במקדש, וא"כ הם עדיין לא ידעו מהאיסור הזה. וכן, למה מגיע להם למות על חטאו של אהרן אביהם בעשיית העגל, הרי הם לא חטאו בכך? כמו כן קשה, למה משה

משה רבינו את הקב"ה, למה רבי עקיבא נענש באופן כל כך קשה ובזוי?

וענה לו הקב"ה: שתוק - כך עלה במחשבה לפני, ע"כ.

השכר שמקבל הצדיק שנפטר לפני זמנו

אמנם נוסף, שהצדיק שנפטר לפני זמנו כדי לכפר על דורו, וכל שכן על הדורות הבאים - יזכה מחמת כך לתוספת מיוחדת של שכר רב בגן עדן העליון, שלא היה זוכה לו בלי זה למרות זכויותיו הרבים. והטעם לכך הוא, שאם עבור הצלת חיי אדם אחד אמרו חז"ל: כל המציל נפש אחת מישראל - כאילו קיים עולם מלא. כל שכן מי שע"י מיתתו המוקדמת מציל את כל אנשי דורו, וכל שכן אם מציל בכך גם את הדורות הבאים - ודאי שאין גבול לשכרו.

הגורם העיקרי למיתת נדב ואביהוא

והנה עיקר עוון עשיית העגל נמחל לאהרן. כמבואר בציווי משה לאהרן בפ' שמיני (ט, ב) להקריב על גבי המזבח עגל לחטאת, ואיל לעולה לפני ה'. ופירש"י שם: להודיע - שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה, על מעשה העגל שעשה, ע"כ. אמנם אע"פ שעצם החטא נמחל לאהרן, אבל עדיין נשאר בעולם רישומו של החטא והחילול השם שנעשה מחמתו, ושהונצח לצמיתות בתורה. ודבר זה גרם למידת הדין לקטרג על אהרן, ולמנוע ממנו מלהקריב את הקרבנות בחנוכת המזבח. ועדין לא היה ראוי אהרן שיעשה לו נס שתרד אש מהשמים ותאכל את בשר הקרבנות. ולכן הוצרך הקב"ה לפייס את מידת הדין שקיטרגה, ולהעניש את אהרן במיתת שני בניו, וכתוצאה מכך, נמחק מאהרן כל זכר ושייכות לחטא העגל.

אמנם אם לנדב ואביהוא לא היה שום חטא - הם לא היו מתים בגלל עוון אהרן אביהם. אבל מכיון שניתנה רשות למידת הדין לשלוט על אהרן ובניו, לכן מנעה מבניו הצדיקים הסייעתא דשמיא המיוחדת שמלוה כל יהודי ששומר תורה ומצוות שלא יכשל בחטא, ואפילו לא בחטא הקטן ביותר. וכלשון חז"ל, שלולא שהקב"ה עוזר לאדם להצילו מהיצר הרע שלא יחטא - אף אדם בבריאה לא יכל לעמוד כנגדו. ומאחר ובגלל חטא העגל של אהרן, הוסרה הסייעתא דשמיא מבניו - לכן הם חטאו בשגגה באחד מהחטאים שצוינו לעיל, שגרם למיתתם, ובצער הזה כופר לאהרן סופית על חטאו.

למה קוראים ביוהכ"פ על מיתת בני אהרן?

אמנם במיתתם כיפרו נדב ואביהוא, שהיו צדיקים מופלגים ביותר, לא רק חטאי אותו הדור, ועל חטאו של אביהם אהרן - אלא גם על חטאי הדורות הבאים. ולפיכך תיקנו חז"ל לדורות ביום הכיפורים בקריאת התורה, לקרוא על מיתת בני אהרן,

למרות שאין מיתתם קשורה כלל לעבודתו של הכהן הגדול במקדש באותו היום. כי רצו חז"ל ללמדנו, שמיום פטירת שני צדיקים אלו עד סוף כל הדורות, יש בכח מיתתם לכפר על חטאי אנשי הדור, ועכ"פ לפחות להמעיט בעונשם ממה שמגיע להם עבור חטאם. ותיקנו חז"ל להזכיר זאת ביוהכ"פ, כי ביום הזה דנים על עוונות בני ישראל, וזקוקים לסליחה ולכפרה.

סיבת מיתת רבי עקיבא וחבריו ע"י רומי

לאור האמור, אולי נבין מעט בהקשר למיתתו של רבי עקיבא וחבריו הקדושים. שאע"פ שמבואר בחז"ל שמיתתם נועדה לכפר על השבטים שחטאו במכירת יוסף, כי הם היחידים במהלך הדורות שזכו להגיע לדרגתם הגבוהה של השבטים. וכן מובא בספרים הקדושים, שכל אחד מהרוגי המלכות, שרש נשמתו היתה מאחד מהשבטים שחטאו. אבל עדיין קשה, למה נהרג רבי עקיבא. שהרי ר"ע היה בן גרים, שאביו או סבו התגיירו, וברור שאינו מצאצאי השבטים שחטאו. וא"כ למה נגזר עליו שימות, ועוד באופן קשה ובזוי כמבואר בגמ' במנחות (ט:)?

ואפילו לדעת הארי ז"ל, שר' עקיבא בא לכפר כביכול על הקב"ה שהצטרף לחרם שהטילו השבטים לא לספר ליעקב אבינו ממכירת יוסף, ולכן יצאה נשמת ר' עקיבא - באחד, כנגד יחידו של עולם. אבל הרי הקב"ה ודאי שלא היה שותף במעשה המכירה אלא רק נמנע מלגלות ליעקב היכן יוסף, ועל כך לא מגיע עונש מיתה לר' עקיבא? ואפילו אם נאמר שמגיע לר' עקיבא מיתה, אולם עדיין נשארת בעינה קושיית משה רבינו לקב"ה, למה הוא נענש ביסורים איומים שסרקו את בשרו במסרק ברזל, ומכרו את בשרו בבזיון באטליו שנמכרים בו גם בשר בהמה וכו'?

אולם על פי דברי האוה"ח אולי הביאור הוא, שדווקא בגלל גדלותו של ר' עקיבא יש בכח מיתתו לכפר לא רק על חטאי כל הדורות שלפניו כולל חטא השבטים, אלא גם על חטאי הדורות הבאים. ומאחר ורק הקב"ה יודע לשקול את הזכויות, לכן קבע שלצורך כך זקוקים שלמיתת ר' עקיבא יצטרפו גם היסורים הנוראים והבזיון שגירם לגופו לאחר מיתתו, שבצירוף הכל - מיתתו של צדיק זה יכולה לכפר גם על הדורות הבאים, ועכ"פ להקל עמם שלא ימצו במלואם את כל העונש שמגיע להם עבור חטאיהם, אע"פ שלרבי עקיבא וחבריו הקדושים מצד עצמם לא היה מגיע העונש הקשה שקיבלו. ומבואר במסכת שמחות (פרק שמיני) שהם עצמם חיפשו חטא שמחמתו מגיע להם עונש חמור כזה - ולא מצאו, ולבסוף תלו זאת בדברי חסידות, שודאי שמחמת כך לא מגיע להם עונש מיתה, וע"ש.

סיבת הזכרת הפיוט של הרוגי מלכות ביוהכ"פ

לאור האמור מובן למה תיקנו הגאונים או בדורות שאחריהם, לומר את הפיוט על מיתת עשרת התנאים הקדושים הרוגי מלכות רומי בתפילת מוסף של יום הכיפור. מאחר וגם בדורנו עדיין אנו נהנים ומתכפר לנו חטאינו במובן מסוים, בזכות מיתת צדיקים מופלאים אלו, שלא חטאו מימיהם או שחטאו בדבר מזערי ביותר, ונענשו במיתה וביסורים גדולים - רק כדי שבכך יכפרו גם על הדורות הבאים. ולכן עלינו לזכור זאת ביוהכ"פ שבו דנים את האדם על מעשיו, ולהרגיש כלפם הכרת הטוב, ולחזור בתשובה שלמה על חטאינו, כדי שלא תהיה מיתתם עבורנו לשוא.

לאור האמור, לכאורה זוהי ההבנה בדברי רבי שמעון בן יוחאי שאמר בגמ' סוכה (מ"ה): שבזכות היסורים הרבים שעברתי שלש עשרה שנים במערה יחד עם רבי אלעזר בני, ביכולתינו לפטור את כל העולם מהדין מתחילת בריאתו ועד ימינו כמבואר שם ברש"י בד"ה לפטור וכו', ובמהרש"א שם, וע"ש.

הקושי לבאר את מיתת עשרים וארבע אלף מתלמידי ר' עקיבא

לאור האמור אולי נוכל להבין על פי זה, למה מתו עשרים וארבע אלף תלמידי ר' עקיבא, ומיתתם היתה הקשה ביותר שנקראת - אסכרה כמבואר בגמ' ביבמות (ס"ב), ובמיתה זו מתו גם עשרת המרגלים ששלח משה. שבגמ' שם מבואר, שהם חטאו בזה שלא נהגו כבוד אחד לשני. והנה ברור שאין בחטא זה שנעשה בשב ואל תעשה חיוב מיתה. וכן ברור שזה לא נעשה באופן גלוי ומפורסם, כי אחרת רבם ר' עקיבא היה רואה זאת, ומעיר להם על כך ומחזירם למוטב. אלא חטא זה היה באופן מזערי ביותר, ובאופן צנוע ונסתר שלא ניכר אפילו לרבם הגדול. וממילא ברור שאינו דומה חטאם לחטא המרגלים שדיברו לשון הרע וכפירה על הקב"ה, ואמרו שכביכול הגיבורים שבארץ ישראל חזקים גם ממנו ר"ל. וא"כ צריך להבין, למה תנאים קדושים אלו, נענשו באופן הקשה ביותר?

ואפילו אם נאמר שבגלל חטאם הקלוש לא היו ראויים להעביר לדורות הבאים, את התורה שלמדו מר' עקיבא, וממה שחידשו בעצמם, אם כן לכל היותר היו חז"ל מתקנים, שלא יזכרו מדבריהם במשנה ובגמ', אבל אין זו סיבה להענישם במיתה כל כך חמורה. כמו כן צריך להבין, שאפילו אם נאמר שחטאם היה חמור כל כך, ולכן הגיע להם בצדק עונש המיתה בידי

שמים, אם כן למה כלל ישראל נצטוו לנהוג מנהגי אבילות עליהם במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה בימים שבין פסח לשבועות, הרי הם מתו כי חטאו ולכן קיבלו את עונשם החמור, וא"כ מה כלל ישראל קשור לחטאם ולעונשם הצודק?

ביאור סיבת מיתת תלמידי ר' עקיבא

אולם לפי המתבאר, יתכן שביאור מעשיהם ועונשם של תלמידי ר' עקיבא הוא, שודאי תנאים קדושים אלו - היו צדיקים מופלגים, ולא היו ראויים למות ביסורים קשים בגלל חטאם המזערי שלא נהגו כבוד אחד לשני. אלא נגזר עליהם למות דווקא בגלל צדקותם המופלגת מאותה סיבה שמתו ר' עקיבא רבם וחבריו, דהיינו - כדי לכפר על חטאי דורם שהיה הדור שלאחר חורבן הבית השני, ועל כל הדורות הבאים. [ולדעת הארי ז"ל, והרמ"ע מפאנו ז"ל, הם כיפרו במיתתם גם על חטא שמעון ולוי מהשבטים, שהרגו בשכם עשרים וארבע אלף איש, בניגוד להלכה]. אלא שאם צדיקים מופלגים אלו לא היו חוטאים כלל - הם לא היו מתים. ולכן סובבו מהשמים שבגלל חטא מזערי ביותר שהיה להם, שאפילו רבם ר' עקיבא לא הבחין בכך - ניתן רשות למידת הדין לקטרג עליהם. אולם ודאי שמיתתם שנעשתה ע"י האסכרה - לא היתה בגלל חטאם המזערי הזה, אלא אך ורק לאותה מטרה שנגזרה גם על רבם ר' עקיבא וחבריו דהיינו - כדי לכפר בצדקתם על חטאי הדורות הבאים.

לפיכך קבעו לנו חז"ל לדורות, להתאבל על מיתתם, והורו לנו כיצד לעשות זאת וכפי שמבואר בשו"ע (או"ח סי' תצג). כי למעשה, נגזר עליהם למות - עבורנו, כדי שמיתת צדיקים אלו תכפר גם עלינו. נמצא למסקנה, שמיתת נדב ואביהוא, מיתת ר' עקיבא וחבריו שנקראו עשרה הרוגי מלכות רומי, ומיתת עשרים וארבע אלף תלמידי ר' עקיבא - שרש ויסוד אחד לכולם שהוא - מיתת הצדיקים המופלגים ביותר במהלך כל הדורות, ומטעם זה הם נבחרו בשמים לכפר במיתתם עם כל היסורים שהיו כרוכים בכך על חטאי דורם, הדורות שלפניהם, והדורות שבאים אחריהם.

והכל כלול בתשובת הקב"ה למשה רבינו: שתוק - כך עלתה במחשבה לפני.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

ניתן להזדהות עם חזונו של הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה. וכן לחיות rav5869690@gmail.com פקס 052-5869690-153 ולחייב 052-5869690 פקס 052-5869690 קבלת תשלום. וכן לחיות

מעריכי הנהיגה

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר עוד בדברי הכלי יקר בגודל העניין של מס' שמונה וקצת דברי חיזוק לזמן קיץ תשפ"ג
הבאנו בשם הכלי יקר בתחילת פרשת שמיני שכתב בגודל הענין של ויהי ביום השמיני שזה קשור למספר שמונה והביא שגם משה רבנו קשור למספר שמונה, והביא את דברי הילקו"ש שאומר שכל קילוסו של משה היה באז, ומאז באתי לדבר כשמך, "אז ישיר משה", כי הינו אחד רוכב על שבע, והוא להשליט את השם יתברך על כל שבעה כוכבי לכת ועל כל הנמצאים שנתהוו בשבעת ימי בראשית,

וע"כ נראה להם ה' ביום דווקא מצד היותו שמיני כי מספר זה מיוחד אליו יתברך וזה טעם הקרבן כי אינו מרוצה לפניו כי אם מיום שמיני והלאה, וזה טעם שהמילה בשמיני דוחה שבת שבשביעי, כי הרוחני דוחה הגשמי עכ"ל ואפשר להוסיף על דבריו שגם בגאולה העתידה כתוב בתהילים אז ימלא שחוק פינו, אז יאמרו בגויים, אז נבהלו אלופי אדום, שכל הגאולה העתידה קשורה לאז כנ"ל.

יבואר עוד שגם לימוד תורה בחבורה קשור באז:

יעוין במשנה באבות שניים שעוסקים בד"ת שכינה שרויה ביניהם שנאמר אז נדברו איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע, ומבואר שלימוד התורה בחברותא זוכים לאז נדברו איש אל רעהו ויעוין ברמב"ם בסוף הל' טומאת צרעת שכתב בגודל הגנות של איסור לשה"ר ביושב עם יושב הלצים והרשעים, סיים הרמב"ם אבל שיחת כשרי ישראל וצדיקיהם אינם אלא בדברי תורה, לפיכך הקב"ה עוזר על ידן ומזכה אותן בה שנאמר אז נדברו איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרין לפניו וכו' ומבואר ברמב"ם בגודל הס"ד שיש בשיחת כשרי ישראל וצדיקיהם וזוכים לאז נדברו איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע, ומבואר שע"י לימוד התורה זוכה לאז שמבואר בכלי יקר בגודל המדרגה של אז הנ"ל

יבואר עוד דברי מרן החת"ס בשני דרכים שיש בשמירת הלשון:

ביארנו בשם מרן החת"ס שיש שני דרכים בשמירת הלשון דרך אחד של דוד המלך של מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע, והדרך השניה היא הדרך של שלמה המלך שאמר שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, וביאר שהדרך של דוד המלך שאדם יכול לדבר מה שהוא רוצה רק כל דיבור צריך להיזהר שלא יהיה דיבור רע כגון לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, והדרך של שלמה המלך הוא שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, שאינו מדבר כלל, ובודאי שהדרך הראשונה היא יותר קלה משום שאדם מעורב עם הבריות רק צריך להיזהר מדיבור רע, והדרך השניה היא יותר קשה שאז הוא צריך להתבודד עם עצמו ואז יוכל לקיים שומר פיו ולשונו וכו', ובודאי שגם בדרך של דוד המלך מדייקים המפרשים שכתוב במשנה באבות שניים שיושבים ועוסקים בדברי תורה שכינה שרויה ביניהם והמשנה ממשיכה ואומרת שניים שיושבים ואין בניהם דברי תורה ה"ז מושב ליצים, וסיים הרמב"ם אבל שיחת כשרי ישראל וצדיקיהם אינו אלא בד"ת ובדברי חכמה, ולפיכך הקב"ה עוזר על ידן ומזכה אותן,

ומבואר בדברי הרמב"ם שלא שייך להימלט מיצה"ר אלא רק אם עסוקין בתורה, ובודאי כשעומדים בתחילת זמן קיץ תשפ"ג ורואים איך שמתקיימים דבריהם הק' של הקדמונים

ובפרט מה שאמר מרן הגר"ח ברים זצ"ל בשם רבי מרן החזו"א שהגאולה העתידה תתקיים בזמן שיהיה מריבות ומחלוקות בין שני הצדדים, וממש רואים כעת איך שהכל מתקיים, ובודאי שכל העוסקים בתורה שואלים את עצמם אם דרכם בחיוב כתובה ופרנסה היא ע"י לימוד התורה, צריך תמיד לחזור על דברי הט"ז באעה"ז סימן ד' שכתב על דברי השו"ע שכתב ואל ישיא את בתו לע"ה וכתב ע"ז הרמ"א, ועל בנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם הבהמה וכתב הט"ז שטבע הנשים שמבטלות את בעליהן מד"ת משום שחושבין שע"ז יתעסקו בסחורות ויהיה להם טובות בעוה"ז משא"כ אם יתעסקו בתורה יהיה להם עוה"ב, לא כן אלא היא חייך בעוה"ז ואורך ימים בעולם הבא ולמדנו מדברי רש"י שאם אשה יודעת שעסק התורה מביא עוה"ז אין איסור להתחתן עמה אפילו אם אביה הוא ע"ה,

ובודאי שמתבוננים בהפטרות של תזריע מצורע ובהפטרה של פרשת תזריע יש את הנס הגדול שהיה רעב בארץ והביאו לאלישע לחם ביכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלנו ויאמר תן לעם ויאכלו ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש ויאמר תן להם ויאכלו וכתוב ויתן לפניהם ויאכלו ויוותרו כדבר ה' ומבואר שם בגודל הס"ד שהיה שם שמצד אחד היה רעב גדול ועסקו בתורה ובמעט אוכל שהיה שם זה הספיק לכולם ועוד נשאר שם אוכל מיותר, ומצד שני רואים את ההפטרה שקוראים בפרשת מצורע בארבעה אנשים מצורעים שהם היו גיחזי ובניו שישבו מחוץ למחנה כדין מצורע שמשתלח חוץ לג' מחנות והיה רעב בארץ ונכנסו אל מחנה ארם והקב"ה השמיע במחנה ארם קול רכב קול סוס קול חיל גדול ונכנסו לתוך האוהל ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב ובגדים ואח"ז הם הצילו את כל ישראל מדבר מרעב ומזה רואים אע"פ שכל המצורעים הנ"ל היו מצורעים שלא יכלו להתרפא ע"י אלישע, והיו צריכים לצאת מחוץ למחנה כדי לקבל את העונש של בדד ישב מ"מ נתגלגלה זכות על ידם שקיבלו אוכל וכסף וזהב ובגדים והצילו את כל ישראל ומזה רואים שכל יהודי בכל מצב שהוא שעוסק בתורה יכול להציל את כל עמ"י,

וכן מבואר בגמ' בב"ק שאפילו ממזר ועוסק בתורה נחשב יותר מכ"ג ואע"פ שהוא מרוחק מנשואין ונולד מחייב כריתות מ"מ ע"י עסק התורה הוא מתקדש יותר מכ"ג וכמה צריכים להתחזק בתחילת הזמן בכל מצב שנמצאים וכמה צריך לחזור על דברי הזוהר הק' בפרשת קדושים בדף פ"ד ע"ב ותו"ד פתח רבי אלעזר על דברי הנביא (הושע י"ג ד') אנכי ה' אלוקיך מארץ מצרים, ואלוהים זולתי לא תדעו הקשה הזוהר מדוע לא כתוב אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתך מארץ מצרים וכתוב אנכי ה' אלוקיך מארץ מצרים שמשמע שגילוי האלוקות היה במצרים הרי גם יעקב אבינו אמר הסירו את אלקי הנכר אשר בתוכם, ומתוך רבי אלעזר שאע"פ שעמ"י היו במצרים בעבודה קשה מ"מ לא עזבו את אמונת האבות וצווחו לקבלה כמו שכתוב ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה ועוד ראו כל יום כ"כ הרבה טומאות שרצו להטעות בני אדם מדרך הישר ולא זזו מימין לשמאל והוסיף הזוהר שביציאת מצרים הכירו את הקב"ה באיתגלא ובפשטות כוונתו שעיקר הגילוי של שם הוויה נודע במצרים כמו שכתוב אהיה אשר אהיה,

ומזה רואים גם היום שאנו נמצאים כבשה אחת בין שבעים זאבים וכל הרחוב נמצא בטומאה נוראה וכל הזמן צצים דברים חדשים, ועם ישראל צריך לזכור את אנכי ה' אלוקיך ממצרים, וידוע דבריו הנפלאים של הספר עבד המלך על התורה מהגה"צ רבי שמואל הומינר ששאל שבליל ש"ק שמברכין את הבנים אומרים ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה ולא אומרים כאברהם יצחק ויעקב כמו ברכת הבנות ותירץ שהברכה בשבת מתייחסת למנשה ואפרים שהם היו במצרים במקום שכל החברה היתה בטומאה גדולה והם נשארו במסורת האבות כמו שכתוב אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, וזה החיזוק בזמנינו שאנו נמצאים יחידים במקום שכל הרחוב מלא השקפות וטומאות גדולות ואנו צועקים אנכי ה' אלוקיך במצרים.

רוב גופי תורה תלויין בה

מתוך אינסוף מאורעות ודוגמאות של התקדשות והיטהרות, בוחר האור החיים להצביע על דוגמה צדדית לכאורה, שהיא זו המקודשת ביותר בעיניו. וככל הנראה יש הגדרה דקה יותר למושג הקדושה

יערכו משאל עם ניקוד ומדרג תוצאות, אלה 'נחשבים' יותר ואלה מהדרג הנמוך יותר. זה המלחין האגדי ומשנהו המלחין המפתיע, כותרים כתרי אוויר לראשם, אבק פורח שאין בו ממש.

והעם נוהה אחרי אלהי הנכר, ימלאו את אסמיהם תבן ומוץ בדבר שלא יועיל ולא יעזור להם במאומה, לא מיבעיא שלא יסייע בידם לעסק התורה, אלא גם לכישורי החיים הסטנדרטיים לא ימצאו בהם ממש, תמצית הכל ההבלים שאין בו ממש.

אלו מלאה הארץ דעה את ה' והיו רוצים לערוך תחרות, כי אז היינו עושים משאל בין בני הנעורים איזה מעשה או עובדה בחז"ל שבו את לכם במיוחד. אמור נא ידידי, איזו הנהגה מקודשת הקסימה את חושיך ומיקדה אליה את תשוקת הלב העובד שלך?

זה יוכל להיות כיבוד הורים של רבי מרפון (קדושין לא:), או האתרוג שרכש רבן גמליאל בספינה תמורת אלף זוז (סוכה מא:), אולי מסירות לתורה של רבי אלעזר בן הורקנוס עד שהשתיק את קיבתו ברגבי אדמה (פרקי דרבי אליעזר פ"א), ייתכן שתשוקתו הנוראה של הלל הזקן ללמוד תורה ולהאזין לדרשת שמעיה ואבטליון גם כשהשלוג יכסה ארץ עד כדי עילפון (יומא לה:).

אחרים יתפעמו מרכא המרוכו בתלמודו עד שאצבעו נמצצת תחת רגלו וזבה דם (שבת פח:), יהיו כאלה שידברו על רב ספרא שלא שינה בדיבורו הגם שיכל להרוויח סכום גדול בלא מאמץ (מכות כד:), ואחרים יתרגשו ממתיא בן חרש שחשש לראות דבר אסור ומשום כך נקר את ב' עיניו במסמר (ילקוט שמעוני רמז קסא).

אלה וכאלה.

והושחרו שיניו בתעניות

ועכשיו הסכיתו ושמעו לאשר מצא רבינו חיים בן עטר, העובדה המקודשת שעמה מצא לנכון להסביר את 'קדושים

שני דברים יוצאי דופן בפרשת קדושים. ראשית, ריבוי המצוות שיש בה, בכל מכל כל. מצוות עשה ומצוות לא תעשה, מצוות בין אדם למקום כפיגול ושלמים, ערלה ופאת הראש, ומצוות בין אדם לחבירו כגול ואונאה, שנאה ורכילות. חלק מהמצוות הן מהחמורות כמו שבת ועריות, וכמעט כל סדר יומו של האדם נכלל בפרשה הזו, סך הכל חמישים ואחת מצוות, קרוב לעשר אחוז מכלל תרי"ג המצוות.

הדבר השני שנחשב יוצא דופן – והוא כתוצאה מאותם ריבוי מצוות שהזכרנו – היא שפרשה זו נאמרה בהקהל, 'מפני שרוב גופי תורה תלויין בה' (רש"י בריש הפרשה). יהודי מוצא בפרשה הזו חלקים גדולים מצביונו וצורתו, ודבר שכזה ראוי להיאמר בהקהל.

משמעות ה'הקהל' בפרשה זו, היא אמירתה לכולם, גם לנשים וקטנים. אם בדרך כלל משה מסר את התורה ליהושע ומשם לזקני הדור ושאר העם, כאן כולם קיבלו את הדברים בדרשה ממושכת ויסודית מפי מנהיג הדור, משה רבינו.

ואנו לא נתעסק, אלא במצוה הראשונה, מצווה כוללת כל כך, תובענית כל כך ויסודית כל כך – מצוות 'קדושים תהיו'.

אין בציווי הזה הנהגה מסוימת, אלא מעטה ולבוש לכל הנהגת עם ישראל בכל מקום שהוא, שהדבר ייעשה מתוך קדושה (עיין רמב"ן). בכל המצוות שנאמרו, לכולם כותרת אחת העוברת כחוט השני – 'קדושים תהיו'.

ואנו נשתדל לרדת לדוגמה אחת של קדושים תהיו –

לקדושים אשר בארץ

מבלי עולם יש, ואולי נפתח בהם להבין את תורף דברינו. אותם אנשים מרודים ועסוקים סביב הישגים בעסקי אוויר, בדברים שאין בהם ממש. עורכים תחרות לדעת מי נחשב 'מר השנה' או איזה שיר יקבל את התואר 'שיר השנה'. עבור זאת

עד כמה נורא דקדוק הדין שניהל את חייו של רבי אלעזר!

איה הקדושה

והחידוש הוא נפלא. לתומנו הבנו שקדושה היא הינורות מתאוות העולם, כי קדושה היא מלשון פרישות, והדברים אמת. כי כל התרחקות מקדשת ומטהרת את האדם.

גילה בפנינו אור החיים הקדוש, כי בעיניו מדרגה גבוהה יותר של קדושה, היא אחריות על כל הסובב. עשיר כרבי אלעזר – לכאורה – לא היה אמור לתת דעתו כיצד יוצאת הפרה של שכנתו ביום שבת קודש. די לו ברבבות נחלי שמן הנמצאים בעדרו. אבל רבי אלעזר בן היה מומרד מהפרה הזו, לקח אותה כאחריות וככישלון אישי שלו, עד שהושחרו שיניו מהתעניות.

ושמא נאמר – לא לחינם הוא משלושת התנאים היחידים שמוזכר בסיפור יציאת מצרים, פעמיים. לצד רבי אליעזר הגדול ורבי עקיבא שורש תורה שבעל פה, שראויה התורה שתינתן על ידו. כי רבי אלעזר בן עזריה הוא דגל ודוגמא לדורות הבאים, איך יהודי גדול צריך להיראות.

ולדרכנו למדנו, שהגדרת קדושה כוללת תחיה גילוי אחריות על הדק מן הדק.

הגדרת היפך מן הקדושה הוא זלזול וחוסר אחריות, אי ידיעה על מה שנדרש ממני, חיים ללא חשבון.

אתה נמצא בעולם, ובחצר ביתך אין מאה ועשרים אלף עגלים חדשים מדי שנה. יש לך בית מדרש עם מספר קצוב של בחורים או אברכים, יש לך שכונה עם בית מדרש וחברים. אתה שם לב לכולם, או שאתה חי עם עצמך?

יש לך יכולת בחינה ומעקב על כל רכדי אישיותך, או שחלקה מושלך ליד המקרה והמזדמן?

קדושים תהיו, קדוש תהיה.

תהיו, הנה לשונו המהורה (בתחילת הפרשה): 'הראת לדעת כמה צריך אדם עשות בהתקדשותו, צא ולמד כמה היו משתדלים בעבודת ה' הראשונים, ממעשה רבי אלעזר בן עזריה (שבת נד:): שיצתה פרת שכנתו ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים, הגם כי כפי דעתו היה מותר, ואמרו בירושלמי (שבת סוף פ"ה) שהושחרו שיניו בתעניות על הדבר ההוא'.

האור החיים הקדוש מוצא בתעניותיו הממושכות של רבי אלעזר בן עזריה, ביטוי הכי נפלא של הקדושה.

וזאת פלא. למה יבחר במעשה הזה יותר מאחרים, ומה מיוחד דווקא בו. העיוורון המכוון של רבי מתאי בן חרש או קפאנו של הלל הוקן על הגג, לא מפעמים יותר?!

מה יש במעשה הזה, הבנה של 'קדושים תהיו' יותר מאחרים?

ברצועה שבין קרניה

עשיר גדול היה רבי אלעזר בן עזריה. רבותינו מחשיבים אותו כאחרון העשירים מבין חז"ל (ירושלמי סוטה פ"ט הט"ז) ועדרו העצום היה מניב מאה ועשרים אלף ראשי בקר, כל שנה (ביצה כג.). כלומר, מדי יום נולדו בעדרו יותר משלוש מאות עגלים חדשים. בחשבון כללי, העדר העצום שברשותו מנה כמה מאות אלפים פרים, מלבד כבשים ועזים, סוסים וחמורים.

זו הסיבה שהבינו חז"ל כי לא פרתו של רבי אלעזר יצאה ברצועה שבין קרניה, אלא פרת שכנתו. כי ביחס לרבי אלעזר אי אפשר לומר 'פרתו', אחר שיש לו מאות אלפי פרות.

ומתוך עושרו הגדול, מתגלה כאן דמות נפלאה של רבי אלעזר בן עזריה. ראשית, הוא ממשיך להתגורר במקום פשוט, לשכנתו יש רק פרה אחת וזה טבעי עבורו לגור באזור שבו לשכנים יש רק פרה אחת ולא מאות אלפים, הוא לא מחפש שכנים עשירים.

זאת ועוד. מתוך מיליוני בעלי החיים שבבעלותו, הוא מודע ומשגיח שכל בהמה תחיה את חייה לפי רצון ה', עד הסוף. אין מלטול בשבת, גם לא רצועה שבין הקרניים. גם לא בבהמה של השכנה.

הרב יוסף אברהם שליט"א

ליקווד, ניו ג'רסי

לרגל הכנסת בנו היקר ישראל איסר נ"ו

בנועם עול תורה ומצוות

יזכו הוריו לרווחת ממנו ומכל יוצאי חלציהם

רוב נחת ושמחה כל הימים

להצלחת

ידידנו היקר

הר"ר משה בן חמו ובני ביתו הי"ו

בית שמש

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת אחרי מות - קדושים תשפ"ג

"וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל" - היהודי שמתקן את העולם

תוכן

א' - לנטוע ולחדש / א

ב' - לנטוע ולתקן / ג

ג' - לנטוע יהודים מתוקים / ה

את הפירות שהמרגלים הביאו משם. במשך דורות על גבי דורות הכנענים פיתחו את אומנות החקלאות, והפכו למומחים של ממש בתחום זה. זו הסיבה שהקב"ה איפשר להם להמשיך ולשבת בארץ כנען במשך שנים רבות כל כך, כדי להשלים את מלאכת הפיכתה של ארץ כנען לגן עדן עלי אדמות - מקום בו מצויים שדות, גינות ופרדסים, ולהכינה בשלמות עבור עם ישראל.

כגן ה'

נמצא אפוא כי כאשר עברו ישראל את הירדן, הם מצאו ארץ טובה ופוריה, המלאה בכל מיני אילנות פרי מתוקים ונפלאים. היו שם תאנים ותמרים, רימונים וענבים, ולא חסר להם דבר. אין לנו כלל מושג כמה פוריה היתה הארץ, וכל מילה שנאמר לא תספיק כדי לתאר את השפע העצום בו התברכה. נראה לכאורה כי אם יש ארץ שלא היתה זקוקה לנטיעות נוספות, הרי שזו ארץ ישראל באותם ימים.

ובכל זאת, הקב"ה מצווה את עם ישראל לנטוע אילנות. הוא מזהיר אותם לבל יסמכו על האילנות שהם מוצאים בכניסתם, ואל להם לפטור את עצמם ממלאכת הנטיעה, שכן, עצים אינם חיים לעולם, ובמוקדם או במאוחר אילנות אלו ינבלו ויהיה צורך באחרים.

אכן, גם את זה עלינו להבין באופן הנכון: הלא גם אם דור הנכנסים לארץ ישראל לא היה נוטע ולו אילן אחד, כמות עצי הפרי שהם מצאו בכניסתם היה מספיק די והותר להם ולבניהם. אלא שאם הם לא היו עוסקים בנטיעת אילנות, אלא היו נהנים מהם

א' - לנטוע ולחדש

מצות הנטיעה

בפרשת השבוע נצטוו ישראל על מצות ערלה ונטע רבעי: "וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל וְעִרְלָתָם עִרְלָתוֹ אֶת פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל" (ויקרא יט, כג). אולם מלבד הדינים המבוארים בפסוק, חכמינו ז"ל דייקו מארבעת המילים הראשונות שעוד לפני שאנחנו ממשיכים לאיסור ערלה, יש כאן ציווי חשוב ויסודי: "וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל" - מילים אלו באו לא רק לתאר את האופן שבו חלים דיני ערלה, אלא יש בהם ציווי העומד בפני עצמו: "וכי תבואו אל הארץ - ונטעתם כל עץ מאכל" - התורה מצווה אותנו לנטוע כל מיני אילנות בארץ ישראל.

אכן, עלינו להתבונן בציווי זה. אילו עם ישראל היו מגיעים לארץ שוממה וחורבה, היינו מבינים מדוע התורה צריכה לצוותם לנטוע עצי מאכל, אולם אנחנו יודעים כי לא כך היו פני הדברים. התורה מעידה כמה וכמה פעמים שכאשר עם ישראל נכנס לארץ כנען, הם מצאו ארץ מפותחת ופוריה, המלאה בשפע של כל טוב. "וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאֵבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְךָ אֶרֶץ גְּדֹלֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר לֹא בְנִיתָ וּבְתִים מְלֵאִים כָּל טוֹב אֲשֶׁר לֹא מְלֵאתָ וּבְרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא חֲצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא נָטַעְתָּ וְאָכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ (דברים ו, י-יא). למעשה, ארץ ישראל מעולם לא היתה מושקעת ומפותחת כמו באותם ימים, וכמו שמתארת התורה

זהו השלב הראשון והבסיסי. זה לא מספיק, אך זה המינימום - לא לקלקל את העולם היפה שברא הקב"ה.

לימוד מוסר - הלכה למעשה

פעם ניגש אלי בחור בסיומו של סדר מוסר, ושאל אותי שאלה חשובה: "מה צריכה להיות התוצאה הראשונה של הסדר מוסר הזה? כיצד אוכל ליישם הלכה למעשה משהו ממה שלמדתי?" כמובן שמדובר בבחור חושב ומעמיק. הוא ביקש לדעת כיצד יוכל ליישם את מה שלמד, ומן הסתם ציפה לשמוע ממני דברים גדולים ומיוחדים. אך אני עניתי לו כך: "זה פשוט ביותר. הדבר הראשון הוא לדאוג להחזיר את הספר למדף ממנו לקחת אותו". זה המינימום! מצאת את הספר על המדף - תחזיר אותו לשם. דאג שהמקום יהיה מסודר כמו שמצאת אותו.

כלל זה נוגע לכל מקום אליו אנחנו הולכים. אתה נכנס לבית המדרש ולומד, פותח ספר ועוד ספר ועוד ספר, לפני שאתה עוזב, שים לב להחזיר את הספרים בצורה מסודרת - כפי שמצאת אותם. בית המדרש אמור להיראות מסודר לפחות כפי שהיה בכניסתך.

נקיון הרחוב

כמובן שהדבר נוגע לא רק לבית המדרש אלא גם לרחוב. אתה יוצא החוצה לרחוב - אסור לזרוק שם שום דבר, גם לא פיסת נייר קטנה. יש לך משהו להשליך? השלך אותו לסל הקרוב. אין בסביבתך פח אשפה? הנח את הנייר בכיסך עד שתגיע לסל אשפה. הרחוב היה נקי, אז דאג להשאיר אותו כך.

יתירה מזאת, אם אתה הולך ברחוב ורואה מישהו שזורק פחית בירה על המדרכה, מותר לך להרים את הפחית ולהשליך אותה אל סל האשפה. פעם הייתי עד למחזה מעין זה. פסעתי במורד שדרת "קינגס הייז", ולפני פסע יהודי הדור פנים, שהלך מאחורי גוי שאכל בננה. כאשר הלה סיים את הבננה, השליך את הקליפה בטבעיות רבה על המדרכה. מה אכפת לו אם הוא מקלקל משהו? מצידו, שמישהו יחליק על הקליפה ויגיע לחדר מיון. מה עשה היהודי שהלך מאחוריו. כשהתקרב לקליפה, הוא דחף אותה בעזרת רגלו אל תוך פתח תעלת הביוב.

זהו החלק היסודי הראשון שנכלל בציווי הפסוק "ונטעתם כל עץ מאכל" - בכל מקום אליו אנו מגיעים,

מבלי לדאוג לנטוע עצים נוספים, הרי שלדור הבא אמנם היה מספיק, אבל כמות האילנות היתה פוחתת במקצת, שכן חלק מהאילנות כבר היו מזדקנים ומתים, ובדור שלאחר מכן האילנות היו פוחתים עוד יותר, וכעבור כמה דורות כבר לא היה נשאר כלום.

"היו נוטעים"

כך מבאר המדרש (תנחומא, ח) את הסיבה שה' מצווה את בני ישראל "ונטעתם כל עץ מאכל" - על מנת לדאוג לדורות הבאים: "כי תבאו אל הארץ ונטעתם. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע, אלא הוו זהירין בנטיעות, שנאמר ונטעתם כל עץ מאכל - כשם שנקבצתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם".

המדרש ממשיך וממחיש את היסוד הזה באמצעות סיפור אודות אדריאנוס קיסר שפעם ראה אדם זקן העוסק בנטיעת אילן. הקיסר ראה שהזקן משקיע בכך מאמצים גדולים ועמל רב, שאל אותו הקיסר: "איש זקן, מדוע אתה עובד קשה כל כך? הלא בין כה וכה לא תזכה להנות מפירותיו של אילן זה? עד שהוא יביא פירות, אתה כבר לא תהיה בין החיים!" ענה לו הזקן: "אדוני הקיסר, כאשר אני הגעתי לעולם מצאתי אילנות פרי שנטעו עבורי אחרים, וכשם שכך עשו עבורי אבותי, כך אני עושה עבור צאצאי".

זהו שמצוה הקב"ה את ישראל: הגעתם לעולם הזה ומצאתם עולם מושלם, מקום בו הכל מוכן עבורכם? אתם מנצלים היטב את השפע שהגיע כתוצאה מעמלם של אחרים? שימו לב שבעזבכם את העולם, הוא ישאר לא פחות מושלם מכפי שהיה עד כה. דאגו לנטוע גינות ופרדסים, ולהשאיר אותו לא פחות טוב מכפי שקיבלתם אותו.

יש כאן יסוד גדול, ועיקרו הוא: לדאוג לא לקלקל! עלינו לוודא ששהותנו בעולם לא תקלקל דבר, ושהוא אינו במצב פחות טוב מכפי שהיה כשהגענו לכאן. זהו הדבר הראשון שאמר הקב"ה לאדם הראשון, וכפי שכתוב במדרש קהלת רבה (ז, יג): "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו, ראה מעשי כמה נאים ומשבחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי".

אחת הדרכים להפוך את העולם למקום טוב יותר היא להמתיק את חיייהם של אחרים. אמנם לא זה הנושא שלנו כאן, אולם זה בהחלט חלק נכבד מחובתנו "לנטוע" דברים טובים בעולמנו - היינו ללמוד כיצד לשמח אחרים ולעודד את רוחם. אם נלמד לעשות כן, הרי שבזה העולם הופך למקום טוב יותר על ידינו.

למען האמת, מדובר באומנות של ממש, ועלינו להשתלם בה - ללמוד כיצד להתייחס לאחרים בצורה נעימה וטובה. במקום להוות מטרד, האדם לומד כיצד להפיץ סביבו רק אור, ולנטוע שמחה בכל מקום. להאיר פנים, לעודד, להחמיא - כך הופכים לנטיעה יפה ומתוקה בעולמו של הקב"ה.

מחסור בחיכים

אדם יושב על יד השולחן ואוכל את הארוחה שהכינה עבורו רעייתו. למה לא לחייך ולומר כמה מילים טובות? "רעייתי, האוכל שהכנת טעים מאוד!" למה לא לומר כך? היא יושבת שם וממתינה, אך אף מילה אחת לא נשמעת. הוא יושב שם ולועס, ובכך משמיד את המזון הנפלא הזה ללא הועיל. לפחות תאמר "תודה רבה". "את בשלנית מצויינת!" עוד יותר טוב. "את אשה נפלאה!" - פי עשר טוב! אבל לכל הפחות צריך לומר **משהו**.

מי שעושה כן יכול להיות סמוך ובטוח שהוא ממלא את העולם במצרך חיוני ביותר. בעולמנו קיים מחסור חמור בחיכים ומילים טובות, ומי שדואג למלא את המחסור הזה תורם תרומה משמעותית לאנושות כולה! הוא הופך את עולמנו למקום טוב יותר.

יהודי שמפנים את התפקיד הזה של תיקון העולם, חי חיים אחרים לגמרי מכל הסובבים אותו, שכן הוא מסתובב עם עיניים פקוחות לרווחה, ומחפש הזדמנויות לנטוע אילנות טובים בעולם סביבו. הוא לא יזניח אף הזדמנות לעודד, להחמיא, להאיר פנים, כי הוא יודע שזהו תפקידו עלי אדמות - "וּנְטַעְתֶּם" - להמשיך ולנטוע, להמשיך ולתקן ובכך להשפיע לטובה על העולם, לתקן אותו ולהפוך אותו למקום טוב יותר.

זיכוי הרבים

האופנים לנטוע ולתקן בעולם הזה הינם רבים ומגוונים, וכאמור - איננו מזלזלים באף הזדמנות שכזו - קטנה ככל שתהיה, אך חשוב לזכור כי אחת הדרכים

עלינו לוודא שאנחנו מתחזקים את המקום באופן שלא יתקלקל על ידי שהותנו בו. מצאת בית מדרש נקי - השאר אותו נקי. מצאת רחוב נקי - השאר אותו נקי. מצאנו עולם טוב ויפה - עלינו לדאוג שהוא ישאר כזה. עלינו לתת דעתנו שלא לקלקל ולהחריב את עולמו של הקב"ה.

ב' - לנטוע ולתקן

מים ממוחזרים

על אף האמור, עבור משימה זו בלבד - לחדש את אספקת העולם ולדאוג שהוא לא יגמר - אין צורך בנו. הקב"ה ברא בטבע הבריאה מערכת הממחזרת את חומרי העולם ועושה בו שימוש חוזר. לדוגמה - טיפת המים הזו שיורדת מהשמים כאן על החלון, למעשה אינה חדשה, אלא נעשה בה שימוש כבר מאה פעמים. יתכן ומאה דורות של אנשים כבר שתו את הטיפה הזו, היא עברה דרך גופם ויצאה מהם. לאחר מכן היא חלחלה בחזרה אל הים, שם היא טוהרה על ידי המלחים והכימיקלים המצויים במי הים. השמש זרחה על הטיפה הזו וזיקקה אותה כך שרק חלק המים הטהורים שבה התאדה והפך לעננים. הגשם יורד ומשקה את השדות, וכך משתמש הקב"ה בטיפות המים שוב ושוב. הוא דואג שעולמנו ימשיך לתפקד ולהצמיח.

מהו תפקידנו אפוא? תפקידנו הוא להוסיף משהו לעולם, ולהפוך אותו למקום טוב יותר. לא מספיק שלא נקלקל את מה שניתן לנו, אלא עלינו לנטוע ולהוסיף בפיתוח ושיפור העולם. זוהי דרישה בסיסית שדורשת התורה מאיתנו - לדאוג שהעולם הזה יהיה מקום טוב יותר מכפי שהיה.

לומדים את האומנות

כיון שהתברר לנו שיש כאן דרישה בסיסית ויסודית שדורש מאיתנו הקב"ה: להיות "נוטעים", ולדאוג שהעולם הזה יהיה מקום טוב יותר, מבינים אנו שציווי זה אינו מוגבל לנטיעה פיזית של אילנות, אלא הוא אמור להקיף כל תחום בחיינו. משכך, עלינו להשקיע מחשבה בענין זה - כיצד אוכל לנטוע דברים טובים בעולם? כיצד אוכל לרומם אותו?

יצירת פאר - פירוש ברור ומתומצת, שבו כל מילה מדוייקת וכל משפט שקול ומדוד. חלק ממה שעשה רש"י בפירושו הוא להתייחס לקושיות שעלולות לצוץ, והוא מיישב אותן במתק לשונו. מאז ועד היום, לא היתה תרומה כה משמעותית כמו פירושו של רש"י. רש"י הותיר אחריו ירושה שאת פירותיה אנחנו אוכלים עד ימינו אנו. כמעט אין אח ורע לתיקון שהביא רש"י לעולמנו.

רשימת מזכי הרבים היא כמעט אינסופית. הלוואי והיתה לי האפשרות לשבת כאן כל הלילה ולמנות בפניכם את תרומותיהם של חכמי ישראל בכל הדורות. חישבו על הרמב"ם ועל התיקון העצום שהביא לעולם. בפעם הראשונה בהיסטוריה, כל התורה כולה סודרה בפרקים והלכות, דבר דבור על אופנו, ועד היום הזה כולנו נהנים מיצירת הפאר הזו. הרמב"ם השאיר אחריו עולם עשיר לאין שיעור לעומת העולם שמצא.

הרשימה לא נגמרת

ואז הגיע מרן השולחן ערוך ונטע נטיעות משלו. כאמור, הרשימה היא בלתי נגמרת: רבינו יונה, החובות הלבבות, הרמח"ל, הגר"א, הבעש"ט, שרה שנירר - כולם השפיעו על אלפי אנשים במשך הדורות.

אכן, רובנו איננו מסוגלים לתקן את העולם בקנה מידה שכזה. אף אחד מאיתנו לא יוכל לחבר פירוש כמו של רש"י, ואין מי שיתיימר להשתוות לפועלו של החפץ חיים זיע"א. פעם שמעתי מאדם גדול שהתבטא, "כל שמירת הלשון של כל יהודי, עד ביאת משיח צדקנו, נזקפת לזכותו של החפץ חיים". אכשר דרא ויהודים רבים נזהרים מאוד בלשונם, והכל תודות לשינוי שחולל החפץ חיים בעולם.

על אף שלא נוכל להגיע להישגים מעין אלו, עדיין יכולים אנו ללמוד מהם כמה עלינו לשאוף לזכות את הרבים באופן ובמידה הראויים לנו, ובכך לנטוע כמה שיותר אילנות טובים ומתוקים שישאירו אחרינו ברכה.

אתה מסוגל!

דברים נפלאים בענין מי שמזכה את הרבים, כותב החובות הלבבות (שער אהבת ה' פרק ו) וזה לשונו: "וראוי לך אחי לדעת כי זכיות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתיקון נפשו לאלקים

החשובות והמשמעותיות ביותר היא זיכוי הרבים. אה! זיכוי הרבים! אין תיקון טוב יותר מאשר להפיץ תורה ומצוות, אמונה וביטחון, בקרב עם ישראל.

הרבה דרכים הן לזכות את הרבים, ואי אפשר להיכנס כעת לפרטים, אך כאשר יהודי חי את חייו עם המבט הזה, ומבין שאחד מתפקידיו הוא לזכות את הרבים, עליו לדעת כי בכך הוא מקיים את הציווי של "וְנִטְעָתֶם כָּל עֵץ מֵאֲכָל" בצורתו השלמה ביותר.

להרבות תורה בכלל ישראל

גדולי ומאורי האומה במשך כל הדורות עסקו בזיכוי הרבים בקנה מידה עצום, והם עזבו עולם מתוקן בהרבה מכפי שמצאו אותו. ניקח לדוגמא את רב אשי שסידר את הש"ס - האם יש לנו בכלל תפיסה בגודל התיקון שהביא לעולם? התלמוד בבלי הוא התורה שלנו. כאשר אנחנו אומרים בתפילה "כי הם חיינו" - הכוונה לתלמוד בבלי. ויצירת פאר זו נזקפת לזכותו של רב אשי. איזה הישג אדיר!

כמובן שהוא לא עשה זאת לבד אלא יחד עם כינוס עצום של חכמים שהתמסרו כל כולם לענין הנשגב של זיכוי הרבים. בבבל פעלו שתי ישיבות מרכזיות, והיא הפכה לביתה של התורה הקדושה בכלל ישראל. רב אשי לקח את כל הלימודים הכלולים בסוגיות השמעתתא, יחד עם כל עניני המוסר שבסוגיות האגדתא, וחברם יחד ליצירת פאר שאין לנו דרך לשער את גדולתה. עד כמה שמסוגלות עינינו להבחין, זיכוי הרבים של רב אשי הוא דבר שאין לו אח ורע בהיסטוריה כולה.

כשמונים שנה לאחר חתימת התלמוד, הגיע רב יוסף גאון והפך את ההישג הזה למשמעותי עוד יותר, כאשר התיר לכתוב את התלמוד. רב אשי סידר ושינן את הש"ס בעל פה - הישג אדיר מאין כמותו - אך רב יוסף גאון חולל מהפכה של ממש ונתן היתר לכתוב את הש"ס. עד לתקופתו, האיסור של "דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבם" חל על התלמוד הבבלי, אך רב יוסף גאון ראה שהתלמוד לא יוכל להתקיים באופן זה, ועל כן התיר לכותבו. אה! עולם חדש! תורתנו הקדושה הפכה לברת השגה עבור כולם!

תיקונו של רש"י

ואז הגיע רש"י הקדוש - אני מדלג על הרבה - ומילא את העולם באור עצום ונפלא. פירוש רש"י הוא

ג' - לנטוע יהודים מתוקים

מדן ועד באר שבע

אך עם כל גודלה של מעלת זיכוי הרבים, ישנה נטיעה אחרת שקודמת לה, נטיעה שהיא לא פחות חשובה, ואולי אף חשובה יותר, עליה ניתן ללמוד מסיפורו של חזקיהו המלך. כידוע, חזקיהו היה מלך צדיק ביותר, והוא הפיץ את התורה בקרב עם ישראל כולו. הפסוק (ישעיה י, כז) אומר עליו: "וְחָבַל עַל מַפְנֵי שָׁמַן", ומסבירה הגמרא (סנהדרין צד, ב) שהכוונה ל"שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות". חזקיהו דאג לכך שבכל רחבי ארץ ישראל, בתי המדרש יוארו בשעות הלילה, ובזכותו יהודים בכל מקום ישבו ולמדו עד שעה מאוחרת. שנים אלו התפרסמו בתולדות ימי עם ישראל, ולא היה להם אח ורע בדרגת לימוד התורה של אומתנו. "בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה". הם ידעו הכל! והיה זה בזכות מאמציו של חזקיהו המלך, ששאף לזכות את הרבים בקנה מידה הגדול ביותר. חזקיהו היה אפוא צדיק גמור, עד כדי כך שהגמרא אומרת כי "ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח!"

מגורש מהעולם הבא

וכאן מגיעה הפתעה גדולה בתולדות חייו של חזקיהו. בפסוק (מלכים ב' כ, א) מסופר שבאותם ימים חלה חזקיהו ונטה למות. הוא שכב על ערש דווי, וישעיהו הנביא בא לבקרו, והודיע לו בנבואה מאת ה': "כֹּה אָמַר ה' צוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה", ומפרשת הגמרא (ברכות י, א): "מת אתה - בעולם הזה, ולא תחיה - לעולם הבא", כלומר, לא רק שתמות בעולם הזה, אלא שאף אין לך חלק לעולם הבא.

"מדוע? על מה הגיע לי עונש זה?" שאל חזקיהו את ישעיהו, שענה לו: "משום שלא עסקת בפריה ורביה" - נמנעת מלישא אשה ולהוליד ילדים.

יתברך, ואילו היה קרוב למלאכים במידותם הטובות ומנהגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו אינם כזכיות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכיותיו נכפלות בעבור זכיותם בכל הימים ובכל הזמנים".

עלינו לדעת כי כל אחד יכול לזכות את הרבים! זוהי שלמות שבכוחו של כל אחד ואחד מאיתנו להשיגה! אל נא תחשוב: "מה אני בסך הכל? אני יהודי פשוט, בלי כסף וקשרים. מה כבר יש בכוחי הדל לפעול?" זה לא נכון. ישנם רבים וטובים - יהודים פשוטים כמוך - שלקחו ברצינות את דבריו של החובות הלבבות ומצאו דרכים שבהן יוכלו להשפיע על אחרים לטובה.

היה יהודי מבני קהילתנו שרכש ערמה של גליונות ישנים של כתבי עת לילדים, עלונים שיצאו בעבר והיו מלאים בתוכן יהודי, ושלח אותם לכתובות של יהודים רחוקים שאין להם כל קשר ליהדות אמיתית. בזכות יהודי זה, משפחות אלו היו מקבלות מדי חודש בחודשו עלון בעל תוכן יהודי איכותי, ועבורם יהודים כאלו שאינם יודעים דבר וחצי דבר על יהדותם, מדובר בברכה של ממש! העלון הזה פתח את עיניהם ונתן להם מושגים של תורה, מצוות, עם ישראל - כל מיני דברים שעליהם מעולם לא שמעו.

היהודי הזה היה איש פשוט, עובד בעיריית ניו יורק. הוא לא היה בעל אמצעים כלל וכלל, ולפעמים, כאשר לא היה בידו הסכום הנדרש לשלוח את העלונים למשפחות, הוא היה עורך מגבית בין מתפללי בית הכנסת על מנת לממן את פעולתו. לא היו לו אמצעים מיוחדים או יכולות יוצאי דופן, ועם זאת הוא מצא דרך להשפיע, והוא זכה להיות בין מזכי הרבים הגדולים של שכונת פלאטבוש. פעולות מעין אלו הינן ביכולתו של כל אחד ואחד. ישנם כל כך הרבה יהודים רחוקים כאן בסביבה, ומי שישתוקק באמת להשפיע עליהם, כבר ימצא את הדרך. לשם מטרה זו הגענו לכאן - לנטוע נטיעות טובות ומתוקות, ובכך לתקן את העולם.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שיערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

של אילנות ופרחי נוי בעולם. הלא העולם אינו יכול להתקיים עם מין אחד של אילנות, גם אם מדובר באילנות היפים ביותר. לא יתכן שיהיה רק סוג צמח אחד. העולם זקוק לוורדים וסיגליות וכל מיני פרחים מרהיבים למראה. כמו כן הוא זקוק לתפוחים ותפוזים ובננות ותמרים ותאנים. אנחנו אוהבים לאכול את כל סוגי הפירות, הלא כן? אינה דומה מתיקותו של המשמש למתיקותו של התפוח. ומתיקות התפוח אינה כמו מתיקות התפוז. כך גם ענבים ואגסים - ההנאות הינן כל כך רבות ומגוונות, והקב"ה מילא את עולמו בכולן.

זוג הורים המולידים ומגדלים ילדים בעלי טבעים שונים ותכונות מגוונות, נוטעים בעולם נטיעות מפוארות שלכל אחת מהן מתיקות ייחודית. כשם שהקב"ה חפץ שהעולם יהיה מלא בכל מיני הנאות, והוא "בורא נפשות רבות וחסרונן", כך הוא חפץ שהעולם יהיה מלא ביהודים מתוקים, שכל אחד מהם מהנה את העולם באופן שונה. יש יהודים רציניים ושקטים, ולעומתם יש עליזים ומלאי מרץ - אלו כמו אלו מביאים לנו הנאה מרובה, ונחוצים מאוד עבור העולם! כמה טוב לנו איתם! כל אחד מביא ברכה מיוחדת ומפוארת לעולם!

כאשר הורים יושבים ומביטים בילדיהם, שלכל אחד מהם אישיות שונה מחבירו, עליהם לדעת שהם נטעו בעולם נטיעות חשובות ביותר. ילד אחד מלא במרץ, השני פחות; אך הוא שקט ומחושב. בת אחת היא שקטה וציינתנית, והשניה קצת עליזה ושובבה. בת נוספת היא עקשנית. כל אלו מוסיפים כל כך הרבה טעם לשבח - כל אחד עם טעמו המיוחד.

יותר מספרי קודש

ומי אחראי לזיכוי הרבים הנפלא והנשגב הזה? האיש והאשה היהודיים המגדלים את הדור הבא של היהודים. נכון, הם לא חיברו אף חיבור מפורסם ואפילו לא אמרו דרשה בנויה לתלפיות. הוא לא חיבר פירוש על הש"ס, והיא לא כתבה אף ספר שו"ת, אך עלינו לדעת כי הם הפיקו דבר שגדול יותר מכל חיבור תורני - הם הולידו בנים צדיקים ותלמידי חכמים, ובנות יראות שמים שיקימו בעצמן משפחות של בני תורה. אי אפשר לתאר את גדולתו של ההישג הזה ששמו ילדים יהודים, ואת תרומתו הכבירה לתיקון העולם.

תשובה זו הפתיעה בהחלט את חזקיהו, שטען להגנתו: "לישא אשה? הלא הייתי עסוק בדברים חשובים בהרבה! כל חיי הוקדשו לזיכוי הרבים! ראה כמה דברים טובים פעלתי, כמה תיקון הבאתי לעולם! הפצתי את לימוד התורה ברחבי ארץ ישראל!"

אך לא, טענה זו לא התקבלה. זיכוי הרבים האדיר של חזקיהו לא עזר לו לנוכח העובדה שהוא נמנע מלישא אשה ולהוליד ילדים.

הזיכוי הבסיסי

סיפור זה מלמד אותנו יסוד עצום: לפני כל זיכוי הרבים, בראש ובראשונה מוטל על האדם להוליד ילדים! זהו הצעד הראשון בזיכוי הרבים, וזהו התיקון שמוטל על האדם לפעול בעולם הזה.

מיום לידתו של האדם, הוא מנצל ומכלה את משאבי העולם. האם אתם מעלים על דעתכם כמה ככרות לחם כל אחד ואחד מאיתנו אכל בימי חייו? אם נשב ונערוך חישוב פשוט, נגלה שמדובר בהר של לחם. ומה עם ירקות? כמה אלפי קילוגרמים של ירקות אכלנו עד כה? כמה אלפי ליטרים של חלב? וכמה בשר ודגים? יתכן ובמשך כל ימי חיינו כבר הספקנו לאכול עדר שלם של פרות! אפילו מים - מים הם משאב יקר ערך - כמה אלפי קוב מים שתינו? ומי מדבר על גלידה? מסתבר שכבר נהננו מטון גלידה במשך חיינו.

נמצא שכבר הספקנו לקחת הרבה מאוד מהעולם הזה, ועלינו לשלם על כל זה! היתכן שנעבור את חיינו כשאנחנו רק לוקחים מהעולם מבלי לתת לו כלום? האם לא מוטלת עלינו החובה לנסות ולהשלים את מה שלקחנו?

נכון, לא נוכל להביא מים חדשים וגם לא אוויר. אמנם אנחנו כן יכולים לנטוע אילנות פרי ולגדל כותנה, אך ישנם דברים חשובים יותר מכך. והדבר החשוב ביותר הוא ילדים. כאשר יהודי מגדל משפחה בדרך התורה, הרי שבזה הוא נוטע את הנטיעה המתוקה ביותר שניתן להעלות על הדעת - ילדים יהודים.

מגוון של ברכות

איש ואשה שנישאים, מקימים משפחה ומגדלים ילדים יהודים טהורים, נוטעים מינים רבים ומגוונים

עילוי גדול לכל הבריות

אכן, במבט ראשון ניתן היה לחשוב כי כל הנושא הזה לא שייך לכאן. נכון, חשוב מאוד שאתקן את עצמי. מוטלת עלי החובה להשלים את נפשי ולהתעלות בתורה ובעבודת ה', אך כיצד זה קשור לנושא שלנו? הלא כאן אנחנו מדברים על לתקן את העולם ולהפוך אותו לטוב יותר, ואילו כאשר אני עובד על עצמי ומתקן את דרכי, אני עושה לעצמי ולא לעולם? כיצד עבודתי תורמת משהו לעולם?

אך למען האמת, גישה זו בטעות יסודה. הבה נטה אוזן לדבריו של המסילת ישרים (פרק א) בענין זה, ועל ידם נבין עד כמה גדולה וחשובה היא התרומה שאנו תורמים לעולם בכך שאנחנו מתקנים את עצמנו. "כי הנה עילוי גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך" - אין כאן רק עילוי לאדם עצמו, אלא לעולם ולכל הבריות שבתוכו.

מהי משמעות הדברים? כיצד הבריאה מתרוממת ומתעלה על ידי עבודתי? אין ספק שיש כאן עומק רב, וכלולים כאן סתרי תורה, אך ברצוני לבאר את הדברים בצורה המובנת לנו.

אם נתבונן, הרי שעבור כל אחד ואחד מאיתנו נדרשת רתימה של כל חלקי הבריאה. לא נוכל להתקיים מבלי שהעולם ינוע על צירו, ויספק עבורנו את כל הנחוץ לקיומנו. כל אחד ואחד מאיתנו זקוק לשמש ולירח, לגשם ולרוח, לקיץ ולחורף. אנו זקוקים לדבורים ופרחים, אדמה, דשא ופרות. עולמנו מלא וגדוש באינספור פרטים, שכולם מאורגנים ומסודרים באופן נפלא ומדויק, המאפשר את קיום העולם על מתכונתו, ואת קיומנו אנו. בלי כל הפרטים הללו, קיומנו כאן היה בלתי אפשרי.

הדברים נכונים לא רק לחלקי הבריאה אלא אף לבני אדם החיים בה. האם אתה מעלה על דעתך כמה אנשים בעולם מועסקים כדי להביא את המזון לצלחת שלך? חקלאים, שלעתים ממוקמים במרחק רב ממך, עמלים יום יום כדי לגדל עבורך חיטים, מטחנות טוחנות אותן עבור לחמך, ומשאיות נושאות לשווקים ולחנויות את התוצרת הנצרכת עבור קיומך. נגרים, צבעים, חשמלאיים ומשלוחנים - כולם נחוצים לך, כמו גם המרכזייה של חברת הטלפון ומנהליה.

אנשים אלו - אותן אמהות המולידות ומגדלות ילדים טהורים, אותם אבות העמלים קשה כדי לפרנס את ילדיהם ולשלם את שכר הלימוד למוסדות התורה - הם הם בוני העולם האמיתיים. הם משלמים עבור כל מה שלקחו מהעולם הזה. אמנם הם לקחו מהעולם הזה אוויר ומים ומזון, אך מה הם הביאו תחתם? דבר גדול ועצום! ילד יהודי! כמה הם הוסיפו לעולם!

ולכן אין להתמהמה במשימה גדולה זו. אליכם, בחורים מבוגרים - הפסיקו לגרור רגליים, והזדרזו להקים בית בישראל. מצאו נערה ביתית טובה שאוהבת לבשל, שאוהבת את הבית, והקימו עמה את ביתכם. תשכחו מכל שאר הדברים החיצוניים והמטופשים שאנשים מחפשים בשידוך. גם אם היא תאבד מדי פעם את שלוות רוחה ותכעס - שווה לכם לסבול את זה, שהרי היא מולידה עבורכם ילדים. זהו הישג אדיר מאין כמותו, ששווה לסבול כל החיים עבורו! אגב, אינכם צריכים לסבול - הדבר תלוי בכם. אם תנהגו בחכמה ובדעת, תדעו להסתדר איתה.

אינכם יכולים לתאר עד כמה גדולה ויקרה היא התרומה הזו לעולם - לנטוע ילדים יהודיים שיפארו את העולם. כל ילד הוא עולם שלם של טוב, ואשרי מי שזוכה לתקן את העולם באופן כה מושלם ונפלא.

לנטוע את עצמנו

וכאן אנו מגיעים לשיא של הנושא שלנו - הנטיעה החשובה ביותר שמוטל על האדם לנטוע בעולם. התבאר שהאופן הנעלה ביותר להביא לתיקון העולם הוא על ידי נטיעת בנים, אך למעשה ה"בן" הראשון והחשוב ביותר שמוטל על האדם לדאוג לו ולהשקיע בו הוא האדם עצמו. אני רגיל תמיד לחזור על דברי המדרש היסודיים על הפסוק בתחילת פרשת נח (בראשית ו, ט), "אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק" המדרש מדייק בכפילות המילה "נח", ומפרש את הפסוק כך: "אלה תולדות נח - נח", כלומר, נח עצמו היה התולדה הראשונה והחשובה ביותר שלו.

נח ידע כי מוטלת עליו המשימה הגדולה של בניית העולם לאחר המבול, והוא הבין כי הבנין החשוב ביותר זה הוא בעצמו. כמובן שמוטל עלינו להוליד ילדים רבים, ואנו מקווים לרוות נחת מכולם, אך עלינו לדעת כי את הנחת המרובה ביותר אנו צריכים לרוות מעצמנו!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

**על מה עלינו לחשוב כאשר אנחנו מסתפרים?
האם יש איזו ענין בשיער שעליו נוכל
לחשוב?**

תשובה:

אם תתבוננו תגלו דבר מעניין: כמות גדולה מאוד של שיער יוצאת מהקרקפת שלנו, ואצל גברים - גם מהפנים. כיצד העור שלנו מסוגל לייצר כל כך הרבה שיער? אנו מביטים ביהודי עטור זקן ארוך - כל השערות הללו צמחו מפניו. זהו נס של ממש!

השאלה היא, מנין העור קיבל את השיער הזה? התשובה היא שזה ממש ניסי ניסים! בכל פעם שאנחנו אוכלים, תאי גופנו הופכים חלק מהמזון לחומר הנקרא "קרטיין", שממנו עשוי השיער. תהליך זה כרוך בניסים רבים. זהו חומר שאיננו מסוגלים לייצר בעצמנו - אילו היה מי שהיה מצליח לייצר אותו, הוא היה הופך למיליונר בין לילה! מדובר בצמר של ממש! כיצד הופך המזון שלנו לצמר? מדובר בלא פחות מנס עצום. הקב"ה ברא בגופנו יכולת מופלאה לקחת כל מזון ולייצר ממנו את החומרים הדרושים לייצור השיער. זהו דבר שראוי לחשוב עליו.

ובעודכם חושבים על כך, אל תשכחו לשים לב לנס נוסף: מדוע השיער צומח רק מפניהם של הגברים ולא של הנשים? זו נקודה נפלאה להתבונן בה. אצל מי שמתגלח - לדוגמה הגויים ברחוב, אי אפשר לראות כל כך הבדל, אך אצל מי שחי בטבעיות רואים שרק הגברים התעטרו בזקן, ואילו לנשים יש פנים חלקות. זה נס.

עלינו ללמוד את הניסים שעושה ה' בעולמו. כמובן שכבר התרגלנו לראות את הדברים הללו ולכן איננו מכירים שזהו נס, אולם אם נתבונן בכך נבין שמדובר בנס לכל דבר וענין.

זהו יסוד גדול בכל יסוד וגישה שאנחנו מבקשים לקנות בנפשינו - חזרה היא מילת המפתח. כל יהודי שמעוניין להתעלות ולקנות קנין אמיתי ברעיונות ומבטי התורה, חייב לעבוד על ענין זה של שינון וחזרה פעמים רבות על אותו יסוד. עלינו לחזור בשכלנו שוב ושוב על היסודות הגדולים שאותם אנו מבקשים לקנות בנפשנו. ולכן כדאי לכל אחד ואחד לחשוב על הנקודות הללו שהזכרנו בכל פעם שהוא מסתפר. אם תחשבו על כך שוב ושוב, בסופו של דבר תזכו לשכל של תורה.

שוטרים, כבאים, עובדי תברואה - העולם כולו עסוק בלשרת אותך.

ואם אתה עובד על עצמך והופך לאדם טוב יותר, הרי שבזה אתה מעלה את העולם כולו, שכן כעת הם משרתים את האדם העליון - יהודי שקונה שלמות בנפשו, שזוהי תכלית העולם. העולם כולו עובד כעת למענך, ופירושו של דבר שהעולם כולו עובד עבור תכליתו, שהיא עבודת ה'.

משנים את העולם

עלינו לעמול כדי להחדיר את היסוד הזה אל תוך הראש שלנו, שכן נכון לעכשיו זהו מושג שרחוק מאוד משכלנו. עלינו לשנן שוב ושוב שכאשר אנחנו משתפרים באיזה ענין, ויהיה זה השיפור הקטן ביותר, הרי שבזה אנו מביאים "עילוי גדול לבריות כולם".

כל יהודי - איש ואשה, נער ונערה, שעובד על עצמו ודואג שהיום הוא יהיה מעט טוב יותר מאשר אתמול, מתקן בזה את העולם. הוא אינו מעלה ומרומם רק את אישיותו אלא את הבריאה כולה. ומבין כל אופני הנטיעה והתיקון הקיימים בעולם, זהו האופן המשובח והמעולה מכולם, שכן בזה אנו מעלים ומרוממים את העולם כולו יחד איתנו.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

"היו נוטעים"

חז"ל מלמדים אותנו על גודל האחריות המוטלת על כתפיו להיות נוטעים ובונים - לדאוג שהעולם הזה לא ייגרע ויהרס על ידינו אלא אדרבה, יהפוך למקום טוב יותר. השבוע נשתדל בלי נדר להפנים את הלימוד החשוב הזה. נדאג בראש ובראשונה לסדר אחרינו, לא ללכלך ולהרוס, ולוודא שכשאנחנו עוזבים איזה מקום, הוא יהיה מסודר ונקי לפחות כמו שמצאנו אותו.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 360
אייר תשפ"ג

עמוד תאורה נפתח אך עקום לסיני ונסבל

התאורה הורו הרבנים שמתחשבים בחלק התחתון בפני עצמו, ואז החוט נמצא מעל כולו. וביארנו במק"א שהטעם כי רק שפת העמוד היא העמוד, ובעמוד תאורה גגול שבשפה של החלק התחתון אין המשך מעליו כלל, והחלק הממשיך בעמוד התאורה יותר זק, אינו המשך לחלק התחתון, ויוצא שהמשקוף מעל כל העמוד.]

אך הדגשנו בשיעורים שכל זה כשידעיים לכוון את הלחי תחת החוט במדידה כשרה [בבקבוק או בפלס המיוחדים לזה], אבל בלי לכוון זה גרוע מאוד, כי יתכן שהעירוב פסול כמה שנים ואף אחד לא שם לב.

בסיור בפתח תקוה בתיקון העירובים

סידורים רבים התקיימו בימי בין הזמנים בס"ד מתחילים את זמן קיץ אחרי חודש מלא בפעילות קודש למען העירוב ולימוד ההלכה. כבר בתחילת חודש ניסן התקיים סיור לאברכים בבני ברק, שהשתתפו בשיעורים ללימוד העירובין למעשה, בעירוב השכונתי במרכז העיר באזור גן ורשא. במהלך הסיור עברו האברכים במשך כשעתיים על מגוון הלכות מעשיות, והאחראי על העירוב הרב דוד גרנט שליט"א הסביר את הבעיות ההלכתיות שנוצרו עקב שינויים שחלו במשך השנים, ואת הפתרונות שעשו עם הכרעת הרבנים בנידונים ההלכתיים.

לאחר מכן התקיים סיור בירושלים בשכונת רמות ב', וגם בו עברו יחד עם אחד מהאחראים בשכונה הרב ויסברג שליט"א, מחבר הגליונות "לערב עירובי", שבקי בפרטי ההלכות והשיטות, והם ראו את ההתמודדות והעשייה המיוחדת, והתפללו בהלכה בכמה וכמה נושאים.

לחי ממשטה שבור, וגם אינו מתהתה החוט

לאחר חג הפסח נערך סיור ביישוב דתי שנמצא סמוך לפתח תקוה, שבחלקים מסוימים היו עמודים מסודרים וכשרים, אבל בחמשה מקומות היו עמודים פסולים ממש. החוט היה מהצד, הלחי לא היה במקום תחת החוט, והחבית היתה שקועה באדמה. האברכים ניסו ללמד זכות על המצב שגילו, ודנו אולי לפי שיטה כלשהי שאיננו פוסקים כמותה יהיה אפשרות להתיר את העירוב. הזכירו שיטות, הסבירו את ההכרעות, והתפללו לדמות דבר לדבר, אך למרבה הצער לא מצאו שיטה נכונה להכשירו.

לחי ממשטה שבר ומדידת סקטור

באחד מהמקומות סמכו על כבל חשמל, והעמידו לחי ממשטח (רפסודה) של סחורות. והנה לגבי לחי ממשטח כתבנו כמה פעמים שיש בעיה שהוא מחורר ולא שלם, אבל האברכים שראו אותו ציינו מיד שכאן אין לו דין לחי כלל, כיון שהקרש התחתון שלו היה חסר, והיה למטה תל יותר מג' טפחים, ואין בו גובה י' טפחים וגם אם היה י' הרי הוא תלוי בגובה, בקיצור זה לא עירוב. ניגשנו למקום והוצאנו את מכשיר המדידה של מקום הכבל, וראינו שבנוסף לכך הוא גם לא נמצא תחת הכבל, למרות שהוא נמשך מהעמוד עוד כחצי מטר, אבל העמוד כל כך עקום, שהכבל עוד כעשר ס"מ אחריו. ואפילו משטח רחב, אפשר לטעות במקום שלו. הצער היה ניכר על פניהם, הם לא האמינו למראה עיניהם. סיפרנו להם שכבר אמרנו את הדברים לאחראי של היישוב, ובכל זאת לא שינו דבר. בסוף הסיבוב יצאו כולם בהרגשה עמוקה, שחייבים לדאוג לידעת הציבור בהלכות עירוב, ושידעו שאין לסמוך על עירוב כלשהו עד שיהיה פיקוח של מיישהו מוכר ומוסמך, ובאופן שנשמע ממנו או מגוף מוסמך שידע גם מהי רמת הפיקוח והתיקונים, ולא מספיק שידעו שיש עירוב או אחראי כלשהו.

עמוד תאורה מתרחב שנפסל בעקמימות קטנה

בין הדברים שהיו בסיור זה, במקום שקשרו את חוטי העירוב לעמודי תאורה מתרחבים בחלק התחתון, ובמצב כזה למדנו שהעירוב יכול להיות כשר, כי דנים את החלק התחתון הרחב כעמוד בפני עצמו, ורואים אותו כאילו עולה עד החוט של העירוב, כמו דין לחי. [ואף למשנ"ב בדין חקק, שסובר שאם העמוד ממשיך למעלה מגובה המשקוף מצדד הפמ"ג להחמיר, ואפילו שהמשקוף מעל העמוד הרי זה מהצד. מ"מ בעמודי

בשורה משמחת

השבוע נפתחה מסגרת מיוחדת בנושא "תחומין" לשילוב בוגרי השיעורים במענה הטלפוני המשודרג של מוקד העירוב, לאחר הכשרה מיוחדת ומבחן קבלה לחיות "מורה הוראה".
להצטרפות לתכנית יש לפנות למרכזיה של מוקד העירוב - 05484-83320 שלוחה 6

הזדמנות!!!

ניתן להצטרף גם מי שלא היה בשיעורים עד כה, על ידי רכישת הסידרה ולימוד עצמי בשילוב ההקלטות והמצגות. ניתן לפנות לטל' הנ"ל ולקבל בדיסק אונקי.

עמוד קרס ונשאר עומד נטווי הרבה מהו שיעור העקמימות עוד הוספנו בימי בין הזמנים לנסוע עם תלמידים מהשיעורים לתקן עירובין בפועל. ביום חמישי האחרון נסענו עם שני אברכים למושב ה. ליד אשקלון, שאחד מהאברכים נהיה הבדק הקבוע של המושב ההוא, והוא נוסע מידי שבוע לבדוק אותו.

עמוד קרס ועמוד בצורה נוטה מאוד

בתחילה שיפצנו כמה מקומות, העמדנו עמודים חדשים, גזמנו ענפים שהפריעו, ועוד, אחרי צהרים כשניגשנו לבדיקה הרגילה, השעה כבר היתה מאוחרת, והיה צריך לבדוק בזריזות ולא להתעכב. ופתאום באחד מפינות היישוב אנו רואים שהעמוד התעקם הרבה מאוד,

התברר שבעקבות זרימת מי הגשמים קרסה תלולית האדמה שעליה הוא עמד, ולא נשאר לו תמיכה כראוי. אמנם עדיין החוטם היו מעל קצה העמוד, וגם הוא היה זקוף מעט, והבדק שאל האם אפשר בדיעבד לדחות את התיקון לשבוע הבא.

והנה כידוע בנושא של עמוד עקום, מקילים בעירובים של היישובים, שגם אם ניכרת העקמימות בכל זאת העירוב כשר בדיעבד, והיישובים הפשוטים מסתפקים ברמה כזו. וגם באותו ישוב היה במקומות אחרים קצת עמודים עקומים, אך לא בכזו רמת עקמימות. וכאן נשאלת השאלה האם יש שיעור של עקמימות שאין להכשיר אפילו בדיעבד.

ולכאורה באחרונים לא הזכירו שיעור בזה, אמנם בחזו"א (סי' ע" ס"ק ו') שבתחילה דן להכשיר עמוד עקום, נקט שאם הוא עולה יותר משיפוע תל המתלקט הוא כשר, ורק אח"כ כתב שאין מקור נאמן להכשירו מהטעם שצריך שהחוט יהיה מכוון כנגד עיקרו של העמוד, לפ"ז צריך שיהיה ישר

השאלה לא היתה מצד איסור גזל, כי מצד זה אין קפיא כשהאבנים נשארים בתוך אתר הבניה והפועלים יקחו אותם אחר כך, ואינם נפסלים משימוש, ובפרט שמדובר בזק שהפועלים עשו דרך הקבלנים לתקן את הנזקים. אבל השאלה היא מצד הביטול של האבנים לקרקע, כיון שברור שהפועלים יקחו אותם לאחר השבת, אולי אין בזה ביטול לקרקע. ואולי יש לשאול להיפך, מי אמר שצריך ביטול לקרקע, וכי לא ניתן לעשות צורת הפתח ומחיצה על מטוס או על בימה שנבנית ליום אחד.

אלא הביאור הוא שאם השטח הוא על הדבר הזמני, אפשר לבנות עליו צורת הפתח ורשות היחיד גמורה, משא"כ כאשר השטח הוא על קרקע קבועה, ויש בעיה שהמחיצה תלויה, כאן לא יועיל להניח דבר זמני, בגלל שהוא לא הקרקע, אלא כמונח על גבי הקרקע, ועדיין הקרקע היא מה שתחתיו, ויוצא שהמחיצה תלויה. לכן צריך שהאבנים יהיו בטלים לקרקע. ועי' ברמ"א סי' שני"ח ס"ב שהביא מחלוקת אם מועיל באבנים ביטול לשבת אחת, ובמשנ"ב מבואר שהיקל בזה. לכן גם לענינינו צריך להיות שיועיל ביטול אפילו שביים ראשון הפועלים יקחו אותם, כיון שעל"פ הרי זה ביטול לשבת אחת.

אך עדיין יש מקום להסתפק, כיון שהוא לא השתמש באבנים סתם המצויות בקרקע, אלא בבלוקים שניכר עליהם שהם מיועדים לבנין, יתכן שדינם כמו חפצים, שבהם לא מועיל ביטול לשבת אחת. ועדיין הם כחפצים המונחים על הקרקע. אלא צריך לקחת אבנים שבורות, או אבני שפה של מדרכה, סוג שמיועד להחשב כקרקע. ואם לא ימצא אבנים כאלו, מומלץ עכ"פ לכסותם בחול, ובכך יחשב כקרקע. אבל בבלוקים גדולים צ"ע האם להקל שהם בטלים בצורה זמנית כל כך.

אבנים שיונתי תחת העמוד לטולאות חלי

ממש. ומשמע שלמקילים שלא סברו שצריך מכוון כנגד עיקרו, השיעור יהיה עד שיפוע תל המתלקט, שהוא כ 24.5 מעלות. אך זה קולא גדולה מאוד. בעבר שאלנו את הגר"מ ברלין שליט"א מה השיעור לקולא בישובים, והוא אמר להקפיד שיהיה נראה כצורת הפתחים, ולא כפתח הרוס, ואין לזה שיעור מוגדר, אבל בדאי שיש להקפיד הרבה יותר משיפוע תל המתלקט.

לאור הדברים ניסינו לבדוק האם בעמוד הזה יש לפחות שיפוע של תל המתלקט. איך מודדים כזה דבר. יש מכשיר מיוחד שיש בו מד מעלות, וכן יש סוג מיוחד של פלס שהמציאו בשנים האחרונות שיש בו סימונים על רמת השיפוע לפי מעלות, ויש עוד כלי מדידה של תל התלקט. אבל כאן אפשר לעשות חשבון פשוט, לעמוד תחת הראש של העמוד, ולראות כמה גובה ראש העמוד מהקרקע, אם הוא נמצא בגובה קצת יותר משני מטרים, א"כ השיפוע הוא יותר מתל המתלקט, והוא נכלל בהגדרה הראשונה שרואים בהו"א של החזו"א. כמובן שזה לא לכתחילה, ואולי גם בקושי בדיעבד, אבל אולי אפשר להשאיר את התיקון הזה לשבוע הבא שנבוא מוקדם, שאל האברך הבודק.

התקנת עמוד מחדש תוך כדי הבדיקה

אמרנו לו, אמנם מדובר בעירוב ברמה של ישוים שבהכרח הם ברמה נמוכה, מחמת שאי אפשר יותר, וגם בישוב הזה יש עוד עמדים עקומים, אבל רמה כזאת של עקמימות אין להשאיר, נצא יחד ונתקן. מיד עצרנו קרוב לעמוד ויצאנו למצוא פתרון לייצב אותו באופן זמני. כשניגשנו ראינו שכל האדמה מסביבו נפלה לתעלת המים, והחלטנו שצריך לעשות חפירה חדשה. כלנו התגייסנו במסירות למען השבת, למרות שהזמן דוחק, הוצאנו מהרכב את מגוון המכשירים המיוחדים לעבודות בשטח, לחלץ את העמוד ולפרק מגוש הבטון שהיה עליו, לחפור בור חדש, לעשות יציקת בטון, ובס"ד תוך זמן קצר היה עמוד מחובר ישר, וקשרנו עליו את החוטים מחדש, והמשכנו בשמחה שזכינו לתקן במהירות ובתיקון טוב וקבוע. [דרך אגב, במצב שהבטון טרי, קושרים את החוטים בעדינות ללא מתיחה חזקה, כדי שהעמוד לא יתעקם לפני שהבטון מתקשה].

גם זה בזכותך?!

במוצאי חג הפסח הוצרכנו לקנות רכב חדש לצורך עבודות העירוב, לאחר שהרכב הקודם יצא מכלל שימוש. מוקד העירוב רכש את הרכב בחסכנות, אך כמובן שצריך רב שיוכל לשמש למשימות המורכבות בהתקנת עירובים בשטח, הובלת עמדים בכבישים ראשיים, נסיעה בשדות וכו'. וכבר בשבוע הראשון הוא שימש לתיקון כמה ישוים. לרכישה זו יש עלות לא קטנה, והיא נעשתה בזכות השותפים הרבים שהזילו מכספם למען הארגון, בקמפיין "עירובין זה לזה" שנערך בשנה שעברה.

אם היית שותף בקמפיין הזה, ותרמת למען הצלת העירובים, דע שגם זה בזכותך!

אם אתה לא מאלו שזכו להיות שותפים במצווה, זכור זאת למציג הבא, את המצוה הזאת אל תשאיר לאחרים, קח את החלק שלך לעולם הבא!

עשיית קרקע מבלוקים האם בטלים לקרקע

סיור נוסף נערך בעירוב שכונתי חדש שהוקם לאחרונה בעיר אלעד, יחד עם האחראים המסורים שביקשו לשמוע הערות, אם ישנם, על מנת לעשות את העירוב בהידור ללא חשש. עברנו וראינו את עבודתם המסורה, והם בעצמם כבר הציגו שאלות שהסתפקו בהם. אחת מהשאלות היתה בצורת הפתח זמנית שהעמידו במקום של בניה, ופתאום הבדק הבחין שחל שינוי במקום בעקבות הבניה, הפועלים חפרו והעמיקו את הקרקע שתחת הלחי.

במצב שיש חפירה תחת הלחי הרי הוא נעשה תלוי באויר, ואם יש באויר שתחתיו חלל גובה ג' טפחים הוא פסול, משום דין מחיצה תלויה (שו"ע סי' שס"ג סי' וס"ו ברמ"א). כיון שבחפירה זו היה קצת יותר מג' טפחים, חיפש האחראי פתרון שיהיה לו קל, בלי לפרק את הלחי ולהרכיבו מחדש, והנה עלה לו רעיון פשוט, להוסיף אבנים תחת הלחי, והם מתבטלים לקרקע [ולענין זה מספיק ביטול לשבת אחת], והקרקע נעשית גבוהה, א"כ שוב הלחי מתחיל תוך ג' טפחים לקרקע. אך השאלה החדשה שהתעוררה לו, האם יכול להשתמש לצורך כך בבלוקים של העבודות.

איך אני יוכל לדעת הלכות עירובין בלי שיש לי מושגים?

עירובין למעשה
עירון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
מגן העיר
☎ 054-84-833-28

מוקד העירוב
מגן העיר
☎ 054-84-833-28

כשר או פסול? מהודר או בדיעבד?

זאת או תוכל לדעת ולחזור, בחצרות ולחזור ללימוד "עירובין למעשה" שע"י "מוקד העירוב"

 <p>כך נראה הדין בבנייה ליישוב פ.ת. מלבד זה פסול</p>	 <p>זה מה שהאחרוני הראה לנו, והדין התיקון במצוות</p>	 <p>כך נראה הדין ליישוב פ.ת. האם פסול עקום מוקד, מכר, שיפוע ותחזוק</p>	 <p>כך נראה הדין ליישוב פ.ת. האם פסול מוקד ומוקד ממוקד</p>
 <p>עמודי לוח ליישוב פ.ת. חיים - כשר או פסול</p>	 <p>חיים ותיקון ביישוב פ.ת. מוקד ביישוב פ.ת.</p>	 <p>חיים ותיקון ביישוב פ.ת. חיים ותיקון ביישוב פ.ת.</p>	 <p>חיים ותיקון ביישוב פ.ת. חיים ותיקון ביישוב פ.ת.</p>

אתה מוזמן להצטרף אלינו, להבין, לדעת, וגם להתמחות בימים הקרובים מתחילים מחזור חדש - לימוד הלכות עירובין למעשה 12 שיעורים! לימוד מקיף, הלכה, פרקטיקה, סיכומים, מבחן, סיור בשטח, תעודות בירושלים: בימי ראשון בסמוך לישבת מיר, בשעה 5:30 אה"צ ובאזור צומת בר אילן - בשעה 8:00 בערב ובני ברק: בימי שלישי בבהכ"ס צעירים, בשעה 8:00 בערב במדעי עילית: בימי חמישי רח הסבא מסלובדקה, בשעה 8:00 בערב

לפרטים ולהרשמה, בטלפון 055-678-3323

חדש! נפתחה המסגרת החדשה - שלב ב' "שימוש בבית ההוראה" להשתלב במענה הטלפוני של "מוקד העירוב" ההצטרפות לבוגרי השיעורים - 0548483320 שלוחה 5

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

דבר המערכת

לפני המלך, וכן כשהישמעאלי שמתפלל זכיון שתפילתו לאדון יחיד בורא
עולם, יש כנגדו שכונה ואסור להפסיקו.

והחפץ חיים בוכר למרים פרק י"ח התעוררות להתגלות כבוד ה' כתב, אין
**ברצונו של הקב"ה לשוב אליו אם לא שנושב מדרכנו הרעה שהלכנו, ונרגיל
עצמינו להיות זהירים בקדושת בית המדרש ובית הכנסת שהם לעת עתה
בתי מקדש מעט, ויהיה תיקון בזה על העבר אז קרובה ישועת ה' לבוא. א"כ**
מוכרח 'יחזק במעוזי' להוסיף כבוד לבתי מקדש מעט, וזהו מה שהקב"ה מבקש
מהדור האחרון.

הכל תלוי בהכנה לפני הכניסה

בספרים הקדושים מביאים מהאלישיך הקדוש, שבבית המקדש שיבנה בימינו
בקרוב, האדם שיכין את עצמו לירא מהשכינה השורה בביהמ"ק לפני שיכנס
יזכה להרגיש קדושה וקרבת אלקים שתעלהו בדרגות של תשובה ויראה
ומדרגות רוחניות, אבל האדם שלא הכין ליבו לפני כניסתו לא ירגיש שום
קדושה ולהיפך ירגיש קרירות וכאילו נמצא בביתו, לא רק שלא יתעלה, אלא
יתנהג בקרירות היפוך המצוה דמקדשי תיראו, ד' ירחם.

וכתבו הספרים דאיתו דבר בבתי מקדש מעט. והח"ח (פתיחה עשין ז') מביא
את הזוהר בפר' תרומה וז"ל, מאן דמשתעי בבי כנישתא מלין דחול, וי ליה
דאחוי פרודא, וי ליה דגרע מהימנותא, וי ליה וכו' דאחוי דהא לית אלקא ולא
אשכח תמן, ולית ליה חולקא בה ולא דחל מנה, ואנהיג קלנא בתקונא עלאה
דלעילא. [תרגום: מי שמדבר בבית הכנסת בדברי חול אוי לו שמראה פירוד,
אוי לו שגורע את האמונה, אוי לו שאין לו חלק באלוקי ישראל, שמראה שהרי
אין לו אלוך ואינו נמצא שם ולא פוחד ממנו, ונוהג בזיון בתיקון העליון
שלמעלה]. ד' ירחם.

ולכן מה טוב עשו עצה נפלאה שמחוץ לבתי כנסיות ובתי מדרשות העתיקו
באותיות גדולות לשון המ"ב בסי' מ"ו הלכה למעשה מהארז"ל "קודם בואו
לביהמ"ק בעוד שהוא עדיין בחצר בית הכנסת יאמר בבית אלקים נהלך ברגש,
ורגיש וירתע עצמו בהכנסו לביהמ"ק מרוב פחדו וימתין וישהה מעט ויאמר
ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך ואז יכנס.

ובספר אור השנים כתב שהאר"י כתב זה גם כשכנס למנוחה או מעריב או
ללמוד וזה לא דין רק בכניסתו בבוקר, בינה זאת!
יש שכתבו בכניסה לביהמ"ק פה מדברים רק עם הקב"ה, והרי דברים ק"ו, אם
לפני השינה אסטניס מכבה את המכשיר וכן כשכנס לאחד מגדולי הרבנים
האדמו"רים לברכה לעיצה וודאי מכבה - ובבית ד' וודאי שחייב להזכיר לעצמו
כי זה בית ד'.

ישנה הערה עצומה בלשון המ"ב סימן קנ"א סק"י וז"ל, האר"י היה נוהר מאוד
שלא לדבר בבית הכנסת רק תפילה אפילו דברי מוסר לא דבר פן ימשך ממנו
דברי חול. וצע"ק דפתח המ"ב רק תפילה משמע אפילו לא למד מוסר לעצמו,
וסיים דברי מוסר לא דבר משמע עם אחרים דע"י כך ח"ו ימשך.
ומביאים שהתורת חיים כתב שהקדוש האר"י נוהר מאוד גם מדברי מוסר וגם
הרמ"ך, ורק לא הזהירו לאחרים. אבל ודאי מזה שמביאו המ"ב צריך להבין
כמה חמור הדבר שאפי' זכוי הרבים נמנעו האר"י והרמ"ך שמא ימשך, ולשון
המ"ב בסק"ב הירא לדבר ה' ישים תמיד עינו וליבו לזה שלא ידבר שום דברים
בטלים בביהמ"ק ובית המדרש והמקום יהיה מיוחד רק לתורה ולתפילה. יה"ר
שנוכה כלונו להתחזק בשמירת קדושת בתי מקדש מעט.

בירורי הלכה

קדושת בית הכנסת, דמה שהוא רק שכירות ורק קנין פירות אינו טעם שלא
יהיה בו קדושה, אלא הטעם משום שהוא ארעי)

ב. המשנ"ב בסי' קנ"ג סקנ"א כותב: דהזמין מקום מסוים לתפילה לפי שעה,
וכגון עד שיעבור הרגל או היריד לא חשיבה הזמנה כלל, ואפילו בשעת היריד
יותר לאכול ולשתות בו, וכן כתב בסי' קנ"א בביהמ"ל ד"ה להשתמש בו, דכל

**ברצונו השבוע להביא דברי חיזוק מאת הגר"מ מרצבך שליט"א, ר"מ
ישיבת קול תורה, וז"ל:**

לפני כעשרים שנה בעיצומו של ליל הסדר התרחש פיגוע בבית מלון בנתניה,
ול"ע נרצחו 32 יהודים הי"ד. במוצאי יו"ט נכנס הגה"צ רבי קולדצקי שליט"א
למרח"ש אלישיב זצוק"ל ושאלו במה להתחזק, ענהו מרח"ש זצוק"ל, צריך
להתחזק לתת כבוד לה'. "הבו לה' כבוד שמו", וכן "הבו לה' כבוד ועוז"
(תהילים כ"ט). ובירמיהו (י"ג, ט"ז) "תנו לה' אלוקים כבוד בטרם יחשיך", ואמר
התרגום יונתן הבו קדם ה' אלקכון יקרא עד לא תיתי עלליכון עקא ותהוון
דמין לדמהלכין, עיי"ש עוד.

ואמר מרח"ש הגריש"א זצוק"ל להגיע רבע שעה קודם זמן התפילה להספיק
בישוב הדעת ברכות השחר וקרבתו, ולאמר בישוב הדעת פסודי?

ובשנת תש"ג היה מחלת הפוליו ואמר המשגיח המכתב מאליהו זצוק"ל האם
הקב"ה עשה מגיפה בשביל שהרופאים ימצאו פתרון, עוד כוחי ועוצם ידי?
אלא צריך להתחזק לומר פסוקי דזמרה במקום 15 דקות, 17 דקות, וכן הנהיג
בישיבת פונובויז.

**כחיום שנהיגו תלויים בפלאפון כתבו רבותינו שכניסת פלאפון לבתי כנסיות
ובתי מדרשות זה היפך כבוד לה' ולכן כשנזרקנו לפני שלש שנים מבתי כנסיות
ובתי מדרשות ד' ירחם כתב הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, נראה שזהו אות מן
השמים בעון שמזלזלים בקדושת ביהמ"ק בזה שבשעה שתתפללים
הפלאפונים פתוחים ומדברים בהם והוי זלזול גדול בתפילה ובקדושת ביהמ"ק
שלא שערם אבותינו מעולם והוא נגד ההלכה.**

ובקהלת (ג', י"ד) והאלקים עשה שיראו מלפניו, ואמר התרגום ובעדן דיתו
פורענותא בעלמא, ד' הוא דעבד בגין דיחלון בני אנשא מן קדמוהי.
ובישיעהו הנביא (כ"ז, ב') 'כיום הוא כרם חמר ענו לה' / מפרש רש"י בעת
הגאולה ישירו לישראל זו היא כרם חמר. (פסוק ג') 'אני ה' נוצרה לרגעים
אשקנה', מבאר רש"י הקב"ה בעת הגלות שומר הקב"ה את ישראל. (פסוק ד')
'חמה אין לי, ומפרש"י אין לי פה להגביר חמתו על האומות לפי שאף ישראל
חוטאין ומדת הדין מקטרגת. 'מי יתנני שמיר שית במלחמה', ומפרש"י בבני
מלחמתי והוא ישמעאל. וכמו שפרש"י בשירת הים 'תהרוס קמין' הקמים
נגדך, ומי הם, הקמים על ישראל, וברש"י פר' בהעלותך מביא מהספרא, כל
הקם נגד ישראל קם כנגד מי שאמר והיה העולם. וממשיך רש"י בישיעהו, מי
יתנני ואוכל לפקוד עליה ולא תוכל מדת הדין למחות, שישובו ישראל
בתשובה. (פסוק ה') 'או יחזק במעוזי יעשה שלום לי' מפרש"י ממדת הדין
שלא יוכל לקטרג ולומר מה נשתנו אלו מאלו. והדבר צריך עיון, מה מדת הדין
מקטרגת שאנחנו לא שונים מישמעאלים, מלבד מה שאנחנו רחמנים והם
רוצחים ההבדל בינינו כמטחוי קשת?

ועל דרך הפשט כשראיתי בעלון החשוב קדושת בתי מקדש מעט, משיחתו של
הרב יעקב שיש שליט"א, על קבלן ערבי שטען שבמסגד הוא לא מכניס
פלאפון. וזהי תביעה שאנו צריכים להתחזק בכבוד שמים - בביתו של הקב"ה,
ויובן שהקב"ה מתחנן לדור האחרון 'יחזק במעוזי' מקום השראת השכינה.

סיפר לי הנהג של הגאון הצדיק רבי זונדל קרויזר זצוק"ל ששאלו לרבו, האם
נכון הדבר שהמהר"ל דיסקין זע"א לא עבר לפני ישמעאלי בשעה שהשתחוה
להקב"ה, אמר לו הגה"צ רבי זונדל זה פשוט פשוט, ולא צריך למסור בשם
מהר"ל דיסקין, שאל הנהג איפה ש כאן עומד לפני הקב"ה, ענה לו ר' זונדל,
הקב"ה מחשיב כל השתחואה והכניעה ואז מבקש בקשותיו ויש בזה עומד

בעניין קדושת המקומות המשמשים לתפילה, וביהמ"ק עראי.

א. בשו"ע קנ"ד סעי' ב' השוכרים בית ומתפללים בו אין בו קדושת ביהמ"ק,
וכתב המשנ"ב, וטעם הדבר כיון שבכלות הזמן יש ביד בעה"ב שלא להשכיר
להם א"כ אינו אלא עראי ואין בו קדושה. (והביא שם בשעה"צ שהפ"מ כתב
דאם שוכרים בית הכנסת לימים רבים וקובעים שם מקום תפילה יש עליהם

לעילוי נשמת מן רשכבה"ג שה"ת רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוק"ל

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר משה בן מרים, יהושע בן עלקא, ולישועת שרה אסתר ואלישבע מלכה בת מיכל מישל. ולע"נ הגאון רבי מנחם מנדל בהרה"ח רבי אריה צ"ל.

שהתנה לפי שעה אין בו קדושת בית הכנסת כלל, ואעפ"כ אין נוהגין בו קלות ראש כגון חשבונות וכ"ש שחוק והתול.

ג. המשנ"ב בסי' קנ"ג סק"ב כתב: אם לפי שעה הקדישו היינו שאמר סתם אני מזמין אותה לרגלים והיינו קבע מקום לזמן מסויים להתפלל בו, אולם הוא קבוע לזמן ההוא, כגון שקבע זמן לרגלים באופן קבוע אבל רק אז מתפלל בו, וכן יחדו מקום רק לשבת, אזי באותו הזמן יש בו קדושת בית הכנסת, אבל שלא באותו הזמן מותר.

ומ"ד הגרמ"מ לובין שליט"א הוסיף: דין זה שמקום שעשוי לתפילה לרגלים קדוש בזמן הרגל, הוא חידוש ולכאורה כיון שבשאר ימות השנה אינו עומד לביהכ"נ אלא לחול ממילא אינו מיוחד לביהכ"נ, ודין זה מקורו בחוות יאיר שחידש שהקדושה תליא לפי תנאו, אך מ"מ נראה דזה דווקא כשמתנה במפורש שיהיה ביהכ"נ לרגלים, אך אם אינו רוצה שיהיה קדוש בקדושת ביהכ"נ בזמן הרגל לא חל עליו קדושה כלל וא"צ בזה לדן תנאי.

ד. סי' קנ"ד רחבה של עיר שמתפללים בו קבוע בזמן תעניות אין בו קדושה כלל והטעם שאין זה אלא ארעי, וביאר בחות יאיר (סי' נט') שרחבה אין עושים אותה לקובעה למקום קדושה, אלא אדברה מתפללים בה בתעניות כדי להראש טעם הגלות, או כדי לבנות עצמנו בפרהסיא משא"כ שקבע מקום קבוע משום שצריך לאותו זמנים היו קביעות בפרם ויש בו קדושת ביהכ"נ.

ה. סי' קנ"ד משנ"ב סק"ג עזרות שלנו לא עדיפי מבתים ומחצירות שאינם מתפללים שם אלא שהם נדחקים, ומ"מ אפשר לומר הואיל ומתפללים שם תדיר כל זמן שהם נדחקים אע"פ שהוא אקראי לגבי זה המתפלל, המקום נעשה קבוע לעצמנו והוא מהמחיר"ט ח"ב יור"ד ד', דכיון שמתפללים שם באופן קבוע העצמנו ממילא יש בו קדושת ביהכ"נ, דאינו עראי אלא קבוע.

ו. ומעתה פשוט שכל מקומות המלוניות והמלונות, שמעמידים אולם מסוים לתפילה אין בו קדושת ביהכ"נ דאין זה אלא עראי, דלא באים לקבוע בו מקום תפילה אלא להתפלל משום שאין להם בית הכנסת.

ז. מעברים הסמוכים לביהכ"נ והמאחרים מתפללים שם, אך אין המקום מיועד לקיבוץ אנשים ותפילת המאחרים מפריעה למעבר, אין זה בכלל דברי המהר"ט ואין המקום קדוש בקדושת ביהכ"נ.

ח. ויש לומר ביותר, דכל שהמקום משמש בבית הכנסת לעוד שימושי חול, כמעבר כמתלים, כמקום מכירות לבית הכנסת וכו', אזי אף בשעה שמתפללים שם לא יהיה קדוש, שאף שמתפללים לא נקבע אף באותו השעה שהוא מקום תפילה בלבד, והוי כמקום כבית מדרש של אדם יחיד, שנתבאר לעיל שכיון שמתחילה עומד עוד לשימושים ממילא אין בו קדושת בית הכנסת, דהמושג של קדושה שהדבר מופרש ומובדל לבית הכנסת, אבל שעומד לשאר דברים לא חל עליו קדושה, ואפילו בשעת תפילה.

ט. ומה"ט יש לדון בחצירות בית הכנסת שעושים שם 'קידוש לבנה' באופן קבוע, דלכאורה יש לדון כמקום תפילה וקדושה, ופשוט שהיינו רק בזמן שעושים את הקידוש לבנה, אולם יש לדון שאפילו באותו שעה לא יחול קדושה מאחר ויש בו עוד שימושים ואף בשעה זו לא נתייחד להפקיע את שאר השימושים (מלבד שיש לדון שקידוש לבנה אינו תפילה).

י. רחבת הכותל המערבי התחתונה (המיועדת לתפילה) יש בה קדושת בית הכנסת (הגר"ש אלישיב).

[הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ בישיבת הרב מן ההר]

קוראים כותבים

בשבוע שעבר שמעתי את הגה"צ רבי יצחק קולדצקי, וכדרכו הוא חיזק את הציבור ובת"ד הוא דיבר בעניין כבוד ביהכ"נ וכבוד התפילה, הוא סיפר על הסטייפלר שראה לאחד שלמד באמצע חזרת הש"ץ, הסטייפלר ניגש אליו וסגר לו את הספר. לא יתכן שכשמשבחים להקב"ה משהו יוציא עצמו מהכלל, הרי זה זלוזל בכבוד הקב"ה. וסיפר עוד על מה שראה אצל הרב אלישיב ור' חיים קניבסקי שבמשך כל חזרת הש"ץ עכבו עם האצבע על כל מילה היוצאת מפי הש"ץ.

הש"רע סי' קכ"ד ס"ו כתוב, שהשח בחזרת הש"ץ גוערין בו. וסיפר לי אברך שבצעירותו זכה להתפלל במחיצת הגר"ש אלישיב זצ"ל ב'קראון' לצערינו היו שם שנים שדיברו בחזרת הש"ץ, הרב אלישיב שהיה שקוע כולו בהקשבה לש"ץ עם אצבע בסידור, השמיע ששששש... השנים שדיברו הסתכלו לצדיהם לראות מי משתיקם, ומשלא מצאו מי שהשתיקם המשיכו לדבר, שוב חזר הרב אלישיב והשמיע ששששש... ואז הם ראו שמרן זצ"ל משתיקם והפסיקו לדבר וה"ר שנוכה כולנו להתחזק בשמירת קדושת בית הכנסת. י.ס. כולל חזו"א

סיפור השבוע

ובלילה אחד נתגלה לי בחלומי והנה אני רואה איך שידיו ופניו מלאי בצרעת ושחין באופן נורא ומבהיל. נזדעזעתי מאד לראותו בכך, ושאלתיו בחלום על מה ולמה הגיע לך כך?! בשרון לב סיפר לי: כל זה הגיע לי על כך שהייתי מדבר עמך בעת שירת 'לכה דודי' בבית הכנסת, וכעת כיון שאני כ"כ צרוע ומוכה שחין איני יכול להגיע למקומי ולהיכנס לשום היכל, וכך אני נע ונד בעולמות... ככה דיבר אלי האי"ש, וברוב תחנונים ביקש ממני שאעשה ככל יכולתי לטובת נשמתו. ויהי בבוקר ותפעם רוחי למראה החלום, וישבתי וחשבתי מה אני יכול לעשות לטובת נשמת ידידי ז"ל שיבוא על תיקונו. החלטתי אפוא שמשבוע זה ואילך אסתובב בכל שבת בבתי המדרשות שבעירי לעורר את אחבי על גודל חומרת שיחה בביהמ"ד בשעת התפילה, וכן אספר להם על חלומי, ויהא זה לזכות ולעילוי נשמתו של ידידי ז"ל. ואכן כך עשיתי. מאז התחלתי לכתת רגלי בכל שבת לביהמ"ד אחר בכל קצוות העיר לעודד את מתפללי ביהמ"ד. אמנם שבת חלתי וציפיתי לראות אות וסימן מן השמים שאכן אני מסייע בטרחתי זאת לנשמת ידידי ז"ל. עבר זמן רב, ועדיין לא ראיתי שום סימן. כעבור כחצי שנה מאז שהתחלתי בפעולות הללו ברוב טרחה ויגיעה, והנה לילה אחד שוב רואה אני את ידידי, והפעם פניו וזהרות באור יקרות, ואין שום סימן מכל הצרעת והשחין שנראו עליו בחלום הראשון. הוא הודה לי על כל מה שעשיתי למענו ובישר לי ש"ב"ה כבר הגיע למקום מנוחתו בזכות פעולותי לעורר יהודים על האיסור החמור שלא לדבר בעת התפילה.

את הסיפור הבא סיפר בשיעורו מגיד המשרים הר"ג ר' מאיר אקער שליט"א, אשר שמע אותו מבעל המעשה בעצמו וכך סיפר: לאחרונה נסעתי לאשדוד כדי להשתתף בשמחת בר מצוה של יתום אחד מחניכי 'בנינו'. הגעתי לשמחה, והנה אני רואה יהודי בשנות החמישים לחייו המסתובב באולם ממש כבעל השמחה, מקבל את פני האורחים ומחלק כיבוד. כאחד שמכיר את המשפחה ונמצא הרבה בקשר אתם, רציתי לדעת מי הוא האיש הזה הקרוב כל כך לשמחה וטורח כל כך שהכל יהיה על הצד היותר טוב.

ניגשתי לתלמידי היקר 'חתן הבר-מצוה' ושאלתי על אותו יהודי, האם הוא דוד שלו או קרוב משפחה? לשמע שאלתי ענה לי החתן בהתרגשות: "אה, יהודי זה היה ידיד קרוב מאוד לאבי ז"ל, אני מציע לך לגשת אליו, יש לו סיפור נפלא ונורא על הקשר שלו לאבי ז"ל. גש אליו והוא יספר לך את כל העניין." כך עשיתי, ניגשתי אל האיש, והוא השיב לי כי כעת הוא עסוק מאד בקבלת האורחים, וא"ה כשיתפנה יספר לי. בסוף השמחה, כאשר סוף סוף התפנה 'בעל השמחה' התיישבנו בצד והוא החל לגולל באוזני את סיפורו: אני, אבלחט"א, הייתי ידיד טוב של אבי החתן דגן. היינו יושבים ביחד בביהמ"ד בתפלות שבת קודש, וכיהודים יראי שמים זנהרנו שלא לדבר בעת התפילה כפסק הש"ע, אך בעת שירת 'לכה דודי' היינו יושבים כל שבוע ומדברים על דא ועל הא, והורינו היתר לעצמנו ש"ע"ז לא נפסק בשו"ע שאסור ואין זה בגדד 'מדבר בעת התפילה'. חלפו ועברו הימים, ולצערי נחלה ידידי ז"ל, ומצבו התדרדר, עד ש"ע נתבקש לשיבה של מעלה. ויהי כעבור זמן מפטירתו,

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון, נתקבלה בקשה להפצת הגליון במודיעין-עילית. לצורך כך אנו זקוקים לתרומה חודשית בסך שלוש מאות שקל. המעוניין לזכות במצווה גדולה זו, נא לפנות לטלפון 0527101970 בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 לשליחת חומר ולקבלת הגליון: פקס: 15335748722 v0527176420@gmail.com

שאלות מוסר

שאלות מתורת המוסר בנושאי הפרשה ותשובותיהם הלקוחות מתוך תורת שיחותיו של המשגיח הגאון הצדיק רבי משה אהרן ברורמן זצוק"ל על פרשיות השבוע

פרשת קדושים

ויקרא

הקדמה:

בפרשת 'קדושים' בתחילתה דבר אל כל בני ישראל (וי, ב) פרש"י: 'מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה' (והוא מתו"כ כד, ה).

'ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם', מודגש שהציווי להיות קדושים הוא משום שה' הוא אלוקיכם הוא 'קדוש', ובאבן עזרא בסוף פרשת איסור אכילת שרצים כתב 'כי לא העליתי אתכם מארץ מצרים כי אם להיות לכם לאלוקים, ואם לא תהיו קדושים לא אהיה לכם לאלוקים, על כן אם רצונכם שאהיה לכם לאלוקים תהיו קדושים'.

מבואר, שאין הקב"ה כביכול אלוקים אם לא יהיו קדושים. ועניין מעלת הקדושה היא אצל ישראל משום שה' הוא אלוקיכם, והוא יתברך 'קדוש' ורק כשתהיו 'קדושים' הרי הוא 'אלוקיכם', כי אז מתקיים אצלם מעלת היותם דומים לאלוקיכם, כידוע שהתכלית 'הווי דומה לו' מה הוא אף אתה' ובזה הם דבקים בו יתברך ומתקדשים בקדושתו.

השאלה: מדוע דווקא מעלת קדושים היא התנאי שהקב"ה אלוקיכם רק אם כן, הרי יש עוד מעלות של י"ג מידות רחום חנון וכו' שעל כולם נאמר 'הווי דומה לו', למה דווקא מעלת הקדושה היא התנאי ל'אני ד' אלוקיכם'?

ובכלל מהי מעלת הקדושה שבה צריך להיות דומה למציאותו יתברך, וכשם שהוא קדוש אף אתה אהיה קדוש?

התשובה: הנה שונה כל 'הווי דומה לו' ו'מה הוא אף אתה', ממעלת הקדושה, כי מעלת הקדושה שצריך להיות דומה בו להקב"ה, אינה מצד 'הווי דומה לו' אלא כי הקב"ה ברא את האדם 'כצלמנו כדמותנו' 'בצלם אלוקים ברא את האדם' וממילא צריך הוא להידמות לו יתברך.

הרחב דבר:

דהיינו שונה מעלת הקדושה מכל מצוות 'והלכת בדרכיו' להיות רחום וחנון וכו' כי כאן ה'דומה לו' - היינו אפשרות הקדושה - הוא רק משום היותך דומה לו, ורק מכך שהוא דומה לו, יכול להיות קדושה.

והיינו כי כל קדושה הקיימת באדם ושאדם צריך להיות בקדושה, הוא רק מכך שהוא דומה לה' - 'בצלם אלוקים ברא את האדם', ואם אדם לא חי בקדושה ולא מתקרב אל דרגתה, ה'בצלם אלוקים' שבו כביכול הוא לשווא, ואינו 'בצלם אלוקים' שהוא עיקרו הוא להגיע ולהיות ב'קדושה', וזה כל מטרת 'בצלם אלוקים' שבו, להיות דומה לו יתברך ולהתקרב להקב"ה, ולכן רק מי שהוא בצלם אלוקים הרי הוא חיי קדושה, כי בכוח הצלם אלוקים בלבד אפשר להגיע למעלת הקדושה, ולפיכך אין נאמרה מצוות קדושה בנשים, כי הם אינם 'בצלם אלוקים ברא את האדם'.

ומובן שאין זה שייך כלל אצל אומות העולם, אף שבשאר מידות שייך מעשה של חסד ורחמנות גם בהם, אך קדושה האמור כאן אינו אלא בישראל, וקדושה באומות העולם איננה, רק בעם ישראל יכולה להיות קדושה, ואין שייך אצל אומות כלל קיום זה של 'קדושה', וזה המבדיל בין ישראל לאומות העולם, שהרי נאמר 'והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה', ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי'.

הנה ברש"י על הפסוק הנ"ל 'והייתם לי קדושים' כתב: 'אם אתם מובדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו'.

שאלה נוספת: אך מהי מעלת הקדושה, תחילתה ועיקר ראש מדרגתה?

תוספת לשאלה: הרי נכללו בפרשת קדושים ציונים של איסור עבודה זרה, וכן 'לא תגנובו' 'לא תכחשו' ו'לא

תשקרו איש בעמיתו' ושאר איסורי בין אדם לחברו, איסורי עריות וכיו"ב, שהם לכאורה מחויבים ועומדים אף למי שאינו עומד במעלת הקדושה אשר קשורה ב'אני ה' מקדישכם' אם כן מהי השגת הקדושה?

התשובה: תחילת השגת הקדושה הוא מה שכתב ונתבאר על ידי מרנא הגר"ש שקופ זצוק"ל בהקדמתו לספר 'שערי יושר' בזה הלשון (בחלקו): "אלא המובן הוא, שעניין הקדושה היא, שמוטל על האדם להתאמץ שתכלית כל מעשה ומעשה עשייה ופועל לא יהא בזה משום עשיית ומילוי רצונו הפרטי, אלא שעל ידי מעשה זה יכול להיות תועלת וטובה לכלל כולו, וכו' נטילה מן העולם בעבור עצמו למלאות תאוותו ורצונו, זהו ההפך ממעלת הקדושה, כי הקדושה היא 'קדוש אני' היינו כמו שאצלו יתברך לא שייך כלל וכלל שיהא כביכול איזה מעשה שהוא לצורך ולתועלתו ח"ו, אלא כל מה שאנו רואים ממעשיו יתברך ופעולותיו הם עבור וכדי לזכות את הנבראים בלבד, וזה בעצם הבריאה עצמה וכן בכל רגע ורגע שמקיים את העולם הכל זה מיוחד ונעשה לטובת זולתו - כביכול".

וממשיך מרן הגר"ש: כן האדם צריך לפעול על עצמו שתוכנו של מעשיו ותכליתן יהיו מופרשים ונפרדים מהשייכות למילוי רצון עצמו ותאוות גופו, וכו' שבכך הוא מפקיע את עשיית מעשיו והתעסקותו שלא יהיו למלאות רצון עצמו, אלא משייכם לכך שהכלל יפיקו תועלת מקיומו ובריאותו של העושה את המעשה, ואי"ז כלל לרצונותיו ותאוותו'.

וכוונת דברי מרן הגר"ש זצוק"ל שהרי אצלו יתברך שהוא השלם האמיתי בתכלית השלמות, ולא נמצא בו חסר כלל, כלשון הרמח"ל בדרך ה' פ"ב אות א', לא שייך שיאמר אצלו שהוא רוצה להשלים איזה חיסרון או להביא לו איזה חסר, וכן המשיך שם: 'שהאדם שרוצה ללכת בדרכיו ולהיות דומה לו כביכול, צריך שגם הוא יהא משוחרר ומסולק לגמרי משייכות כל שהוא מהרגשת מילוי רצונו ותאוותו, אלא שכל מעשיו יעשה מתוך כוונה שבכך יוכל להיטיב עם אחרים, עכ"ל.

ובזה מובן לנו, שהאדם יכול ללכת בדרכיו יתברך, כי 'בצלם אלוקים ברא את האדם' ולהידמות לו בכך שאין אצלו חסר וללא רצון להשלים לו ולהביא לו איזה משהו בענייני הגשמיות עולם הזה והגוף, והיינו מאחר ש'בצלם אלוקים' ברא, כמו שכתב ב'נפש החיים' שיש לו כוח שליטה על כל הכוחות שזה משמעות שם 'אלוקים' ומכוח זה יכול לשלוט על כוחות עצמו, שלא ישלטו עליו להמשיכו אחריהם, ורק לכן יכול לשלוט בעצמו ולהביא לידי כך שלא ירגיש חיסרון וחסר ויכוון כל מעשיו בשביל הכלל ולמענו, ולא לטובת עצמו כלל, וזאת מכך שהוא 'אלוקים' בצלם שלו, ובלי שהיה בו 'צלם אלוקים' הרי לא יכול לשלוט בעצמו בכוחותיו ובמידותיו, היא תחילת מעלת הקדושה באדם, ומעלת הקדושה עצמה.

והנה כדברים אלו ממש כתב מרן המשגיח הגר"י ממיר זצוק"ל (דעת תורה פרשת קדושים עמוד קע"ב) שהרמב"ן כתב שיתכן שאדם לא יעבור על שום איסור במאכלו ושתייתו, 'והנה יהיה נבל ברשות התורה', הנה חשב אותו ותיארו בשם 'נבל', והנה בפסוק בתהילים 'אמר נבל בלבו, אין אלוקים כל מזימותיו' הרי שהנבל הוא מרחיק אלוקים מלבו, בהלכו אחרי תאוות לבו ורצונו, ואינו שולט על עצמו ועל כוחותיו - שיהיו מעשיו לא מכוחם אלא מצד היותו שייך לאלוקים, ונברא בצלמו, וצריך שידמה אליו יתברך בחייו, עד כאן תוכן דברי מרן הגר"י זצוק"ל.

הנה ביאר דבריו, 'הווי דומה לו' ממש כדברי מרן הגר"ש זצוק"ל, כי עיקר מעלת הקדושה והתחלתה, 'שיהיו מעשיו לא מכוחות עצמו, אלא מצד היותו שייך לאלוקים', וזוהי תחילתה של 'קדושה'.

והנה זה הוא פירוש דברי האבן עזרא 'על כן אם רצונכם שאהיה לכם לאלוקים תהיו קדושים', אם הרצון שלכם הוא שהקב"ה יהיה לנו לאלוקים, היינו שזה כל הרצון שלכם שיהיה הוא לאלוקים לנו, תהיו קדושים - שבכך תדמו להקב"ה, ותתקרבו אל עבודתו, בכך שתהיו קדושים שזה להיות דומה לו, כי כל מטרת היות אלוקים הקב"ה לנו, הוא שנתקרב אל עבודתו ונהיה דומים לו, מה הוא, אף אתה, אך אם אין רצונכם שהקב"ה יהיה לנו לאלוקים, אז הקב"ה גם לא יהיה לאלוקים לעם ישראל, שהקב"ה אלוקים לעם ישראל רק אם הם קדושים וכשם שהוא 'קדוש' אף אתה, כמו שכתב האבן עזרא 'ש'לכן העליתי אתכם ממצרים'.

והיינו שלהגיע למעלת הקדושה זה רק על ידי אם לאדם יהיה רצון שהקב"ה יהיה אלוקים לו ולעם ישראל, ואין זה 'תנאי מילתא אחריתא' אלא עצם הרצון הוא הקדושה, שלכך הקב"ה הוא אלוקי ישראל, שזה המביא לכך שהקב"ה יהיה לישראל לאלוקים כמו שכתב הספורנו: 'לא העליתי מארץ מצרים כי אם להיות לכם לאלוקים'.

והנה כדברי מרן הגר"ש שקופ זצוק"ל, זהו השייכות שלנו למדרגת ולמעלת 'קדושים תהיו' לקנות המעלה הפנימית של עשיית מעשים בגשמיות וברוחניות לתועלת ולמעלת הכלל, מתוך השתדלות לא לקחת לעצמנו להוסיף למציאות של עצמנו ועשיית רצונו, כוח שליטה זה על כוחות עצמינו, הוא כח ומעלת 'בצלם אלוקים ברא את האדם' להיות אדון ובעל שולט על הכוחות כולם, שבזה נדמים להקב"ה, ובזה מתקיימת מעלת הקדושה, שהיא תחילת מעלת הקדושה ומדרגתה להוות 'מה הוא אף אתה', והיא תחילת מעלת הקדושה הנוגעת אל עניינינו. קדושים תהיו - כי אני ה' המקדישכם.

(חלקים מתוך שיחה שאינה בשלמותה, אלא בצורת תשובה לשאלה,

נאמרה על ידי המשגיח זצוקל ביום ד' פרשת אחר מות קדושים קיץ תשס"א, וקיץ תש"ע, בביהמ"ד 'אהל תמר' בני ברק)

ידוע מה דאיתא בראשונים (רמב"ן ואבן עזרא) שהוסמכה פרשת מצורע לאחרי מות, ללמדך שכל הכפרה והטהרה של המצורע יכול לבוא ובכוחו להביא רק הכהן, ואין זה בגלל שהוא מקריב הקרבנות לאחר כפרתו של המצורע, אלא כל דינו ומצבו נקבע רק ע"י הכהן, והוא אשר יכול להביא לתקנתו וכפרתו. וכדי להבין הדבר צריך ללמוד עניין ה'מצורע' מה הוא.

השאלה: לכאורה תמוה ההבדל בין כל שאר עוונות האדם שמגיע עליו משמיא כפי מה שהוא, ננהג עמו כפי מעשיו להענישו ולכפר על חטאיו וגם כדי להביאו לחזור בתשובה ולתקן מעשיו, אך בפרשת נגעים אין הם באים כעונש, אלא רק כדי לעוררו לשוב בתשובה 'נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה', לעוררו לחשבון נפשו ודרכיו, מדוע בנגעים איננו מפרשים זאת כעונש ממש על עוון לשון הרע, אלא כאזהרה בלבד?
התשובה: עונש הוא בתוך מהלך הטבע, נגעים הם נס, ונס איננו עונש אלא הנהגת אזהרה.

הרחב דבר:

הנה כך איתא ברמב"ן וזה לשונו: 'זוה (הנגעים) איננו בטבע כלל, ולא הווה בעולם, וכן נגעי בתים אך בהיות ישראל שלמים לה', יהיה רוח השם עליהם תמיד, להעמיד גופם, ובגדיהם, ובתיהם, במראה טוב וכו', ולכך אמר הכתוב: 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם' כי היא מכת השם בבית ההוא וכו' והנה איננו נוהג אלא בארץ שהיא נחלת ה', ואין הדבר מפני היותו חובת קרקע, אבל מפני שלא יבא העניין ההוא אלא בארץ הנבחרת אשר השם הנכבד שוכן בתוכה וכו' כי הדבר נס', עכ"ל דהיינו שכתב הרמב"ן שנגעי הבגד והבית הרי הם נס, ואין זה על פי הטבע כלל.

ובספורנו כתב וז"ל 'ממה שאין ספק בו שלא יהיה זה בטבע בשום פנים' - כי בגוף שייך אבל בבגד - 'כי בבגד לא יקרו אלה המראות המשוונות' שזה ישפיע על הבגד שיקרו בו נגע זה לא על פי הטבע.

מרבן המשגיח רבי ירוחם זצוק"ל מרחיב בדבר: "הנה עניין עונש המזכר בתוכחות, שזה עונש בחולי הגוף או בדעת ורפואתו, זה רק מכח 'אם שמוע תשמע לקול ד' אלוקיך, והישר בעיניו תעשה, והאזנת לכל מצוותיו, ושמרת כל חוקיו (שמות טו, כו) ושם זה באופן המהלך של טבעו של עולם, והוא מציאות גם אצל אומות העולם ואף אצל בעלי חיים יש כעין אלו במגיפה וכיוצא בזה, ושם לא נאמר ללכת לכהן אלא ניתנה רשות לרופא לרפאות, והיינו ששם זה כמנהגו של עולם והרופא צריך לרפאות, מה שאין כן כאן שהתורה אמרה לא ללכת לרופא אלא לכהן ונוהגים בזה לא מנהג של רפואה הגוף, אלא צריך לבדוד אותו משאר בני אדם, והתפקיד של הכהן הוא 'והסגיר' ו'טמאו', ואז הוא צריך להבליט את טומאתו לא להסתפר ולא ללבוש כובע ולצאת מחוץ לג' צידי המחנה, (יג, מה) 'בגדיו יהיו פרומים, וראשו יהיה פרוע, ועל שפם יעטה, וטמא טמא יקרא וגו' בדד ישב, מחוץ למחנה מושבו' ופרש"י 'משמיע שהוא טמא ויפרשו ממנו וכו' בדד שאפי' אלו שנטמאו לא יהיו יושבים עמו וכו' אלא מחוץ לג' מחנות, עכ"ל.

"מהלכים שאין להם שום קשר עם העמדת הגוף על בריאות ותיקונו, אלא כולו עניין עבודה רוחנית. וזה משום שהוא כולו הנהגה עליונה, של 'להעיר אוזנו' לראות כי השם סר מעליו, ומדברים אליו בהנהגה מרמזת ומורה על עשייה ותיקון, וכמשנ"א (ישעי' נז, יז) 'כה אמר ד' גואלך, קדוש ישראל, אני ה' אלוקיך, מלמדך להועיל, מדריךך בדרך תלך'".

והיינו שמזה צריך ללמוד כי כל העונש הנאמר בתוכחות חולי הגוף והשכל, שהם כן במציאות וטבעו של עולם, שהם כולם הנהגתו יתברך, ואף זה כהנהגת נס, אך זה בגדר טבעו של עולם, ועניינו הוא הנהגת שמים עם האדם באופן הסתר ונעלם, וצריך לחפש את ה'רמיזא' בהנהגה, מה תובעים כאן, וזה אפשרי רק אם יודעים ומקבלים הכל לא כהנהגת טבעו של עולם ומלואו, אלא כ'ניסית' של הבורא יתברך.

ולפיכך נקבע נגעים דווקא כנס, כי כל עניינו הוא לעורר את האדם ולהשיבו בתשובה ואין זה עונש כלל, ולכן הוא בא בהנהגת ניסית ולא כטבע, וזה דווקא בנגעי הבית והבגד, אך נגעי הגוף שהוא כידוע אם אינו חוזר בתשובה מביאו למיתה, הוא לא כהנהגה ניסית, אלא כבר בקרבת עונש, להזהירו שלא יבוא לידי עונש מיתה.

ומה מעורר הנגעים - 'שיתברר ויתאמת מה חובתו בעולמו' יותר ויותר בפרט ובכלל ויחזק העניין בעצמו ש'האדם לא נברא בשביל עוה"ז, אלא בשביל להגיע לעוה"ב, מוכן מזומן ומוכשר לחיי עוה"ב, שהם חיים של להתענג ולהתעדן בזיו השכינה'. וראה לשון הספורנו 'זוה כי אמנם המין האנושי הוא התכלית וכו', ובכח הבחיריי הנקרא וכו' כי האדם לבדו הוא וכו' להתבונן מציאות בוראו, עיי"ש.

עד כאן תוכן דברי מרבן המשגיח רבי ירוחם זצוק"ל והסברם.

ובכך נוסף ונבאר את השאלה הראשונה ששאלה:

למה דווקא הכהן מרפא ומטהר את הנגע?

התשובה: כי אין זה רפואה אלא אבחנה רוחנית.

הרחב דבר:

רק הכהן בקדושתו ומדרגתו, ששיא קדושתו היה הכהן גדול ביום הכיפורים נכנס אל בית קודש הקדשים לכפר עם ישראל, רק הכהן הוא אשר יכול לראות את מדרגתו ומעמדו של המצורע, אם חזר למעמדו, והוא אשר יכול להבחין מדרגתו, אם 'סר ה' מעליו' או שעדיין 'רוח השם עליו', ואף להחזירם לטהרתם היינו שראויים לחזור למעלתם שהייתה קודם המצורע. רק הכהנים הם יכולים להבחין בכך, שהם מעמידים קדושת ועבודת עם ישראל לפני הקב"ה ומכפרים בעבודת הקורבנות, וכל עניינו של הכהן בקביעת המצורע הסגרתו וטהרתו, הוא רק משום שהוא היחיד שיכול לדעת זאת, ואין זה עבודה ממש של הכהן כעבודת הקורבנות, וכל זה נובע מכך שהכהן כולו עבד ה' איש מעלה וגדולה, ולפיכך נקבע פרשת מצורע דווקא ב'ויקרא' שהוא 'תורת כהנים', ללמדך מעלתו וקדושתו של הכהן שהוא חלק מתורת המצורע, ומיד אחר זאת ללמדך 'בזאת יבא אהרן אל הקודש' - כפרת כל עם ישראל ביום הכיפורים, שהוא רק כהן גדול הנכנס לקדשי הקדשים.

(דברי מרן המשגיח רבי ירוחם ממיר זצוק"ל הובאו בחלקם דעת תורה ח"ג עמו' פו-ז), מתוך שיחה של המשגיח הגה"צ רמ"א ברורמן זצוק"ל שנאמרה בישיבת גרודנא קיץ תשנ"ד.

פרשת תזריע מצורע

יסוד מוסד בתורת המוסר בענייני הפרשה הקודמת 'מצורע' – המשלימה את הדברים שהובאו לעיל

הקדמה:

'נגעים סימנים לגסות הרוח ולשון הרע' (רש"י יד, ד בשם התורה כהנים) 'וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועוון, יתהווה כיעור בבשרו או בבגדו, או בביתו, לראות - כי השם סר מעליו'. (רמב"ן יג, מז).

עיקר חיוב מצורע, הוא שמחייבים אותו ללכת לכהן, ומרחיקים אותו מתוך הקהל כידוע שנקרא עליו לשון 'נדה', ולכן יקרא טמא, וכדי להתטהר זקוק לקרבנות המכפרים על חטאיו.

השאלה: לכאורה תמוה שפרשת מצורע לא נוגעת לימינו, וכי באמת יש פרשה בתורה שאינו נצחית וכ'נבואה שהוצרכה רק לשעתה'?

התשובה: ענין המצורע היא המציאות הרוחנית של היהודי, וזה שייך בכל הדורות.

הרחב דבר:

אחד הדברים העיקריים החייבים להיות מוסכמים ומושגים אצלנו שהמבדיל בין עם ישראל לשאר אומות, אינו רק בכך שלכלל ישראל ניתנו תורה ותרי"ג מצוות, אלא בעיקר הוא שכלל ישראל חייבים לחיות על פי מציאות האמיתית של האדם, דהיינו לא לפי מה שנראה לעין הרגילה דהיינו גופו ומעשיו והנהגתו הגשמיים, אלא מציאות הרוחנית דהיינו אותו מציאות רוחנית שמחייבה אותו ואת גופו, שהיא הנשמה שנתת בי טהורה היא, שהיא מציאותו של האדם, חלק אלוך ממעל הנתונה בו, מציאות זו אין לה מעוה"ז וענייני החומר ולא כלום, ומה שיש לה הוא רק באותה מדה שבהם אפשר להשיג את מה שהיא שואפת דהיינו להגיע לידי כך שתוכל לקיים תורה ומצוות, שמגיעים אותה לחיי עוה"ב, אשר בו מי שזוכה הוא זוכה ליושבין ועטרותיהם בראשיהם, ונהנים מזיו השכינה.

והיינו שההבדל בין עם ישראל לאומות, הוא שיהיה מציאותו ושכל מטרת תכליתו הוא לרוחניות, וכדי להגיע ושלשם כך מטרתו הוא, אל מציאותו בעולם הבא עולם הרוחני, ומי שאינו כך הרי הוא גוי עם תרי"ג מצוות, ואינו בכלל יהודי - במציאותו האמיתית של היהודי, כי זה הינו ההבדל בין יהודי ל- גוי.

הנה במה שגילתה תורה שגסות הרוח ולשון הרע גורמים לצרעת באדם ואותה טומאה מתגלה גם על הגוף בדור שראוי לכך בצורה של צרעת והוא גם אז לא שייך שיטפל בחיצוניות האדם ובגופו, אלא בטומאה הפנימית שדבוקה בו בנפשו, הנה בזה יובן שצרעת נוגעת גם לימינו, דאף שלא רואים את העניין שגסות הרוח ולשון הרע מביא על מי שנכשל בהם בצרעת, אמנם אין זה מופיע בגופו הגשמי, אך בנפש שהוא בעל כוחות הגוף הגשמיים שם זה מתגלה ומשפיע עליו טומאה ורע ר"ל.

הנה הדבר שנלמד מפרשת מצורע גם לימינו, שהוא מן העבודות העיקריות והיסודיות, לחזק את ההכרה וההשגה שאמיתות מציאותו של האדם הוא אינו מה שנתפס ונראה לעין בשר, ושכל מציאותו וחיי הוא מה שנתפס לעין, אלא האדם הוא מציאות רוחנית עליונה, והיא היא שהייתה לפני שבא לעולם, והיא שנמצאת אתו עמו כשהוא בעולם, והיא תישאר אחרי היותו בעולם, וכל השאר מזה אינו מציאות קיומית ואין לאדם צורך ועיסוק במה שלא נובע מציאות האדם האמיתי, והמצוות כולם (אף תלמוד תורה) מכוונים בעיקר כלפי מציאות רוחנית זו.

וזהו מה שכתב רש"י (יד, ד) "ולקח למטהר שתי ציפורים חיות טהורות" פרש"י: 'לפי שהנגעים באים על לשון הרע, שהוא מעשה פטופטי דברים לפיכך הוזקקו לטהרתו ציפורים שמפטטין תמיד בציפצוף קול' (- דהיינו שאף על פי כן אינם אומרים לשון הרע). "ועץ ארז ושני תולעת אזוב", פירוש רש"י: תקנתו מתרפא, ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב (- מגאותו מ'ארז' אל 'תולעת').

כניסת שבת ב"ב 6:57

יציאת שבת ב"ב 7:58

גיליון 49

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת אחרי מות - קדושים

ביאור תפילה

"לעושה השמים בתבונה"

הקשה רבי שמחה בונים מפשיסחא זצ"ל ודאי שהקב"ה עשה את השמים בתבונה, וכי כיצד יוצרים שמים במחטים?
אלא הפירוש הוא, שה' יצר את השמים כדי להתבונן מהם את גדלות הבורא. כמו שכתוב "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה".

וביאר שודאי שיש חיוב גמור של מחאה, וכך חייב כל רב בישראל ומוכיח בשער, להגיד לעם ישראל פשעם, כדי שישבו אל ה', ו'הלימוד חוב' הזה הוא זכות לישראל ומקרב את ליבם לאביהם שבשמים. וכל זה כשהמוכיח מדבר אל העם או אל היחיד, אבל בשעה שהרב או המוכיח מדבר ומתפלל לפני הקב"ה, אז עליו ללמד זכות על ישראל אפילו בדרך רחוקה.

מדוע בעזרה לובש הכה"ג בגדי זהב ולא היישינן לקטיגור נעשה סניגור

והביא ראייה לכך, דהנה יש לשאול במה שאחז"ל שכהן גדול אינו נכנס לקודש הקדשים בבגדי זהב, מפני שאין קטיגור נעשה סניגור (בגדי זהב מזכירים את חטא העגל) א"כ מדוע בעזרה, המלאה כהנים וישראלים, שבאו לראות את העבודה ביום הקדוש, לובש הכהן הגדול את בגדי זהב, הרי צריך להיות אותו חשש שמזכיר את חטא העגל? אלא ההבדל הוא, שבפני העם אע"פ שיזכיר להם חטאם אין בכך כלום, אדרבה, הדבר יגרום להתעורר בתשובה, אבל בשעה שהכהן גדול נכנס לקודש קדשים לפני ולפנים, ואסור לשום אדם להיות אפילו באהל מועד, והכה"ג מתפלל אל ה' לבדו ואין אדם שומע, אז בודאי אין שם ענין תוכחה ועליו למצוא אמתלאות לחפות על עוונות בני ישראל, וללמד עליהם זכות לפני המקום, וכל שכן שעליו לסלק כל דבר המזכיר את עוונותיהם, ולכן פושט את בגדי הזהב שממנו נעשה העגל, ולובש בגדי לבן.

להגיד 'שבת שלום' לתלמידים זה לכו"ע דאורייתא

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

סיפר מרן הגרמי"ל ליפקוביץ זצ"ל (דרכי חיים ח"ב): ר"י חברון הגאון רבי יחזקאל סרנא היה פעם חלוש ותשוש ולא עלה להיכל הישיבה לתפילת ערבית של ליל שבת, והתפלל בביתו. לקראת סיום התפילה בישיבה אזר כוחו ועלה להיכל. לשאלת הנוכחים מה ראה על ככה שהתפלל בביתו מרוב חולשה ואילו אחר כך התאמץ בשארית כוחותיו לעלות לישיבה. השיב: מצות תפילה נחלקו בה אם היא מן התורה או מדרבנן [ולרוב הפוסקים מדרבנן] ואילו להגיד "שבת שלום" לתלמידים היא מצות עשה מן התורה.

השומע דבר מגונה על הבריו ואינו מוחה נענש

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן" (טז, א)
במסכת סנהדרין (גב,א) שנינו "היו משה ואהרן מהלכים בדרך, ונדב ואביהוא מהלכים אחריהם וכל ישראל אחריהם. אמר לו נדב לאביהוא 'אימתי ימותו שני זקנים הללו, ואני ואתה נגהיג את הדור?' אמר להם הקב"ה נראה מי קובר את מי".
ויש לשאול אם חטא נדב בהשמעת דברים על משה ואהרן, מה חטא אביהוא?
מכאן יש ללמוד, שהשומע דבר מגונה על הזולת, ואינו מוחה על כך מעלים עליו כאילו אמר את הדברים הפסולים ונענש בכל חומר הדין. לפי"ז ביארו את דברי המדרש רבה "כיון ששמע איוב מיתת שני בני אהרן אמר 'אף לזאת יחרד ליבי'. וצ"ב.

אלא הביאור הוא ע"פ מה שאחז"ל שלשה היו בעיצה של פרעה "הבה נתחכמה לו" יתרו איוב ובלעם, איוב ששתק נידון ביסורים. ולכן כאשר איוב שמע על מיתת "שני" בני אהרן, דהיינו ששניהם נענשו ולא רק נדב שדיבר, אלא אף אביהוא שרק שמע ושתק, ע"ז אמר איוב "אף לזאת יחרד ליבי", משום שהבין שאדם אינו מוחה בעוול, נעשה שותף לאותו דבר, ואשר על כן אף הוא יענש.

מה ההדגשה שיום הכיפורים הוא רק 'אחת בשנה'

"והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה"
צריך ביאור מדוע דוקא לגבי יום הכיפורים נאמר "אחת בשנה", הרי כל מועד הוא אחת בשנה?

ביאר הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל ע"פ מה שאמרו חז"ל (מו"ק כח,א) למה נסמכה פרשת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת. ומשמע מזה ש'מעין יום כיפור' אפשר שיהיה יותר מפעם אחת בשנה. והנה הדבר תלוי בגדלותו של הצדיק, יש צדיק שמיתתו מכפרת על קרוביו ובני משפחתו, וצדיק גדול יותר מיתתו מכפרת על בני עירו, ואם הוא גדול הדור מיתתו מכפרת על כל הדור.

התורה באה לרמז לנו, שטוב בשביל הדור שיהיה להם יום כיפור "אחת בשנה" ולא יותר ח'ו...]

[ביאור זה אמר רבי אליהו לאפיאן זצ"ל בישיבת כפר חסידים בשנת תש"כ ביום הכיפורים לפני געילה. ובמוצאי יום כיפור הגיעה הידיעה על פטירת מרן הגרי"ז זצוק"ל]

את החוטאים יש להוכיח ולא ללמד עליהם זכות

"הוכח תוכיח" (י"ט, י"ז)

הגאון רבי זלמן סורוצקין גאב"ד לוצק (פרשת אחרי) מתאר בספרו תופעה "והנה בימים האחרונים רבו המתחסדים, המראים את עצמם כאוהבי ישראל, וקוראים אחר כל מוכיח בשער, המגיב על פרצות הדור, ואומרים, שאסור ללמד חובה על ישראל, ותולין את עצמם באילן גדול, הגאון ציס"ע ר' לוי יצחק מברדיצ'ב זיע"א, שדרכו היתה ללמד זכות על ישראל, וממילא כל המרבה ללמד זכות, הרי הוא משובח, והגיע הדבר עד כדי ביטול מצות תוכחה". [גם בזמנו אחרי גאומו של מרן הרב שך זצוק"ל שהוכיח את בני הקיבוצים, היו בציבור החילוני ובשולי המחנה שטענו שהגה"ק רבי לוי יצחק מברדיצ'ב לא היה נוקט בדרך זו]

כמה נידונים בספירת העומר

ספירת העומר א. בבין השמשות ב. תוך כדי לימוד ג. אם השומע כעונה צריך לעמוד.
נזכר שלא ספר ספירת העומר לאחר ברכת המפיל או באמצע שמו"ע של מנחה בשקיעה

א. ספירה בין השמשות

השולחן ערוך (סימן תפט, ב') כתב "המדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים וכן ראוי לעשות".

וביאר המשנ"ב ס"ק י"ד דמן הדין אפשר לספור משתחשך קודם צאת הכוכבים בבין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה, דאזלין לקולא בספק דרבנן בספירה בזמנה.

וצ"ע הא קיי"ל בדבר שיש לו מתירין לא אמרינן בו ספק דרבנן לקולא כמבואר בביצה (ד) וכפרש"י שם דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, וא"כ קשה מדוע לא נאמר שימתין עד צאת הכוכבים מדינא, שהרי יכול בקל לצאת מידי ספק ע"י שימתין ללילה והוי כדשיל"מ?

אי אמרינן דין דבר שיש לו מתירין גם במצוות

והיה אפשר לומר דדין דבר שיש לו מתירין הוא רק באיסורים דחמירי ולא במצוות. אבל בשער הציון (סי' ק"ס ס"ק מט) כתב לענין נטילת ידים בספק, שאם יש לו מים אחרים יטול בהם "דלא גרע ממאי דקיי"ל בעלמא דיש להחמיר בדשיל"מ כשהוא ספק, אפילו במילתא דרבנן דהא יכול לעשות בהיתר" - מבואר דאמרינן הכי גם לגבי מצוות [ושמא י"ל דהתם נמי איכא סרך איסור לאכול ללא נטילת ידים].

ויש ליישב ע"פ מה שכתבו האחרונים [פר"ח תצז-ג ופמ"ג פתיחה ליו"ט ח"ב פ"א וברע"א תשובה סה] שלא אמרו ספק דרבנן אסור בדשיל"מ אלא כשהספק הוא במציאות, אבל כשהספק הוא ספיקא דדינא לא מחמיר, לפי"ז אי נימא שספק של בין השמשות חשיב ספיקא דדינא כמבואר בקה"ב בביצה (כב) אתי שפיר. [וכך אמר ליישב הגרי"א דינר שליט"א].

ב. שכה לספור ואמר ברכת המפיל

הפסקי תשובות (סי' רלט) כתב בשם המקור חיים לבעל החות יאיר שאם שכח לספור ונזכר אחרי שאמר ברכת המפיל יכול לספור, עיי"ש שרוב גדולי הדורות הסכימו למה שכתב החיי אדם (כלל לה-ד) שאפילו לא ישן כלל לא הוי ברכה לבטלה משום שתיקוהו על מנהג העולם. [מ"מ אם משער שלא ירדם לא יברך].

ג. מתפלל מנחה בשקיעה ונזכר שלא ספר

אדם שמתפלל מנחה סמוך לשקיעת החמה, ונזכר שלא ספר ספירת העומר באותו יום, ויסיים את תפילת שמונ"ע אחרי השקיעה, מה עליו לעשות.

מון הגר"א י"ל שטינמן זצ"ל אמר שיסיים תפילת שמו"ע ואח"כ יספור, ויסמוך על הפוסקים שהשקיעה מאוחרת יותר (היינו י"ג דקות ומחצה וכדברי המשנ"ב בכ"מ).

ובשם מון הגר"ח קנייבסקי זצ"ל אמרו שיספור באמצע שמו"ע משום הדיעות שספירת העומר מן התורה.

ד. הסופר ספירת העומר תוך כדי לימוד

הפוסקים דנו במי שישב ולמד במוצאי יו"ט ראשון של פסח קודם מעריב את השולחן ערוך בהלכות ספירת העומר בס' תפט, וקרא את דברי המחבר "ביום הראשון אומר היום יום אחד בעומר", אם יוכל אח"כ לברך על הספירה, או דנימא שכבר יצא ידי חובה, כמו מי שחבירו שאלו בין השמשות כמה ימי הספירה וא"ל היום כך וכך שיי"ח למ"ד מצוות אין צריכות כונה. [וכה"ג במי שלמד בליל ח' לעומר בשו"ע "ביום השמיני אומר היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד לעומר" הספק כנ"ל]

הכף החיים (תפט-כט) דן בזה והביא מס' "הלכות קטנות" (ח"א סי' קיד) שהכוונה ללימוד תורה נחשבת ככונה נגדית לא לצאת יי"ח ולכן כה"ג לא יצא, וכ' שהערוך השולחן דחה דבריו מהגמרא בברכות יג,א "היה קורא בתורה והגיע זמן קריאת שמע אם כיוון ליבו יצא" ומדייקת מזה הגמ' שמצוות צריכות כונה, משמע שלמ"ד מצוות אין צריכות כונה שפיר יצא, ואע"פ שעסק במצוות ת"ת וכיוון לשם לימוד אין הכונה למצוות ת"ת עוקרת את מצות ק"ש. ולהלכה פוסק שם שיחזור ויספור בלא ברכה. וכ"כ בספר ספירת העומר (הרב צבי כהן).

מון הגר"א י"ל שטינמן זצ"ל נקט דודאי לא יצא יי"ח משום שהשונה הלכות ספה"ע אין כאן כוונה לומר כמה "היום" והוי כמתעסק בעלמא, כמו הלומד 'הריני נזיר' דאין זו קבלת נזירות [ולא דמי למי שהיה קורא בתורה שיי"ח ק"ש דהתם היא גופא המצוה לקרוא פרשה זו בתורה ואכמ"ל] וכך הסכים הגר"נ קרליץ ואמר שהוא מילתא דפשיטא.

אם בלילה האחרון צריך להיזהר באמירת שבע שבתות תמימות

בספר 'ספירת העומר' הנ"ל כתב (פרק ז-ה) יש שהעירו שבליילה האחרון כשאומר את הלשם יחוד שלא יאמר "שבע שבתות תמימות", שאם יאמר כן יש לחוש שיצא ידי חובה, ולא יוכל לברך עוד על ספירת העומר. [וכ"כ בכף החיים שבלייל האחרון ידלג על כדכתיב שבע וגו'] ולכאורה למבואר לעיל אין לחוש לזה, כיון שמה שמזכיר בנוסח הלשם יחוד' הוי כמתעסק דלכו"ע לא יי"ח.

ה. אם השומע כעונה בספירת העומר גם צריך לעמוד

יש לדון בחולה שאינו יכול לדבר ויוצא בברכת העומר על ידי חבירו, או בספירת חבירו [לשיטות דמהני שומע כעונה בספירה] האם גם השומע חייב לעמוד. ואם נאמר שאין השומע חייב לעמוד יש לדון בחולה השוכב במיטה ויכול לספור רק בשכיבה, האם יספור כך בעצמו או עדיף שישמע מאחר הסופר בעמידה.

הביאור הלכה (תפט-א) הביא דברי הרי"ף גיאות דבמוצאי שבת שאומרים לאחר תפילת ערבית "ויהי נועם" וקדושה דסידרא כשהן יושבים, נהגו ראשונים לברך ש"ץ מעומד וכל הקהל עונין אמן בכוונה לצאת ממנו יי"ח, כדי שלא להטריח הציבור לחזור ולעמוד, (היינו שהיו אומרים פסוקים ויתן לך וכו' בישיבה, וקשה להטריח שיעמדו לספירה ושוב ישבו לפסוקים ואח"כ יעמדו לעלינו) ולמד הביאור"ל בכוונתו שהש"ץ הוציא את הציבור בברכה וגם בספירה, והוכיח מדבריו שמהני שומע כעונה גם על מצות הספירה.

מבואר דאם יוצא ברכת העומר מחבירו, אינו חייב לעמוד, דמדיון שומע כעונה מייחסים לשומע כאילו הוא עומד. [והעירו ממש"כ השעה"צ בסיומן תר"צ-א בשם המחצית השקל שהשומעים את הברכה על המגילה שיוצאים בשומע כעונה צריכים לעמוד וכן צ"ע ממש"כ הרמ"א קכד-ד שכל העם יעמדו כשחוזר הש"ץ התפילה וביאר המשנ"ב טעמו דכיון שיי"ח מדין שומע כעונה כאילו מתפללים בעצמם דמיא וצ"ע ויש לחלק]. ומבואר עוד שעדיף שיצא מאחר העומד והשומע יושב מאשר שיספור בעצמו בישיבה.

אלא שהביאור הלכה הביא שדעת הלוש והחק יעקב דלא מהני שומע כעונה בספירה, דכמו שלגבי לולב דרשינן ולקחתם לכם, לכל אחד ואחד, כך בספירת העומר צריך כל אחד ואחד לספור, א"כ י"ל שעדיף שיספור בעצמו לחוש לשיטות שאין שומע כעונה בספירה. אמנם הביאור"ל שם כ' דהיכא שאינו בקי לספור בעצמו אפשר שלכו"ע חבירו יכול להוציא וי"ל שגם בחולה שאינו יכול לדבר מהני בדיעבד שומע כעונה.

בסיעתא דשמיא עד עתה יצא לאור 'קובץ משולחן גבוה' ו' חלקים על התורה וג' חלקים על המועדים. להשגת הקבצים, להערות והארות, ולרשימת התפוצה של הגיליון

ניתן להשיג בטלפון 05-48419094 או במייל mg036198046@gmail.com

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

גלבע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.

ספרו נפלאותיך

עובדות ומנינים על התורה

אחרי – קדשים – תשפ"ג

הדמיון בין מיתת צדיקים ליוה"כ

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' וימתו. [אחרי מות טז, א]

פרשה אחרי אמר ר' חייא בר אבא בא' בניסן מתו בניו של אהרן מה מזכיר מיתתן ביום הכפרים אלא מלמד שכשם שיוה"כ"פ מכפר כן מיתתן של צדיקים מכפרת. (מדרש רבה פרשה אחרי פ')

ללמדך ששקלה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקים. (ראש השנה י"ח ע"ב)

בית המקדש זהו ההיכל המפואר שהתאחדו בו עבודה זוהי עבודת אלקים מעשה הקרבנות ותורה כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וגם סנהדרין הגדול היו בלשכתו וגם היה מרכז לאומי שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ד' אלק' הנה חוץ מג' דברים אלו היה בית המקדש ענין לעונות בו גם לכל אחד ואחד בפרט כל איש ואיש מישראל היה יכול ללמוד ממנו קדושה כלומר שלא כל המקומות שוים ויש מקום שנקרא קודש ויש מקום שנקרא קודש הקדשים ויש גבולין ותחומין וממילא ידע כל איש ואיש גם כן שיש חולין וגדול המרחק ביניהם ואם אפילו לאחר כל עבודה ויגיעה להשיג כל עניני קדושה לא היה זר יכול לכונוס למקום קודש הקדשים. אבל מ"מ ידע שיש מקומות מקודשים ודבר זה לבד די להשריש בלב האדם יראת הכבוד ויראת הרוממות בעד מקום קדוש אבל כל זה כשהיה בית המקדש על מכוננו וההיכל על יסודותיו וכהן גדול עומד ומשרת אנשי דורו ראו ושמחו וכל אחד ואחד ראה בעיניו שעד כה תבא ועד פה תגיע ויש מקום קודש הקדשים ומקום ההיכל ומקום העזרה ומקום החול וכל אחד ואחד מהמקומות מקודש יותר מחברו.

אבל כשנשרף בית אלקים בטלו כל הערכין הנבולים והתחומים ואין כאן לא קודש ולא קודש הקדשים אין כאן אותה חמורה הגדול לצדקה אין עוד אותו המקום שממנו שאבנו רוח הקודש כלה ונשרף אותו המקום שהיה מאיר בכל לבות בני ישראל אבל מקומו של בית המקדש לקח הצדיק הצדיק שחי חיי קודש וכל מעשיו מתוקנים לעבודת אלקים לקדושה וטהרה והוא שולחן ערוך חי.

הנה הצדיק הזה במעשיו הטובים האלה הוא נותן לקחו לעם גם ממנו נדע ונלמוד שיש ערכי שונים יש גבולין ותחומין יש קדושה וטהרה יש קודש וחולין אבל אם הצדיק מת אין ממי ללמוד ואז במלו כל התחומין שבין קדושה לחולין וא"כ צדקו מאוד דברי הגמרא ששקולה מיתת צדיקים כשרפת בית אלקים. את הרעיון הזה שמעתי זה שנים רבות בשם הגאון ר' צבי הירש ראביננטוויץ זצ"ל בן הגאון והצדיק ר' יצחק אלחנן מאוונא זצ"ל. (רבי שמואל מנחם פיין בס' זכרון שמואל ח"ב עמ' 51)

אשכבתיה דרבי

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' וימתו. [אחרי מות טז, א]

כותב רבנו רבי יצחק אלחנן: וביארתי על פי זה להא דכתובות (ק"ג ב') דנפקא בת קלא ואמר כל דהוה באשכבתיה דרבי מוזמן לחיי עולם הבא, ואמרו (שם ק"ד א') דכל דאמר נח נפשיה דרבי ירקר בחרב, וכל זה צריך ביאור.

ואמרתי על פי המבואר במדרש רבה (ויקרא כ' י"ב) דלכן מזכיר מיתת בני אהרן ביום הכיפורים, לומר כשם שיום הכיפורים מכפר כן מיתת בני

הצדיקים מכפרת, וממילא כמו דיום הכיפורים אינו מכפר בלא תשובה, כן מיתת הצדיקים אינו מכפר בלא תשובה.

ורבי סבירא ליה דיום הכיפורים מכפר בלא תשובה כמבואר ביומא (פ"ה ב'), ושבועות (י"ג א'), וכריתות (ז' א'), ולפי שיטת רבי ביום הכיפורים הוא הדין מיתת הצדיקים דהוקשה ליום הכיפורים מכפרת אף בלא תשובה.

ולכן יצא בת קול ואמר כל דהוה באשכבתא דרבי מוזמן לחיי עולם הבא, ובלשון כל בא להורות דאף מי שלא עשה תשובה גם כן מיתתו מכפרת עליהם לפי שיטת רבי דיום הכיפורים מכפר בלא תשובה, [והך דפורק עול ומגלה פנים ומיפר ברית זה לא שכיח כל כך], דהא בעולם הבא נותנים לו שכרו כפי שיטתו דסבירא ליה לדנא, וכפי רצונו.

וכן אמרו (ככתובות שם) במה דציוה רבי אל תספודני בעיירות, דסבור דמשום טירחא הוא דקאמר כיון דחזי דקספדי בכרכים וקאתו כולי עלמא, דיש לומר דמתחילה היה סבירא להו דרבי לא חשש כל כך להספידו דעיקר ההספד הוא לעורר בתשובה, אבל לשיטתו דאף בלא תשובה מכפר, על כן היה מקום לומר שלא להכביד על הציבור משום טירחא.

ולפי זה אתי שפיר מה דאמרו (שם) כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב, דהא מבואר בכמה דוכתי תפש הצדיקים אם בחיים חיותו היה משתתף עם אנשי דורו להגן עליהם, אף אחר פטירתו אם הם עושים תשובה דמכפר עליהם, ומשתתף נפשו עם אנשי דורו להגן עליהם כפי שהיה בחייו. אכן אם אינם עושים תשובה אז נפשו מסתלקת מהם לגמרי, וזהו ענין ראיתי והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם וגר (קהלת ד' א'), כי חלקם בחיים, ואין כאן מקום להאריך.

וזהו דכתיב בישיעה (נ"ז א' ב') באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק, יבא שלום ינוחו על משכבותם, דאם אינם מתעוררים בתשובה אז ינוחו על משכבותם, דאחר שנפשו עולה למעלה אינו יורד שוב למטה, ונפרד מן דורו לגמרי, אבל אם עושים תשובה אז נפשו משתתף עם דורו ומגן עליהם, לפי שיש לו זכות על ידי מה שגרם מיתתו לכפר לעוון דורו.

ולכן אמרו (בכתובות שם) כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב, דהא רבי יכפר על דורו אף בלא תשובה כפי שיטתו, על כן יהיה לרבי זכות גדול במה דגרם בהסתלקותו לכפר על דורו, ועל כן לא שייך לומר ברבי נח נפשיה, דהא לא ינוח שם רק יהיה עולה ויורד למטה להשתתף עמהם, כדמצינו (בכתובות שם) גבי רבי כל בי שמישי אתי לביתיה, והארכתי במקום אחר בכל זה: (הקדמה לנחל יצחק ח"א או' ו').

כפרת יוה"כ על שוגג

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. [אחרי מות טז, ל]

כתב רבנו רבי יצחק אלחנן ספקטור: וזהו כוונת המדרש רבה (בהקדמת איכה י"א) אילו זכיתם הייתם קוראים כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא ט"ז ל'), עכשיו שלא זכיתם אתם קוראים טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד פלאים אין מנחם לה ראה ה' את עניי כי הגדיל אויב (איכה א' ט').

משום דבזמן דבית המקדש היה קיים היו מכפרים הקרבנות לגמרי גם על חלק השוגג, וזה שאמר לטהר אתכם מכל חטאתיכם, אף על השגגות, דחטא היינו שוגג, מה שאין כן בזמן הזה אף דעושה תשובה מכל מקום

לא נגמר הכפרה לגמרי על ידי תשובה, ונשאר עדיין חלק השוגג, ולכן אינו יכול לנצח את שונאיו השטן וכת דליה, וכמו שכתבתי לעיל (אות א') דגם בחטא שוגג חוזר מעורכי המלחמה ואינו יכול לנצחו, ולכן אמר טומאתה בשוליה, דנשאר עדיין חלק החטא קצת. (הקדמה לעין יצחק קמא)

מטרת הדרשה לעורך

ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארץ ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת. [אחרי מות טז, ב]

זאת דרש הרב הגאון מו"ה צבי הירש שליט"א מ"מ ומ"ץ דק"ק ווילנא יצ"ו.

ואיתא במדרש רבה (פ' כ"א) ר' יודן פתר קריא בכהן גדול בכניסתו לבית קדש הקדשים, חבילות חבילות של מצות יש בידו, בזכות התורה דכתיב וזאת התורה, בזכות ישראל דכתיב זאת קומתך, בזכות תרומה דכתיב וזאת התרומה, בזכות שבת דכתיב אשרי אנוש יעשה זאת וכו', ע"ש. והנה עתה בעוה"ר אין לנו לא מקדש ולא כהן גדול, רק תחת המקדש נשאר לנו מקדש מעט, המה הבתי כנסיות ובתי מדרשות שנמצאין בכל תפוצות ישראל, ותחת הכהן גדול נשאר לנו זכר מעט התלמידי חכמים הנבחרים להורות לעם ה' הדרך ילכו בה, והמעשה אשר יעשו, המה המגידי משרים והמ"ץ שיחיו בכל קהלות ישורון, המוכיחים והמישרים לבן של ישראל לאביהם שבשמים, המה לנו לזכרון מעט, תחת הכהן גדול שהיה מקרב את ישראל לאביהם שבשמים.

ואחרי דהמגידי משרים והמוכיח עומד לנו לזכר הכהן גדול, עלינו לחקור ולדרוש אחר מעשה כהן גדול שהיה מוטל עליו לעשות, והמה יהיו לעינים להמוכיחים ולהמ"מ לעשות כמעשהו, ואומר, דהנה הכהן גדול היה לפניו שני דברים לעשות ולבקש בעד עם ישראל, הראשון היה צריך לבקש עבור התורה להעמיד ולחזק אשיותיה, דהיינו עבור הנפש, וזאת היא כוונת המדרש שאמר בזכות התורה, ר"ל שהיה הכהן גדול צריך להסכים בדעתו ולסגור עצמו קודם שנכנס לבית קודש הקדשים, לבקש ולהתפלל עבור התורה, והזכות הזה היתה מקדמתו והולכת לפניו לפני ולפנים, והשנית היה צריך להתפלל עליהם עבור הפרנסה, דהיינו עבור הגוף, כדאיתא ביומא מ"ג ע"א ובמדרש רבה פה (פ' כ') שהיה מתפלל בצאתו מן הקדש, יהי רצון מלפניך שתהא שנה זו גשומה שחונה וטלולה, שנת רצון שנת ברכה וכו', וזהו בזכות ישראל שאמר המדרש, דהיינו שהיה צריך להתפלל עליהם עבור הפרנסה, וגם זו הזכות היתה הולכת עמו לבית קדש הקדשים.

כמו כן המוכיח והמ"מ כשעומד לפני ארון הקדש להטיף לפני עם ישראל, ראשית צריך להטיף עבור התורה, להתנערה מעפר שפלותה, להקים יסודותיה ולכונן עמודיה, לחזקה ולאמצה להגדילה ולהאדירה, וכמו שהכהן גדול היה חושש ודואג עבור אנשי השרון, והיה מתפלל עליהם שלא יעשו בתייהם קבריהם, כן על המטיף בזמן הזה העיקר לדאוג ולהגיד עבור התורה, שזאת היא עיקר בית ישראל, לבל יעשו בתייהם קבריהם ח"ו, כמאמרם ז"ל במסכת שבת אצל התורה ואם לאו שם תהא קבורתכם ע"ש, גם צריך לדאוג ולהגיד להם עבור הפרנסה שיהא אחוז ומקושר עם התורה, כי עשירות לאיש הישראלי בלעדי התורה, היא הנפת שוא, ובזכות זה יהי' לו סיעתא דשמיא, ודבריו יהיו נשמעין.

והנה אצל כהן גדול כתיב וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקדש, כמו כן המגידי משרים בבואו לפני ארון הקדש להוכיח את ישראל, לא יירא משום אדם להגיד דרכו על פניו, ולא יחניף לשום אדם, רק צריך להגיד האמת כמו שהיא, וכאילו הוא מוכרת ומובדל מארץ החיים, ואף כשירד מהבמה הוא איש מדיני בטבע, וצריך להיות מעורב עם הבריות, כדאיתא בכתובות (י"ז ע"א) אך בבואו לכפר בקודש, צריך שלא יחיה שוס אדס במחשבתו, וכמו שהכהן גדול חיה אסור לווא ביאה ריקנית בבית קדש הקדשים, רק או להקטיר קטורת או לזרוק את הדם, כן צריך המטיף לראות שלא יהיה דרשתו ריקן, רק או לתקן איזה דבר בדרשתו, או להשריש יראת שמים בלבנות השומעים.

זהירות בממון

לא תעשק את רעך ולא תגזל לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר. [קדשים יט, יג]

הג"ר יעקב קמנצקי אהב לספר את קורותיו של ר' ישראל סלנטר בימיו האחרונים כפי ששמע בעצמו מבנו של האדם אשר בביתו נפטר ר' ישראל ר' ישראל אמר למארחו כי במקרה שיחלה לפתע בשבת אסור בשום אופן לחלל עליו את השבת ר' ישראל הסביר ואמר כי הוא מתפרנס מגניבה ונימק את זה על פי הגמרא בסנהדרין (נז) כי רועי בהמה דקה שסתמן גזלנים משום שמרעין בהמותיהן בשדות אחרים לא מצילים אותם אם נמצאים בסכנת נפשות מדוע מחשיב אתה עצמך לגנב מקצועי, שאלו מארחו.

השיב לו ר' ישראל כי אנשים נוהגים לתמוך בו מתוך מחשבה שהוא אדם צדיק וקדוש בעוד שבאמת אינו כזה ובכך הוא חי מן הגזל בעל הבית מתוך אי רצונו להשאיר את ר' ישראל במצב של פיקוח נפשות מחד גיסא ומאידיך גיסא מתוך חשש שמא אכן יהיה בכך חילול שבת כפי פסקו של ר' ישראל ביקש את הדרכתו של מחותנו ר' יצחק אלחנן רבה של קובנא. ר' יצחק אלחנן הקדיש זמן מה למחשבה אודות הוראתו של ר' ישראל טרם השיב את תשובתו למרות דבריו של ר' ישראל קיים חיוב לעשות מלאכות אסורות בשבת להצלתו בסופו של דבר לא התעוררה הבעיה ר' ישראל נחלה במוצאי שבת ונפטר בערב שבת שלאחריה ר' יעקב סיפר מעשה זה כדוגמא כיצד רצון יראיו יעשה (תהלים קמא, יט)1. (ס' רבי יעקב קמנצקי עמ' 256)

למה דוד לא הביט על זקנו

לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך. [קדשים יט, כז] הנה ראיתי בס' מקור חיים דרוש לפי תבא וז"ל לכאורה קשיא על ההיא דדוד למה לא הביט על שערו וזקנו שאינם מגולחים ואינו ערום מהמצוה וזה שאלתי מהגאון מהר"א אב"ד דקאונא ותרץ שמצוה זו שערו וזקני שב ואל תעשה הוא. (זכרון שאול ס"ג)

הכפרה לחטא לשון הרע

לא תלך רכיל בעמיק לא תעמד על דם רעך אני ה'. [קדשים יט, טז] כותב רבנו: וכן מתכפרים עוונותיו על ידי מה שמחזיק ידי התלמיד חכם כמו מעלת התלמיד חכם עצמו וכנוכר לעיל (אי" ט"ו=), וממילא מאי דאמרו חז"ל בערכין (ט"ו ב') בחטא בלשון הרע דתקנתו הוא שיעסוק בתורה, שנאמר (משלי ט"ו) מרפא לשון עץ חיים, ואין עץ חיים אלא תורה, שנאמר (משלי ג' י"ח) עץ חיים היא, דכמו כן הוא במי שמתדל לחזק ידי לומדי תורה זהו תקנתו לחטא לשון הרע, והך עץ חיים היא למחזיקים דדרשו שם כן על מרפא לשון עץ חיים כנוכר לעיל (אות י"ט) הוא קאי על מחזיקי התורה, כדאמרו בירושלמי ומדרש רבה (הנוכרים לעיל אות א' וב').

והטעם דתקנתן של מספרי לשון הרע הוא על ידי עסק התורה משום דבכל דיבור ודיבור של לשון הרע יש עבירה, כמו כן בכל דיבור ודיבור שלומד בתורה מקיים מצות עשה דתלמוד תורה, על כן היא תקנתו, וכמו כן במחזיקי התורה כיון דעל ידי הספקתם וחיוזוקם יכולים התלמידי חכמים ללמוד ונחשב להמחזיקים כאילו לומדים בעצמם, וכמו שכתבתי לעיל (אות א') בשם המדרש רבה דכל לימוד של יששכר שלך הן, ועל כן ממילא תקנתו גם כן על ידי החזקת התורה, ובפרט לפי מה שנתבאר דמצות עסק תלמוד תורה מכפר על כל עוונות החמורות, וכמו כן מצות החזקת התורה. (קו' עץ פרי)

זהירות בשמירת סוד

לא תלך רכיל בעמיק לא תעמד על דם רעך אני ה'. [קדשים יט, טז] מעשה ברבי יצחק אלחנן שיצא מביתו בלווית אחד העסקנים כדי להתרים נגידי העיר עבור בעל בית בן טובים שירד מנכסיו משום שאותו

הגאונים והם יפסקו כמו הפשטות שהוא גזל ולמרות שהם טועים בכך שאינם מגיעים להבנת דבריו מ"מ הרי הפסק שלהם אמת כי כך ניתנה תורה שאין לו לדיין אלא מה שעיניו ושכלו רואים וממילא כלפי העולם יש לו דין רועה ולכן ביקש שיהא לו פסק מר' יצחק אלחנן שכולם כפופים אליו בתור גדול הדור. (בית חיינו עבודת התפילה עמ' לז – וראה קובץ שיחות חז"א עמ' קמ)

1 לאחר שסיפר רבי נתן וכתפויגל את הסיפור הנ"ל שאלו אותו התלמידים אם ר' ישראל חשש שהמעות הם גזל בידו כיצד נטלם ולא השיבם לבעליהם.

השיב להם ר' נתן שבדאי לר' ישראל עצמו היה מהלך עפ"י חו"מ שמותר לו לקחת הכסף אבל אעפ"כ סבר שיש לו דין רועה כלפי העולם מאחר ואם היה נשאל ע"כ לבי"ד היה נפסק שהמעות גזל בידו שהרי הם לא ירדו לעומק סברותיו

הראשונים שבשביל זה לא קבלוה, ולכן השיב לו בתור הקדמה כוללת ואמר לו שבחלק הזה נכלל בהאי כללא רבא: "דעלך סני לחברך לא תעביד" ואידך רק פירושה הוא - זיל גמור. (דרוש לחג השבועות)

ליאריציט מן הבית הלוי - ד' אייר תרנ"ב

הורים לילדה קטנה בעיירה פולנית יצאו את הבית כדי להשתתף בשמחה משפחתית, ובהיות בתם ישנה סבורים היו כי עד שובם תמשיך בשנתה ומשום כך לא מצאו לנכון להביא שמרטפית להשיגה עלי' והשאירוה לבד. מה שקרה בפועל הוא כי הפעוטה התעוררה, ומשראתה שאין קול ואין קשב אצה לחדר ההודים, ומשגם שם לא מצאה איש, פתחה את דלת הבית בפחד ובהלה ויצאה לדפוק על דלת איזה מן השכנים, אבל מכל השכנים לא נמצא אף אחד בבית ולא היה מי שנחלץ לעזרתה. כך שהעלמה הקטנטונת ניצבה לבדה בודדת ומייללת בפחד נפשי מזועזע, מה שגבה מחיר כבד מבריאותה רח"ל, וכשחזרו הורי' ניסו לשווא להוציא ממנה איזה תיבה ומשפט. הבת עמדה כאבן במבט עיניים כואב מול עיניהם הנדהמות, מה שהתברר אח"כ כי מתוך הזעזוע איבדה את קולה רח"ל והפכה לאילמת שאינה מסוגלת להוציא הגה מפי'.

מכאן התחיל מסע הביקורים בבתי מיטב הרופאים המומחים בכל גלילות פולין למצוא מזור למכתה, אך כל הרופאים המובחרים העלו חרם בידם, וקולה של הילדה לא חזר אליו אפילו בהגה מבטא קל, משל הייתה אילמת מבטן ומלידה ח"ו, למרבת צער ההורים שלא אבו לסלוח לעצמם על מה שנגרם ברשלנותם. ישבו ההודים ימים כלילות וביכו את מר גורלם, גם נסעו להתברך מגדולי ישראל בדור ההוא ולא עלתה רפואה למכתה. עד שאחד מידידי האב שידע על מצוקתו שאל אותו אם כבד נסע לעיר בריסק אצל הצדיק הקדוש "רבי יאשע בער", וכשענה לו בשלילה זרז אותו לנסוע אליו ולשטוח את צרתו והוא בכוח תפילתו וברכתו הטהורה יביא לפתיחת שערי שמים לרחמה ולהושיעה. האב המיוסר החליט לשמוע בעצת חברו ושם פעמיו יחד עם בתו האומללה לעיר בדיסק, שם הופיע בהיכל מושבו הקדוש של הבית הלוי, ובקול בוכים הציג את מד גורלו בהשתלשלות הדברים והתוצאות שאינם מבשרות טוב, 'אנא, יחוס הרבי להאציל מברכותיו לרפואה שלמה לנפש הבת המסכנה', התחנן האיש בהשתפכות הנפש. תשובת רבי יאשע בער לא איחרה לבוא והוא שואל אם בתו באה עמו יחד, כהשיבו כי באה עמו ועומדת עם אמה בחוץ, ביקש רבי יאשע בער שתיכנס אליו, ומיד כשנכנסה פונה הוא לבת ושואל ברחמנות אבהית "האם גם עמי לא תדברי???" - "לא, לא" - פצחה הפעוטה את פיה, "עם הרב אדבר". דמעות החלו לגור מעפעפי האב הנדהם והמשתומם, כשבהמשך חזרה לדבר כאחד האדם בקולה אשר בה ניוחנה בילדותה. לא ידע האיש כיצד להביע הכרת טובתו לכבוד הרב, ובמילים אחדות שנפלטו מפיו הודה להגרי"ד מקרב הלב וחזר לביתו עם בתו הבריאה והשלמה, לפליאת כל תושבי העיירה שהפליאו את הנגלה מול עינם, ומאו הפך הסיפור לשיחת היום והכה גלים בתפוצות העיירה אודות המופת הנורא המוכיח רב גובר' של רבה של בריסק.

אביו של הגאון רבי שמחה זעליג ריגר היה נוהג להפריך כל מופת שבא לאוזניו בטענות שונות, כי סבר שאין מושג של מופת בזמננו, עד כי היה מכוונה בפי אנשים ככופר במופתים, באמרתו החוזרת ונשנית שכל המופתים המסופרים מדורות האחרונים כולם שקר והבל לא היו ולא נבראו, ואינם אלא המצאת דמיון בעלמא. תחת אחד השיחים פרץ אליו אחד ושאל, מילא העובדות שאין להם מקור ושורש מובן כי הרב כופר בהם, אבל הרי לפנינו עובדה וסיפור ידוע ומפורסם אורות "המופת" שערך הבית הלוי בהשיבו לילדה את קולה שניתק ממנה כמה שנים ונלאו כל הרופאים מלרפאותה, הרי זהו אות ומופת שראו הכל ולית לי' פירכא, כיצד אם כן יכול הרב לכפור בו - "מופת?" רטן ד' בערל נובהדרקער על אתר - נו זהו מופת?? כשסיבבו נפתחו עיניים בהבעת תימה "אלא מאי הוא אם לא מופת???" וכאן השיב אביו של הגרש"ז את תשובתו השנונה: אין כאן מופת כלל ועיקר רק חשבון של אחת ושתיים, מה גרם לה לאותה קטנה לאבד את כח הדיבור הרי זה הפחד שנפל עליה בהיותה בודדת לברה באישון ליל, נמצא דע"י הפחד איבדה כח הדיבור, תאר לעצמך כשפנה אליה רבנו בעיניו הגדולות הבעורות כלפידים ושאל אותה בקול שאגת ארי' "אם גם עמי לא תדברי", הלא הפחד שזרע בה גבר פי אלף מהבהלה שבאה בעקבות הערות ההורים, פשוט ומובן מאילו כי מרוב האימה לא יכלה לעמוד דומייה והוכרחה לפתוח פיה כמצווה עליה, וכמו שע"י פחד אבדה כח הדיבור כמו כן ע"י פחד מהביה"ל חזר כח הדיבור ואין כאן מופת כלל...

אדם היה ידוע בעיר ומכובד בין הבריות גמרו ביניהם להעלים את שמו מן התורמים תוך כדי הליבתם נכנסו לעשיר אחד שמובטחים היו בו שייתן להם נדבה הגונה קיבלם העשיר בסבר פנים יפות הכניסם לטרקלין ושאל למטרת בואם שחו לו את הענין נכנסה בעשיר רוח סקרנות והחל לחקור מיהו הנצרך השיב הרב אין אנו יכולים לגלות אדם חשוב שירד מנכסיו הוא ומצווה עלינו להחזיק בו ולהקינו. היררה העשיר ואמר רבי הריני מנדב 25 רובל לצדקה זו ובלבד שיאמר לי לשם מי היא. העסקן תלה עיניו ברב כמהסס ואומר 25 רובל אינם דבר של מה בכך אולם הרב פסק את פסקו אין אנו יכולים לגלות.

ראה העשיר שהרב עומד בדעתו המשיך ואמר רבי הריני נותן 50 רובל ובלבד הרב ממשיך ועומד בשלו אני לא אגלה כבודך של בריות יקר מאוד בעיניי ולא אמירנו בכל מחיר רבי הריני נותן 100 רובל כאן פצה העסקן פיו ופנה אל הרב רבי אולי נוכל לגלות שמו של פלוני בתנאי שהלה יבטיח לנו בהבטחה גמורה שלא יגלה לשום אדם בשום פנים הרי 100 רובל לפנינו כמה טרחות נטרח ועל כמה פתחים נחזר עד שנאסוף סכום שבזה.

ר' יצחק אלחנן אינו זו מדעתו ופנה שוב לעשיר אל תפציר בנו אף אם תתן לי את כל הון ביתך לא אגלה כבודו של אדם שווה בל הון שבעולם כיוון ששמע העשיר עד היכן הדברים מגיעים ביקש את סליחת העסקן והכניס את הרב לחדר פנימי עתה נפתרה התעלומה כאן שפך העשיר את לבו לפני הרב וגילה לו כי שעתו דחוקה עליו הוא הולך ויורד מיום ליום ואינו יודע מאין תבוא הישועה זה כמה זמן רצה להיכנס אל הרב לשפוך שיחו ולבקש עצה ותושיה אלא שחושש היה שמא יודע הדבר בין הבריות בהיות בית הרב פתוח לכול ברם עתה שנוכח עד כמה זהיר הרב בשמירת סוד הריהו מפיל תחינתו לפניו שיעמוד לו בשעת דוחקו וימציא לו פדות והצלה. (קובץ סיני מח ח"ו עמ' שכג - רבי מרדכי ליפסון מדר דר ח"א עמ' 293)

כל התורה על רגל אחת

לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'. [קדשים יט, יח]

כותב הדבר אברהם: הגמרא מספרת על נכרי שבא אל הלל וביקש לגיירו, וללמדו את כל התורה על רגל אחת, אמר לו הלל, דעלך סני לחברך לאתעביד זו היא כל התורה ואידך זיל גמור.

ואשר אמרו ז"ל: "דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא", כבר כתב רש"י זל שם: "רעך ורעי אביך אל תעזוב" - זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו, שהרי עליך שנאו שיעבור חברך על דבריו, ואני מוסיף בזה לומר ע"פ מה שאמרו ז"ל (ספרי, ברכה): "ויאמר ה, מסיני בא", כשנגלה המקום ליתן תורה לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על על האומות, בתחילה הלך אצל בני עשו ואמר להם: "מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: מה כתוב בה?" אמר להם: "לא תרצו". אמרו לפניו: "רבשע", כל עצמו של אותו אביהם רוצח הוא, שנאמר "והידיים ידי עשו", ועל כך הבטיחו אביו, שנאמר "ועל חברך תחיה". הלך לו אצל בני עמון ומואב ואמר להם: "מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: "ומה כתוב בה?" אמר להם: "לא תנאף", אמרו לפניו: "רבשע", כל עצמה של ערוה שלהם היא, שנאמר "ותהרין שתי בנות לוט מאביהן". הלך ומצא בני ישמעאל ואמר להם: "מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: "מה כתוב בה?" אמר להם: "לא תגנוב", אמרו לפניו: "רבשע", כל עצמו של אביהם לסטים היה, שנאמר "והוא יהיה פרא אדם". הנה מבואר שהעיקר מה שלא רצו האומות הקדמוניות לקבל התורה הוא משום הדינים של בין אדם לחבירו, לא תרצו ולא תגנובו וכו', ואף לא תנאף שבעשרת הדברות שהוא באשת רעהו יש בו ג"כ מדיני אדם לבין חבירו, שהרי גם ענין גזל הוא לבעלה בעכו"ם, כמבואר ברש"י (סנהדרין נז, ד"ה על הגזל), וכן בישראל נמי הוא אוסרה על בעלה ברצון ובכהן אפילו באונס, ובכלל הוא מערער שלום המשפחה.

ובמדרש (פ' נשא) איתא שהנואף עובר על כל עשרת הדברות, הזכרנוהו למעלה, ואפילו בשאר עריות יש בו ג"כ מן הרעה לחבירו, לכל המין האנושי, כידוע שכתבו חכמי הטבע שתערובות שאר בין קרובים מחליש את המין. לפיכך כשבא העו"ג לפני הלל ובקשו: "למדני כל התורה כולה על רגל אחת", בכדי שיראה אם נאותה היא לפניו לקבלה, ידע הלל שהעיקר מה שיכבד עליו הוא החלק שבין אדם לחבירו, כטענות אבותיו

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 102

ואף על פי שיתמהמה – עם כל זה אחכה לו!

אחרי מות – קדושים תשפ"ג

עם כל זה אחכה לו

הנה עכשיו יצאנו מחודש ניסן שהוא זמן של גאולה, כמו שאמרו חז"ל "בניסן נגאלו - בניסן עתידים ליגאל" וכבר נאמר בתורה על ליל הסדר "ליל שימורים הוא לה" ופירושו חז"ל שבלילה הזה הקב"ה יושב ומצפה לגאול את ישראל, ואח"כ נאמר "שימורים לכל בני ישראל לדורותם" והיינו שבני ישראל ג"כ מחכים ומצפים להיגאל בלילה הזה, והנה על אף שיש ציפייה מהקב"ה לגאלנו, ויש ציפייה מעם ישראל להיגאל, למרות זאת עדיין לא זכינו להיגאל, גם השנה, בחג הפסח ובחודש ניסן, אבל עדיין, אנחנו לא מתייאשים "ואע"פ שיתמהמה, עם כל זה אחכה לו, בכל יום שיבוא".

דוקא בסוף הפסח – ציפייה לגאולה

ואכן זכורני שבמרוקו, החג האחרון של פסח היה טוב כולו סביב הציפייה לגאולה, ובמשך החג התאספו כל בני הקהילה בבית הכנסת, והיו שרים כל מיני פסוקים עם ציפייה לגאולה, כמו הפסוקים בישעיה (יא) שנאמר על המשיח "ויצא חוטר מגוע ישי וכו' ונחה עליו רוח השם וכו' אח"כ שרו את הפיוט "בן דוד מלכנו יבוא ויגאלנו" והיו צועקים מתוך בקשה "מושיע, מושיע" גם ההפטרה של שביעי של פסח עוסקת בפסוקים בישעיהו (י) "עוד היום בנוב לעמוד" שבו מדובר על הזמן שבו השם יתגלה בעולם, זה היה העניין המרכזי שעסקו בו בחג זה - "הציפייה לגאולה".

והסיבה לכך נראה לי, מפני שבליל הסדר המתינו כולם וציפו לבוא הגאולה, שהרי הוא ליל שימורים, וכיון שעבר ליל הסדר ועדיין לא נגאלו, עדיין המתינו ואמרו יתכן שלא ניגאל מיד באותו היום אלא למחרת, וכך אמרו ביום שלאחריו, וציפו הנה היום זה יקרה, וכך בכל יום מימי הפסח היו בטוחים שהנה היום סופסוף ניגאל, וכיון שהגיע יום אחרון של פסח, וראו שעבר לו כל החג ועדיין לא נגאלנו, אז התאספו כולם ושרו שירי ציפייה לגאולה, והתחזקו באמונה שאע"פ שהמתנו למשיח כ"כ ולא הגיע, עם כל זאת עדיין אנחנו מצפים לבואו. ומזה נמשך במרוקו גם החגיגות של המימונה במוצאי חג הפסח, שזה היה המשך לחג אחרון של פסח, שבאו לבטא את זה, שלמרות ש"כ" ציפינו להיגאל בפסח, ולא נושענו, בכל זאת איננו מתייאשים, וממשיכים להאמין ולקוות שניגאל, ועל כך שמחתינו.

חוטר מגוע ישי

הנביא בספר ישעיהו מתאר מה יתרחש בביאת הגואל שיבוא במהרה (יא) "ויצא חוטר מגוע ישי - ונצר משרשיו יפרה" 'חוטר' הוא ענף מענפי האילן, וכשכורתים אותו מתוך האילן ונוטעים אותו באדמה, הוא משריש באדמה, ופרה ורבה כאילן גדול, וכך ממשיך הנביא את ישי ודוד בנו לגוע של אילן היוחסין של מלכות בית דוד, שמהם יצא ענף שהוא מלך המשיח, והענף הזה יהיה נטוע בפני עצמו וישלח שרשים, וכך יפרה ויגדל עד שיגאל את ישראל.

"ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת השם" כפי שכתוב בנביא על שאול שכאשר הוא התמנה למלכות, לבשה אותו רוח ה' רוח דעת וגבורה, רוח עצה וגבורה, וכי"ב מצינו בעוסק בתורה לשמה, שזוכה לדברים הרבה ובכללם "ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה".

"היכה ארץ בהבל פיו, וברוח שפתיו ימית רשע" מלך המשיח יכול בהבל הפה שלו – להמית רשע, ולתת מכה לארץ שלימה! הוא היה מקלל אותם בפיו, והכל מתקיים, בדיוק כפי שקילל, ולמשל יכול לומר על ארץ אחת שכולם יקבלו מחלת טחורים, והקללה שלו מתקיימת "והיה צדק אזור מתניו" הצדיקים יהיו סביבו, כמו האזור שמקיף את האדם סביב מתניו, ככה יהיו מקיפים אותו הצדיקים "והאמונה אזור חלציו" לא ירעו ולא ישחיתו

למשיח הנביא ואומר דברים נוראים "וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי ירבץ" המין של הטורפים יגורו יחד עם הנטרפים, וזה דבר פלא, הרי נמר יכול בקלות להכות את הגדי ולאכול אותו, ובכל זאת הם יחיו ביחד "ועל וכפיר ומריא יחידו, ונער קטן נוהג בם" העגל יחיה יחד עם כפיר (אריה) עם מריא שהוא שור מפוטם, ונער קטן ינהג בהם, יתהפך העולם!! "ופרה דוב תרעינה, יחידו ירבצו ילדיהן" הפרה לא תפחד לגדל את ילדיה יחד עם הדוב, והוא לא יפגע בהם "ואריה כבקר יאכל תבן" אריה יפסיק לטרוף חיות, וכל מאכלו יהיה תבן כמו הבקר "ושיעשע יונק על חר פתן" הכוונה היא שהתינוקות ישחקו בעור של נחש פתן ארסי, ולא יפחדו שיכיש אותם.

והסיבה לכל זה הוא, שכשיבוא משיח לא יהיה רוע בעולם, ולכן החיות ג"כ ישנו את הרגלם, ולא יפגעו אלו באלו, וכל מאכלם יהיה מהצומח, ולא מן החי "לא ירעו ולא ישחיתו בכל חר קדשי" לא יהיה יותר רוע והשחתה.

כמים לים מכסים

ממשיך הנביא ואומר "כי מלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים" היינו שיהיה העולם מלא כ"כ בדעה - כריבוי המים שנמצאים בים. ואמנם צריך להבין את לשון הפסוק 'כמים לים מכסים' הרי המים של הים - הם עצמם נקראים ים, וא"כ מה הכוונה כמים לים מכסים, הרי המים הם הים עצמו, ואת מה הם מכסים?

יש פירושו שהים הוא לא המים שבים, אלא המכתש העמוק שיש באדמה מתחת למי הים, שהוא נקרא ים, והמים שנמצאים בו אינם ים אלא מים שמכסים אותו, וזה הכוונה כמים לים מכסים, שמי הים מכסים את המכתש שתחתיהם.

אבל לא נראה לי פירוש זה, שהרי לשון הפסוק בפרשת בראשית "ולמקווה המים קרא ימים" הרי נראה מהפסוק, שההתאספות וההתכנסות של המים הוא נקרא ים, ולא המכתש שתחתיו, אלא המים עצמם שנקווים ומתאספים לשם - הם נקראים ים, וא"כ לא מובן מש"כ בפסוק שהמים מכסים את הים.

גובה פני הים - יותר מפני היבשה

ונראה לי שמפסוק זה יש מקור, למה שהבאנו בשם הגר"א כמה פעמים, שהרי בששת ימי בראשית אמר השם ביום השלישי יקוו המים אל מקום אחד, והיינו שכל מימי העולם התכנסו ובאו למקום של הים, וצריך להבין איך נכנסו כל מימי העולם בשטח של שתי שלישי ממנו [המכתש שיש בים הרי נברא קודם, ולא ביום השלישי] ופירש הגר"א שאכן יש נס מיוחד בים, שהוא מחזיק כמות של מים יותר מהקיבולת שלו, והיינו שלאחר שהתמלאו כל המכתשים של הים במים, הוסיף עליהם הקב"ה עוד כמות עצומה של מים, שהם יותר גבוהים מפני היבשה ולמרות שהמים בטיבעם נשפכים לכל צד, כשאין להם דפנות שיעצרו אותם, כאן עשה הקב"ה חוק מיוחד לים, שלא יצא חוץ לתחום שנקבע לו.

וזה מה שנאמר בירמיה (ה, כב) "אשר שמתו חול גבול לים, חק עולם ולא יעברנהו, ויתגעשו ולא יוכלו, והמו גליו ולא יעברנהו" הרי הקב"ה הוא כ"כ גדול, ששינה סדרי בראשית, ומחזיק את המים שמעל הים, שלא יצאו מתחומם, למרות שאין להם דפנות!!

וכבר הזכרנו בעבר, שמי שמסתכל היטב על קו האופק של הים, יכול להרגיש שמי הים יותר גבוהים מפני היבשה, וזה סיוע לדברי הגר"א.

והגר"א ביאר בזה מה שאמר הכתוב "קפאו תהומות בלב ים" והיינו ששני שלישים מהים קפאו ונחיו קרח, בכדי שיהיה לבני ישראל מעבר בגובה היבשה, ולא יצטרכו לרדת לעומק המכתש של הים, אבל שאר המים שמעל גובה פני הים, הם לא קפאו, אלא נעשו להם חומה מימינם ומשמאלם.

וזהו כוונת הכתוב "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים" ולכאן צריך להבין, מה הכוונה יבשה בתוך הים, הרי אם זה יבשה זה לא ים, ואם הוא ים איננו יבשה, ולהנ"ל מבואר שאכן המים שהיו תחתיהם בגובה פני היבשה, הם קפאו כיבשה, אבל המים שמעל גובה פני הים, לא הוצרכו לקפוא, ונשארו מימיים, ונעשו להם חומה מימינם ומשמאלם, כפי שכ' בחז"ל שנעשו המים כ"ב שבילים בים ל"ב שבטים, ולכן אמרו בתוך הים - היינו בין החומות של המים, ביבשה - היינו מעל המים שקפאו תחתיהם.

ריבוי הדעה בעולם - כעודף המים שעל פני הים

ולדברי הגר"א נראה שזה הפירוש 'כמים לים מכסים' שמי הים שבגובה היבשה, הם נקראים ים, שלפי חוקי הטבע זה כמות המים שהיו תחתיהם בגובה היבשה, הם נקראים ים, ומלבד זה ישנם מים שהם מעליהם ומכסים את היבשה, שהם מעבר לקיבולת של הים, והם מכסים את הים ומה שהתמלא בתוכו.

ומה בא הנביא ישעיה לומר לנו, שבביאת הגואל לעתיד לבוא, יתמלא העולם בדעת, עד שיהיה עודף דעת בעולם, כמי לים מכסים, כמו המים העודפים על קיבולת הים, שמכסים את הים, כך תתמלא הארץ בדעה את ה', ואפי' בעלי חיים ימנעו מלעשות רע, האריה לא יטרף, הזאב לא ינשוך, ולא יהיה בכלל הרג של חיות אחרות "לא ירעו ולא ישחיתו" דוב לא ירצה לאכול פרה, ואריה יאכל עשב.

במעמד לכבודה של תורה, ובהשתתפות ראשי ורבני הישיבה שליט"א

מעמד מרומם לרגל הוצאת קובץ חידו"ת על מסכת בבא קמא שע"י בני הישיבה הגדולה "מגדל עוז"

עשרות בני הישיבה שעמלו לאורך כל זמן חורף בשמחת וחשקת התורה, השתתפו במעמד שמחה מיוחד לכבודה של תורה לרגל עלייתו על שולחן מלכים של הקובץ התורני 'מכתב עוז' שיו"ל ע"י בני הישיבה ^ במעמד השתתפו ראש הישיבה ומייסדה הגאון רבי יחזקאל אתרוג שליט"א, ראש הישיבה הגאון רבי ישראל יעקב שמואלביץ שליט"א המשגיח הגאון רבי דורון דוד גולד שליט"א

*

התרגשות עצומה: אחרי עמל ויגיעה של חודשים ארוכים, בהם עמלו תלמידי הישיבה למצויינים 'מגדל עוז' בחשק ושקידת התורה באש בוערת בה זיקקו את חידושי התורה ובעמל המזוכך אל אמיתה של תורה - יצא לאור עולם הקובץ הראשון של חידושי תורתם של בני הישיבה 'מכתב עוז' על מסכת בבא קמא שנלמדה בזמן חורף בהיכל הישיבה.

עשרות בני הישיבה השתתפו במעמד השמחה המיוחד שנערך לרגל הוצאתו לאור עולם של הקובץ המיוחד שמיד עם צאתו תפס מקום של כבוד בראש רשימת הקובצים והמאספים התורניים, כאשר החבורות המיוחדות המעטורות את כתר התורה של עולם הישיבות כולן נקבצו ובאו אל היכל קובץ 'מכתב עוז' שעל ידי הישיבה הק'.

במעמד המיוחד שנערך בהשתתפות ראשי הישיבה והצוות החינוכי נשאו דברים רבני הישיבה שליט"א. ראש הישיבה הגאון רבי יחזקאל אתרוג שליט"א הביא את קושיית הראשונים על דברי הגמ' רוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו: "והרי רואים בעין שכאשר שואלים אדם אם הוא מעוניין בט' כיכרות לחם של חברו תמורת כיכר אחת שלו וודאי שירצה בט' של חברו, ואם כן מתי רוצה אדם בקב שלו יותר מט' קבין של חברו".

"ומבארים הראשונים", הסביר רה"י בדבריו, "שדברי הגמ' נאמרן לגבי אדם שעושה בעמל כפיו את כל הדרך אל הקב שלו, אדם שחרש, זרע, קצר, הוא שרוצה בקב שלו שהביא בעמל ויגיעת עצמו לעומת ט' קבין של חברו. היום שאנו עומדים בהוצאת הקובץ מכתב עוז שנטילת החלק של כאו"א בו היתה ביגיעה אחרי שחרש את הסוגיות לעומקן ולרוחבן בעין ובבירור הדברים לאמיתתם עד שעלו יפה, ובוהו אנו רוצים בקב שלנו, וא"כ אפשר לברך שהשמחה במעונו בהידור רב".

ראש הישיבה הגאון רבי ישראל יעקב שמואלביץ שליט"א דיבר בהתרגשות, ואמר כי "כשרואים את הקובץ מכתב עוז ורואים את הכותבים המיוחדים שזכתה בהם הישיבה הק' מגדל עוז - רואים את הנס הגדול שעשה עמנו הקב"ה, שהרי זה שישבה בשנה הראשונה שלה זוכה לכותבים מיוחדים משכמם ומעלה - הרי זה ממש מעל לדרך הטבע. ראינו את זה עוד לפני הכתיבה, ועכשיו רואים את זה בפועל, מחזיקים את הקובץ ואפשר לראות במעלת הכותבים, כמה גדולה ורבה היא, וכזה נס בשנה הראשונה זה דבר מיוחד שמחייב שירה להקב"ה".

ראש הישיבה הוסיף שראה ב'גור אריה' לרבינו המהר"ל על מה שכתב רש"י בשירת הים 'עלה מליבו שישיר': "התורה באה לומר שהשירה באה מהלב, שהלב היה מלא ברגשי הודאה הקב"ה, ומתוך זה הגיעה השירה; יש פעמים שיש שירה שהיא מהשכל, שאדם מבין שיש צורך בהודאה להקב"ה ומתוך כך הוא מודה, ולכן ההדגשה עלה מליבו שההודאה הגיעה מהלב. וכאן אצלנו אפשר לומר שהשירה מגיעה מהלב, כשרואים כאלו ניסים גדולים יש בנו 'עלה מליבו' שירה".

המשגיח הגאון רבי דורון דוד גולד שליט"א נשא אף הוא דברים באירוע המיוחד ואמר: "לדרוש ולחקור בתורה זהו כבוד התורה - הבו לה' כבוד ועוז, בזה הקובץ 'מכתב עוז' שאתם זכיתם לכתוב ולחדש, שיש בזה מעין בבואה דבבואה דרבי עקיבא בן יוסף שהיה דורש כל תגין שבתורה יש בזה כבוד גדול לתורה".

עוד אמר: "חידושי תורה זה לא רק מהות של התורה, אלא זה גם מהות של האדם, שהרי ידוע ששמו של האדם מראה על המהות שלו, ואנו רואים בעין שכל גדולי המחברים נקראו בפי כל על שם חיבוריהם, דוגמת החפץ חיים והחזון איש, קצות החושן ונתיבות המשפט - שמם הוא ספרם; זה שמו זה זכרו לדור ודור - כי זו המהות של האדם", אמר המשגיח שליט"א. "כאן בישיבתנו זכינו ומלבד העניין של החידושים והכתיבה עצמה הקובץ הוא גם סימן לאחדות, הוא מאסף לכל המחנות - כולם כאחד נתאספו באחדות בקובץ הזה: וזה באמת מאפיין מיוחד של בני הישיבה שלומדים בחבורה אחת ובדיבור חברים".

בית ועד לחכמים

הישיבה הגדולה "מגדל עוז" קמה לפני פחות משנה על רקע הביקוש האדיר מצד עולם התורה להקמת בית ועד לחכמים למצוינים מופלגים מבני הישיבות, בשיעורים קטנים שבהם כל תלמיד יכול לרכוש יסודות נכונים בלימוד. ולעלות בדרך התורה והיראה כפי המסורת המסורה לנו מדור דור ובסייעתא דשמיא מיוחדת תפסה מקום של הצלחה גדולה בעולם הישיבות. ובשנה האחרונה חבורת בני העליה המובחרים, עמלו בתורה בכל כוחם בשקידה וביגיעה עצומה, עד להוצאה לאור עולם של קובץ חידושי תורתם "מכתב עוז".

ההחלטה להקים את הישיבה התקבלה לאחר שלאורך השנים האחרונות, מייסד רשת הכוללים 'מגדל עוז' הגאון רבי יחזקאל אתרוג שליט"א קיבל שוב ושוב פניות מצד ראשי ישיבות ומרביצי תורה, שהפצירו בו לפתוח ישיבה ברוח רשת הכוללים "מגדל עוז", המונה עשרה כוללים חשובים ברחבי הארץ בהם שוקדים מאות אברכים, וניצבת בשולחן המזרח של עולם התורה וזוכה להערכה עצומה בקרב גדולי ישראל.

ראשי הישיבה והתלמידים נצרו את ברכתו של רבנו רה"י הגאון האדיר הגר"ג איידלשטיין שליט"א בדברים שאמר בעת הכינוס שערך בביתו בשנה שעברה לרגל פתיחת הישיבה. "כמו שכתב החזון איש שבעל תורה אמיתי יש השפעה ניכרת על הסביבה שלו, אפילו אדם אחד בעל תורה אמיתי, יש השפעה ניכרת, וגם במקומות הרחוקים יש השפעה נסתרת, כל שכן אם יש ציבור שעוסקים בתורה, שיעסקו בתורה בעזרת השם, בתורה עם יראת שמים ומידות טובות, ודאי שזה דבר שמשיע השפעה ניכרת ונסתרת על כל העולם כולו, על כל כלל ישראל".

דבר שמה של הישיבה יצא במהירות כאותה צלוחית של פליטון שמדפת ריחה, ותוצאותיה נראות דבר יום ביומו בעשרות בחורים בני עליה השקועים בכל רמ"ח ושס"ה בעולמה של תורה, וכעת מעת עלה של שולחן מלכים - מאן מלכי רבנן - הקובץ החדש לנחת רוח, ומבטא באופן הנאמן ביותר את רוחה של הישיבה, רוח של התמדה ויגיעה במטרה לקנות ידיעות אמיתית בתורה ולגדל דורות תלמידי חכמים מופלגים.

במעמד מרגש בהשתתפות מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

אברכי קהילת 'המאיר לארץ' בראשות הגה"צ רבי ישראל אברג'ל סיימו את כל התורה כולה

בערב פסח נערך מעמד 'הדרן עלך 3' לחגיגת סיום כל חלקי התורה ע"י בחורי ואברכי קהילת בני תורה 'המאיר לארץ' בנתיבות בראשות הגה"צ רבי ישראל אברג'ל שליט"א * במעמד הסיום השתתפו מרנן ורבנן גדולי ישראל מכל העדות והחוגים

אור מדרום: בערב פסח, ביום היארצייט של הרמב"ן והשל"ה הקדוש, התכנסו מאות בני קהילת 'המאיר לארץ' ליום חגם הגדול: מעמד 'הדרן עלך 3' לחגיגת סיום כל חלקי התורה, נביאים, כתובים, ירושלמי, שו"ע, משניות, בבלי, תוספתא רמב"ם, ומדרשים. מי שסיים את הלימוד הם בחורי ואברכי קהילת בני תורה המאיר לארץ בנתיבות בראשות הגה"צ רבי ישראל אברג'ל. המעמד נערך ביומא דהילולא של הצדיק רבי חנניה אברג'ל זיע"א.

היקפי התורה שנלמדה ע"י בני התורה בקהילת המאיר לארץ הם בלתי נתפסים. ארבעים ושלוש אלף שבע מאות עשרים ושתיים - דפי גמרא מתלמוד בבלי. אלפיים ארבע מאות שישים וארבע - דפי גמרא מתלמוד ירושלמי. אלף ארבע מאות ארבעים ותשע - דפי תוספתא. עשרת אלפים שבעים ושש - פרקי משניות. שש מאות תשעים ושבע - סימנים בטור שולחן ערוך. שמונת אלפים שש מאות שלושים ושלוש - סימנים בשולחן ערוך. שש מאות תשעים ושבע - סימנים במשנה ברורה. מאתיים שישים ושש - פרקי מדרש רבה. חמש מאות שישים ואחת - פרשיות ממדרש תנחומא. שלוש מאות שלושים ושלוש - פרקים מתנא דבי אליהו. חמשת אלפים שש מאות ושלושים - פרקים מיד החזקה להרמב"ם. ארבעת אלפים שלוש מאות ושנים עשר - דפי זוהר הקדוש.

במעמד הסיום השתתפו חבר מועצת גדוה"ת הגר"א לוי, ראש ישיבת מיר הגר"י אזרחי, הגרמ"מ קארפ, רבה של באר שבע הגר"י דרעי, הגר"ש מונטג, והגאון הרב איינהורן, הרה"ג רבי פנחס פרידמן שליט"א ראש ישיבת מבקשי השם ומחבר הספרים שבילי פנחס, הדיין הרב בנימין לסרי.

את המשא המרכזי נשא הגה"צ רבי ישראל אברג'ל שליט"א שהתרגש נוכח ההשיג הכביר. "הערב הזה אני לא רק הרב של הקהילה, אני מרגיש כמו אבא. כמו אבא שרואה את הילדים שלו מצליחים, משגשגים, מתפתחים ומגיעים להישגים. אני גאה ומאושר להיות חלק מהקהילה החשובה הזו המאיר לארץ. עקבתי עם כל אחד מהמסיימים מה הוא מספיק". הרב חיזק בדבריו את חשיבות העמל, ואת החיבה המיוחדת של הקב"ה בכך שאברכים עמלים על התורה, וקונים במאמץ את לימוד התורה, ורק זה הדרך להשיג יראת שמיים. במעמד סיים את הש"ס גם הגה"צ רבי ישראל אברג'ל, שבשנים האחרונות מקפיד בכל מעמד 'הדרן עלך' שנערך זה השנה השלישית.

ראש ישיבת מיר הגאון הגדול רבי יצחק אזרחי מתפעם מהצלחתם האדירה של קהילת בני תורה המאיר לארץ בראשות הגה"צ רבי ישראל אברג'ל שליט"א שסיימו את כל התורה כולה ואמר לבני התורה. "לא האמנתי עד שראיתי, לא חשבתי שיש כזו אימפרייה של תורה כאן בנתיבות. אין סנגוריה גדולה יותר על עם ישראל. אתם לא רק שומרים על הדרום, אלא על הארץ כולה".

הגאון הגדול רבי יהודה דרעי שליט"א רבה של באר שבע אמר כי במעמד כי מדובר בחלום שהתגשם. "מי פילל ומי יילל שנראה כיום בערב פסח כזה סיום של כל התורה כולה. רואים כאן אברכים בני עולם הבא, וכשרואים את זה אין ספק שמובטח לנו שלא תשכח תורה מישראל".

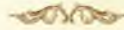
הרה"ג רבי פנחס פרידמן שליט"א אמר שהסיומים הללו מיוחדים דווקא לערב פסח ולחודש ניסן, והסיומים מחדדים את היציאה ממצרים. "בשם הרה"ק מרופשיץ אנחנו רואים ששני האותיות מ"מ שבתחילת ובסיום המילה מצרים מרמזים על התורה, תחילת התורה עם המילה מאימתי, והסיום במסכת עדיות, "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, ובין שני הממים יש את אותיות יצר. ומשה רבינו שואל את הקב"ה איך יוצאים ממצרים, עונה הקב"ה כשתקבלו את התורה אז תוציאו את היצר הרע שמפריד בין שני המ"מים".

בגילה ברירה ובשמחה של מצוה

ברגשי כבוד יקר ותפארה, לכבודה של התורה לומדיה
הננו לשגר בזאת את מלא טנא ברכותינו ואיחולינו מעומקא דליבא,
קדם תלמידי החכמים בני קהילתנו היקרים אוצר כלי חמדה
שעמלו ושקדו יומם וליל וסיימו את התורה כולה

266 פרקי מדרש רבה	2464 דפי גמרא מתלמוד ירושלמי
561 פרשיות ממדרש תנחומא	1449 דפי תוספתא
333 פרקים מתנא דבי אליהו	10076 פרקי משניות
563 פרקים מיד החזקה להרמב"ם	697 סימנים בטור שולחן ערוך
4312 דפי זוהר הקדוש	8633 סימנים בשולחן ערוך
	697 סימנים במשנה ברורה.

ועליהם מורנו ורכינו עטרת ראשינו
הנושא אותנו כאשר ישא האמן את היונק
ממלא אוצרותינו בתורה מידות ויראת שמיים

אבינו רועינו, הגאון הצדיק

רבי ישראל אברג'ל שליט"א

בנו וממשיך דרכו של אבינו מורנו רבי יורם מיכאל אברג'ל זצוק"ל

יהא רעוא מן שמיא שיזכה עוד רבות בשנים ללמוד וללמד
להרוות הצמאים לדבר ה' ממעינה של תורה
לשקוד על במתי התורה ולצלול במרחביה
מתוך הרחבת הדעת ושלוות הנפש
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא
אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד,
אכ"ר.

בתבנית
משנה
ברורה

יומא טבא לרבנן ותלמידיהון

כרך חדש

לסדרה שכבשה
את היכלי הכוללים
ושוחרי ההלכה

אמרי מרדכי הלכות תערובות

- ובו מדור לסיכום דברי הנושאי כלים והשו"תים בשפה ברורה וקולחת ובעימוד מאיר עיניים סביב לשלחן ערוך.
- מדור יתרון דעת לעיונים הרחבות וחקירות בשורשי הדינים.
- מדור ציונים, ובו רבבות מראי מקומות מפורטים השייכים לדברי המחבר והרמ"א וליסודות נלווים, בשים דגש לבעיות שהתעוררו בזמנינו עם מסקנות ההלכה מגדולי המורים.

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• ירושלים: מכני ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר אינן 1 // נבעת שאול 28 // בית וגן הפסגה 50 // בית הדפוס 32 // נוה יעקב: פכנ 1 פינת פרדס **חדש!** • ביתר: דרכי איש 5 בחניה (מול שטיבלאך קארן) • מודיעין עילית-קרית ספר: אבני נזר 26 // שדי חמד 1 // הרב מפוניבז' 1 • ברקפלד: רבי יהודה הנשיא 14 • בית שמש: חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה א-נחל שורק 31 מעט שוק מהדרין • בני ברק: רבי עקיבא 130 // אהרונוביץ 19 מוכ מרכז רימונים // ברסנורא 3 // רבי עקיבא 43 // זנרא 45 **חדש!** המכבים 63 פרדס כץ • **אשדוד:** עוק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 רובע ז' • **פתח תקוה:** קהילות יעקב 4 בני הדר // ההסתדרות 2 פינת רוטשילד • **אנעד:** רבי יהודה הנשיא 90 • **לוד:** הרב אלישיב 8 שכונת בני אינן (אחיסמך) • **קרית גת:** האדמו"ר מחב"ד פינת נתיבות שלום (בנין קרעטשניף) • **רכסים:** סביון 39 (בנה ביתר) • **נתיבות:** האר"י 86 • **אופקים:** חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה. **חדש!** • **טבריה:** שפע חיים 4

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 126 | פר' אחרי קדושים תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

דבינו מודן גאון ישראל הגר"ד לנדו ומודן ר"י חברון הגר"ד כהן במעמד סיום והכנה לזמן קיץ בבית המדרש המרכזי 'לב אליהו' בבית שמש בהשתתפות מאות אברכים ובהודים ורבני הקהילות בבית שמש.

במעמד מרגש בהשתתפות מודן ורבני גדולי ישראל שליט"א אברכי קהילת 'המאיר לאדן' בדאשות הגה"צ רבי ישראל אברג'ל סיימו את כל התודה כולה

למידע והצטרפות לתוכניות:
 בטלפון: 03-306-5834
 בדורים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

עשה למען חתונות ילדך

גמ"ח
השתדלות
 והשתדלות לנישואי הילדים בבני ברק

בנישואות האגון רבי בבריאלי יוסף לוי שליט"א והאגון רבי ישראל גנס שליט"א

**דבינו מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א
במסידת שיעור בבית הכנסת המרכזי בשכונת רוממה בירושלים**

**מרן הגר"י אייבנשטיין שליט"א ראש ישיבת יד אהרן
בהשתתפות במעמד הנחת אבן הפינה לבית הכנסת מניין אברכים בשכונת נווה יעקב י-ם**

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדדים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

הלוואה כשרה. פריסה נוחה.

השתדלות
גמ"ח

בניית גמ"ח בבני אלוסקי לוי שטייטל
התאגדות אגודת אברכים ירושלים

מרן הגר"מ גריינמן
בביקור מיוחד בעיר רחובות

בשיחת חיזוק לקראת תחילת זמן קיץ בבית המדרש המרכזי
'היכל זרח', רבני העיר הגיעו למקום לקבל את פניו

מבחן על כל הש"ס
למאות אברכי גוד

ע"י ראש הישיבה מרן הגר"ח פינשטיין שליט"א
בו הפליאו את ידיעותיהם והכנתם במרחבי הש"ס כולו

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"
za580718393@gmail.com

עד 240,000 ₪ הלואה לחתונות הילדים

השתדלות
המשיטות לנשיי החיים במבד

בנשיאות הבאון רבי גבריאל יוסף לוי שליט"א
והבאון רבי ישראל גנס שליט"א

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

בכינוס יסוד במעונו לרגל הקמתה של הישיבה הגדולה בעיר ירוחם בזמן הקיץ הבעל"ט שתעמוד בראשות הגאון רבי חיים קוק

בכינוס יסוד יש"ק סלבודקה בבית שמש

קרית הגל התורה 'נוף כנרת פוריה' טבריה: מעמד יסוד בית ההוראה 'אהבת שלום' בראשות הגאון הגדול רבי יעקב הלל שליט"א, שהתקיים בבית המדרש המרכזי בשכונת בראשות המרא דאתרא הגר"א ברסלויזער שליט"א, הגאון הגדול רבי שלמה זעפרני שליט"א. הגאון רבי יחיאל במוברג שליט"א רב הקהילה החרדית בחופה וחבר בד"ץ שארית ישראל, הגאון רבי יצחק שכטר שליט"א מרבני דכסים ורבני הקהילות בטבריה

רב מרכז בני ברק הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א ששבת בטבריה מעתיד בערב שבת לישועת הכלל והפרט בציון הרשב"י במירון

במעמד הסיומים שע"י קהילת "שומרי שבת"

למידע והצטרפות לתוכניות:
 בטלפון: 03-306-5834
 בנדריים פלוס: ע"ש 'השתדלות'
 za580718393@gmail.com

תרומה ממעשרות לכתחילה

גמ"ח
השתדלות
 השתדלות ליישור הלימים במשך
 השנים

בניית בניין רב בניין יוסף לרבי גמ"ח
 ופיקוחו ושימורו נש פוליס"א

כמאה בני העלייה לזמדי 'שיח התורה' התכנסו בדרכו של רשכבה"ג
 מודן שר התורה זצוק"ל לסיום הש"ס בסדר הלימוד של 8 דפי גמרא בכל יום

מעמד כבוד התורה בבית מודן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בסיום סדר זרעים ופתיחת לימוד משניות סדר
 טהרות לילדים במסגרת ארגון משניות העולמי "זכרון רבנו חיים" בהשתתפות מודן ורבנן שליט"א

מעמד כבוד התורה לבני עליה משתתפי תוכנית "מדובבי שיח"

למידע והצטרפות לתוכניות:
 בטלפון: 03-306-5834
 בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"

ההשתדלות שלך **היום למחר** של הילדים!!!

הטרגדיה המתרחשת!

מספר	שורה	חלקה
3	3	22
שטח: 100 ק"מ		
20		

איש החסד

הרה"ג **שמואל נחום סגל** זצ"ל

אבא ל-16 ילדים

11 יתומים

שלא זכה להכניסם לחופה!

קרבן איש החסד הרה"ג ר' שמואל נחום סגל זצ"ל - מס' 6576

בנשיאות מרן הגר"מ קסלר שליט"א מרא דאתרא מודיעין עילית

ניתן לתרום
גם בכל עמדות
נדדים פלוס

ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק

1-800-22-36-36